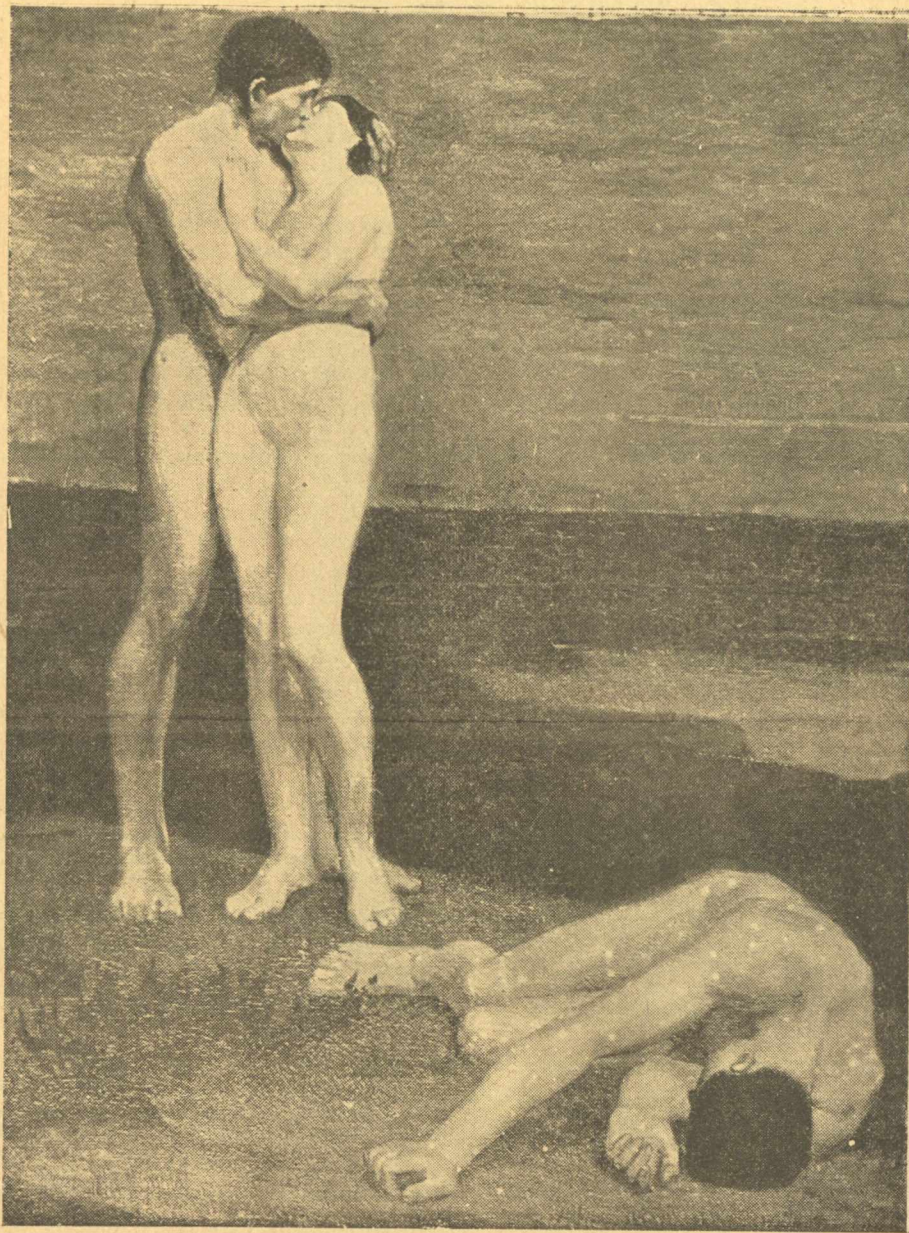

“Ο ΛΟΓΟΣ.,

ΧΡΟΝΟΣ Α΄ ΦΥΛΛΟ 8

E. R. BREAKWELL

ΤΟ ΑΓΚΑΛΙΑΣΜΑ

ΤΑΣΣΟΥ ΑΘΑΝΑΣΙΑΔΗ

ΟΙ ΚΑΛΟΣΥΝΕΣ

ΔΙΗΓΗΜΑ

Εἶναι ὁ καιρὸς ἔξω μὲ κάποια μουντά-
δα καὶ κουφόβραση. Ὁ ἥλιος πότε ἰ-
σκιάζεται ἀπὸ κάποιο σύννεφο λεπτό, δι-
άφανο ἄν ἀνάσα, ἀπὸ κείνα ποὺ περι-
πλανιόνται τὶς ἡλιάρες ἡμέρες στὸν οὐρα-
νὸ καὶ τὸν φηγουράρουν, τὸν διακοσμοῦν.
Θὲς νὰ περπατήσεις ἀπὸ καθαρὸ δρόμο,
νὰ πασπαλίσεις στὸ χέρι σου κανένα ξε-
ρὸ κλωνάρι, νὰ ὀφρανθεῖς λίγη ἀθώα μυ-
ρωδιά ἐξοχῆς καὶ νὰ γίνεις ρομαντικὸς
ἐμπρὸς σὲ μιὰν ἀνθισμένη μυγδαλιά. Ἀ-
ναπνέεις βαθεῖα, πολὺ βαθεῖα, μὲ ἀνακού-
φιση.

Ὁ Χαράλαμπος μόλις εἶχε ξυπνήσει
θᾶνε ἡ ὥρα περασμένη ἔννια. Κάθισε πᾶ-
νω στὸ κρεβάτι του, τράβηξε γιὰ μιὰ
στιγμὴ τὸ κουρτινάκι τοῦ πλαῖνου παρα-
θυριοῦ νὰ βεβαιωθῆ καλύτερα γιὰ τὸν
καιρὸ καὶ πάλι ἀφέθηκε νὰ στηρίζῃ τὸ
μεγάλο του κεφάλι στὰ γυμνά του γόνα-
τα, πάντα καθιστὸς στὸ κρεβάτι.

Εἶχε τὰ μάτια μισοκλειστά, μαχμουρ-
λῆς ἀπὸ τὸν γλυκὸν ὕπνο (νὰ τώρα ἐκεῖ
στὶς πρωινὲς ὥρες κι' εἶτανε πολὺ ἐλα-
φρὺς, πολὺ.), ὕστερα τὰ μινάνοιξε, λίγο
περισσότερο, ὀρθάνοιχτα ἔπειτα, καὶ πε-
ριεργαζόταν τὰ πόδια του. Μακρὰ εἶτανε
τὰ πόδια του, λιγάκι ἀδυνατούτσικα
γιὰ τὴν ἡλικία του, πολὺ τριχωτά, κι'
εἶχανε τὸ χρῶμα χλωμιασμένου κι' ἀ-
δύνατου προσώπου. Σὲ μερικὰ μέρη, ἐκεῖ
στὴ γάμπα, ἀπὸ κάτω στὸ μαλακὸ μυῶ-
να ποὺ τὸν ζουλοῦσε εὐχάριστα, εἶχε καὶ
μερικὲς πρασινωπὲς κουκίδες, μικρὰ-μι-
κρὰ σπιθουράκια, ἴσως ἀπὸ ἰὴν πολὺ
σφιχτὴ καλτσοδέτα.

Καθόταν ἔτσι καὶ τὰ περιεργαζόταν.
Ἐχωνε τ' ἀδύνατα καὶ μακρουλά δάχτυ-

λά του ἀνάμεσα στὶς τρίχες, τὶς μαυρω-
πὲς, τὰ πασπάτευε ἀπ' ἕλες τὶς μεριές,
κι' ὕστερα ἀπολάμβανε τὸ θέαμα μὲ τὸ
βλέμμα: Εἶτανε πολὺ καθαρά, παρὰ πο-
λὺ καθαρά.

Τέντωσε μὲ νωχέλεια τὰ χέρια του, ἔ-
τσι ποὺ τρίζαν οἱ ὠμοπλάτες καὶ σηκώ-
θηκε νὰ ντυθῆ. Εἶχε καὶ τὴ διάθεσή του
μὲ τὴν καλοκαιριὰ αὐτῆ. Ντύθηκε, συμα-
ζεύτηκε μ' εὐπρέπεια, καὶ μπήκε στὴν
κουζίνα νὰ πλυθεῖ καὶ νὰ πιεῖ τὸ πρωί-
νό. Οἱ ἀδελφοὶ λείπαν γιὰ τὰ γραφεῖτα
τους ἀπὸ ἀρκετὴν ὥρα.

Πῆγε κοντὰ στὸ μικρὸ τῆς ἀδελφῆς
του ποὺ ἔπαιζε μὲ τὸ κουταλάκι του, τὸ
φίλησε στὸ μάγουλο, κι' ἔχωσε τὰ χέρια
του ἀνάμεσα στὰ σγουρὰ μαλάκια του
τὰ ξανθωπά. Ἐκεῖνο γρίνιαζε καὶ ἀνα-
κουνοῦσε τὸ κεφάλι του γιὰ νὰ τὸν ξε-
φορτωθεῖ.

— Νά, ἔλα, μπέμπη, θὰ σοῦ δώσω πρὶ
πρὶ νά, ἔλα—ἔλα, τήρα θὰ πάω ν' ἀνοί-
ξω τὸ ντουλάπι καὶ θὰ πάρω τὴ ζάχα
(ζάχαρι).

Ἐκεῖνο ἄφηνε τὸ κουταλάκι καὶ πα-
ρακολοῦθοσε τὶς κινήσεις τῶν χειρῶν
ποὺ διευθύνονταν πρὸς τὸ ντουλάπι.

Ἐπειτα, κάθησε κι' ἔφαγε μὲ ὄρεξη
πολλή. Τὸν καταλάμβανε εὐχαρίστηση
γιὰ τὴν καλοκαιριὰ εὐδιαθεσίαν καὶ μιὰ
χαρὰ ποὺ εἶχε νὰ τὴν αἰσθανθεῖ τέσσε-
ρα χρόνια: Εἶχεν ἀγοράσει ρεμπούμπλι-
κα. Σᾶν ἀπόφαγε μπήκε στὴ σάλλα, ὅ-
που εἶτανε ἡ καθρεφτένια ντολάπα, καὶ
πῆρε στὸ χέρι τὸ καπέλο, τ' ἀκούμπησε
πάνω στὸ τραπέζι μὲ τὸ βελουδένιο σκέ-
πασμα καὶ μάκρυνε λίγο καὶ τὸ περιερ-
γαζόταν ἔχει ἄλλη χάρη ἀπὸ μακρὰ,

ἔτσι θὰ τὸ κυτοῦσαν οἱ ἄλλοι. Ἐχει
ἄλλη χάρη.

Εἶτανε γκριζο τὸ καπέλο, μὲ κάπως
σκουρότερη κορδέλα, τῶν 230 ἡ ποιότη-
τά του κι' ἔμενε ἐκεῖ πάνω στὸ βελουδέ-
νιο σκέπασμα, ἀκίνητο, μὲ κάποια σοβα-
ρότητα (δυσφορία) μὲ σοβαρότητα ποὺ ἴσως
νὰ τὴν ἔπερνε ἀπὸ τὸ πολὺ σκουρο χρω-
μα, τὸ κάπως γέρικο.

Ἐπειτα, τὸ πῆρε πάλι στὰ χέρια,
τράβηξε κἀνα δυὸ λευκὲς κλωστίτσες ποὺ
εἶταν πάνω στὴν κορδέλα καὶ τὸ τοπο-
θέτησε μὲ τάξη καὶ προσοχὴ στὴν ντου-
λάπα.

Ἄχ, τί ὄρεξη εἶταν αὐτὴ ποὺ εἶχε, τί
ὄρεξη κι' ὅταν ὁ καιρὸς εἶναι τέτοιος,
σὲ κάνει περισσότερο ἀκόμα νὰ γελάς
καὶ νὰ εὐχαριστιέσαι. Ὅλο ἄπλωνε τὰ
μακρὰ του χέρια στὰ μάγουλα καὶ τὰ
τριβε, τὰ χάιδευε ἀπαλά, ἄν σὲ ξένου
προσώπου.

Ἄπ' ἔξω κάποιοι λουστρὸς φώναζε·
εἶχε τὴ φωνὴ φιλή κι' ἀνιπκητικώτατη
τὸν ἀναγνώρισε γιὰ τὸ περνοῦσε ταχτικὸς
ἀπ' ἐκεῖ.

Ἐδῶσε στὸ κοριτσάκι τὰ λουστρίνια
νὰ τὰ πάει στὸ λουστρο. Εἶτανε μισό-
τουρλα, σὲ κάπως καλὴ κατάσταση, καὶ
τὰ ἔβαψε μὲ ἄσπρο βερνίκι γιὰ νὰ μὴ
σκιάσουν, μὲ λίγη ἀλοιφή.

Ἐπειτα βγήκε στὸ παράθυρο καὶ κοι-
τοῦσε, πρόσταζε τὸ λουστρο:

— Νὰ τοὺς βάλῃς λίγη ἀλοιφή, ἀπὸ
τὸ ἄσπρο χρῶμα.

Κι' ἐκεῖ, στὶς μύτες τους ποὺ εἶναι
κάπως ξεφλουδισμένες, ναὶ ἐκεῖ γυάλιστα
λεπτὰ—λεπτὰ, ξέρεῖς; ἄντε καὶ θὰ σοῦ
δώσω πιὸ πολλά, ἔ ἀκούς; καὶ γέλασε.

Ὁ λουστρὸς ἐργαζόταν πυρετωδῶς.
Σήκωσε τὴν τριμμένη του τραγιάσκα
στὴν κορυφὴ γιὰ εὐκολία.

Ἡ μητέρα του εἶχε βγεῖ νὰ ψωνίσει,
δὲν εἶτανε, παρὰ μόνε αὐτὸς καὶ ἡ ὕπη-
ρετριούλα τοῦ μικροῦ στὸ σπίτι.

Ἄπὸ πολλοὺς μῆνες ἀνεργὸς ἔμενε·
ὅλοι θὰ προσπαθοῦσαν, ἔχετε ὑπομονή,
τὴν σήμερον ἡ κρίση βλέπετε, καὶ βέ-
βαια τόσοι ἄλλοι μὲ προσόντα, μὲ προ-
σόντα, μὲ προσόντα. Βέβαια ὑπομονή.

Κάποιοι κύριοι καταστηματαρχῆς εἶ-

χε ὑποσχεθεῖ, ὅταν θὰ τοῦ ἐρχόταν ἡ
καινούργια ἐσοδεῖα τῆς ἀνοίξεως.

Θυμῆθηκε ὁ κύριος καταστηματαρχῆς
(εἶχε τὸ κεφάλι πρισματοειδές) ἀπὸ τὰ
μαθητικά του χρόνια, χωρὶς εἰλικρινῆ
συγκίνηση καὶ εἶπε: Dum spiro spero
καὶ βέβαια ὑπομονή, ὅταν ἡ καινούργια
ἐσοδεῖα, πῶς, πῶς. Δὲ βλέπετε, δὲ βλέ-
πετε καὶ στὴν Ἀμερικὴ, καὶ στὴν Ἀμε-
ρικὴ.

Ὅταν εἶναι οἱ μέρες ἀνοιξιάντικες, ἡ-
λιακὲς, δὲν σοῦ πολοφαίνεται. Κυττάζεις
τὸν οὐρανὸ ποὺ στέκεται ἡπιώτατος, πη-
γαίνει σὲ κανένα γυμναστήριο, καθέννας
στὸ παγγάκι μὲ τὶς πλάτες γυρισμένες
γιὰ νὰ ἠλιάζονται, καὶ περναῖς τὴν ὥρα
σου, περιεργαζόμενος τὰ ποιήματα, τὰ
μισοτριμένα πέτα τοῦ σακκακιοῦ (ἔχεις
πιὰ βαρεθεῖ ἀπὸ τὴν βελζίνη καὶ τὰ τρι-
ψίματα), τὰ γερά καὶ ὑγιᾶ χαρακτηρισ-
τικὰ τῶν ἀθλουμένων, κι' ἀκόμα σκέπτε-
ται: Τὴν ἀνοιξὴ μὲ τὰ ὄρατὰ ξανανώμα-
τα, τὰ θάρρητα, μπορεῖ νὰ φορᾷς κατὶ ἀ-
λαφρὰ σπὸρ φορέματα, ἕνα λεπτότατο
καὶ ἰδιόρυθμο καπέλλο, πῶς, πῶς καὶ βέ-
βαια. Ἴσως.

Πρέπει νάσαι ὅμως ὡς 20 χρονῶ. Ὁ
Χαράλαμπος εἶτανε 20 χρονῶ καὶ τὸ ἔ-
κανε. Τὰ σκεπτόταν μὲ τὸν τρόπο του.

Ἐνα βράδυ πιά, ποὺ εἶχε ἔλθει ὁ με-
γάλος ἀδελφὸς χαροῦμένου, γιὰ τὴν
πλασάρει ἕνα πιάνο σ' ἕνα πλοῦστο κτη-
ματῆ, τοῦ ἔδωσε 220 δραχμὲς, ἔτσι χω-
ρὶς πολλὰ λόγια καὶ σαλιαρίσματα, γιὰ
ν' ἀγοράσει καπέλο. Ἄλλωστε, ἔκανε
καὶ κακὴ ἐντύπωση, ὅταν πήγαινε ξε-
σκουφότος νὰ ζητήσῃ θέση.

Εἶχε ἐκεῖνο τὸ σοβαρὸ χρῶμα, λίγο
πένθιμο, βαρὺ, ἡ ρεμπούμπλικα· μὰ, βέ-
βαια στὶς χαρωπὲς ἡμέρες αὐτὴ θὰ κρυ-
δόταν στὴ ντουλάπα (ὄχι μὲ τάξη καὶ
προσοχὴ) γιὰ μῆνες, καὶ θὰ τὸν ἐξυπη-
ρετοῦσε ἕνα λεπτό, ἀσυνήθιστο καπέλλο,
ἀνοιξιάντικο.

Εἶχε πληρώσει 230 στὸ πιλοποιεῖο·
ντράπηκε καὶ νὰ ἐπιμενεῖ γιὰ δέκα δρα-
χμὲς.

Ἡ δεσποινὶς μὲ τὰ φουντωτὰ σγουρὸ-
μαλλα περίμενε γιὰ νὰ σημειώσῃ στὸ
μπλόκ. καὶ βέβαια δὲν εἶτανε σωστὸ,

καθόλου σωστό νὰ ἐπέμενε. .

Στεκόταν ὁ Χαράλαμπος στὸ παράθυρο πού ἔδλεπε πρὸς τ' ἀνοιχτά, στηριζόμενος στὸν ἀγκώνα. Τὰ παιδιά παίζαν στὴ μικρὴ ἰσοπεδωμένη ἀλάνα ποδόσφαιρο, χωρὶς νὰ πολυιάζονται. Τὰ περισσότερα θὰ ἐργάζονταν σὲ κάποιο ἐμπορικό καὶ τὰ βράδια στὶς νυκτερινὲς σχολές. Δὲν πολυιάζονταν.

Ἐπειτα, ὁ λουστρός φώναζε πὼς εἶτανε ἔτοιμα τὰ λουστρίνια. Κατέδηκε νὰ τὰ πάρει. Ὅσο καὶ νὰ μὴν τοῦ τὰ γυάλιζε ὅπως ἔπρεπε, ὅπως ἤθελε, θὰ τοῦ πλήρωνε 50 λεπτὰ περισσότερο, μιὰ πού τότε τάζει, πού τότε σκεπτεῖ.

— Ἐλα, καλὰ εἶναι, νά, πάρε τὸ δίφραγγο· εὐχαριστῶ εἶπε στὸ λουστρό κι' ἀνέβηκε πάλι στὸ δωμάτιο.

Πλησίασε τὴν καθρεφτένια ντολάπα, καὶ κυττοῦσε τὴ μορφή του. Ἔτσι τὸν εἶχε καταλάβει ντροπή, κάποια ντροπή. Τώρα μὲ τίς ἀνεργίες νὰ παχαίνει κιάλας. . Ἐχώριζε κάποια ἀναισθησία, βέβαια; Μὰ ὄχι, αὐτὸ δὲν τὸ θέλει κανεὶς, δὲν τὸ ἐπιθυμοῦσε. Εἶναι φυσιολογικὴ ἀπόρροια φυσιολογικὴ ἀκολουθία. Πῶς; Καὶ περιφερόταν λοιπόν, σήμερα ἡμέρα Κυριακὴ ἀνάμεσα στὸ σπίτι τους, περιμένοντας τ' ἀπόγεμα γιὰ νὰ δγεῖ λίγο, νὰ περιπατήσει μόνος, κάτω ἀπὸ τὸν ἀγνὸ οὐρανὸ, μονάχος του. Παρακολουθοῦσε κι' ἀπὸ λίγο τὰ παιδιά πού παίζαν τὸ ποδόσφαιρο.

* *

Σε λίγο τὸ σπίτι πῆρε κίνηση· γύρισε ἢ μητέρα ἀπὸ τὸ ψῆφος, ἢ ἀδελφὴ ἀνεόκινε τίς σκάλες μιλώντας μὲ τὸ μικρὸ καὶ τὸ κοριτσάκι ἐπλενε τὰ πιάτα.

Ὁ Χαράλαμπος ἄφησε τὸ παράθυρο καὶ μπῆκε στὸ δωμάτιο. Κάθησε στὴν καρέκλα καὶ παρακολουθοῦσε τὴν μητέρα πού συμμάζεψε ἕνα γύρω: Ἄνοιγε τὸ μπουλο, ἐβγάζε ρουχικά, κάτι κουδάρια ἀσπρες κλωστές καὶ σχέδια γιὰ κεντήματα, μονογράμματα. . Εἶτανε ἢ μητέρα κοκκινωπὴ καθὼς ἔσκυβε καὶ πασπάτευε τὰ μιχλιμπίδια· τὸ πρόσωπό της ἔπερνε μιὰ κτιρινοπράσινη γυαλάδα, ἱερατικὴ. Ἐπειτα, ἔδγαλε ἀπὸ τὸ δάθος τοῦ σεν-

τοκουῦ ἕνα φιλούτσικο χαρτί, πού εἶταν τυλιγμένα μερικὰ χαρτονομίσματα, κέρματα καὶ τ' ἀπόθησε πάνω στὴν καινούργια κουβέρτα τοῦ κρεββατιοῦ, δείχνοντας μὲ κάποια ὑποδηλωτικὴ κίνηση τῶν χαρακτηριστικῶν της πὼς αὐτὸ ζήτοῦσε.

Ὁ Χαράλαμπος καθόταν πάντα στὴ θέση του καὶ πρόσεχε τὰ γύρω: τοὺς τοίχους, τὰ κουρτινάκια πού παρτιτούσαν κεντημένες τίς στῆλες τοῦ Ὀλυμπίου Διὸς καὶ πού στὰ σιδεράκια τους εἶτανε κουρνιασμένες μερικὲς μυῖγες· τὰ βλέμματα τοῦ ἔμως συχνόπεφταν ἐκεῖ πού βολόδερνε ἢ μητέρα, λιγότερο ἀτάραχα ἀπὸ πρὶν, λικνιζόταν πάνω στὸ κάθισμα, μὲ κάποια ἀπάθεια, μὲ νωχέλεια.

Ἡ μητέρα τελείωσε τὴ δουλειά της, ἔβαλε πίσω μὲ νοικοκυροσύνη ὅλα ἐκεῖνα τὰ μικροπράματα στὸ μπαουλάκι, τὰ ἔκλεισε, κάθησε ἐπάνω του, καὶ ἄρχισε νὰ λογαριάζει τὰ χρήματα πού περιεῖχε τὸ φιλό χαρτί. Λογάριαζε καὶ μισοκουνοῦσε τὰ χεῖλη της, περιφέροντας τὸ βλέμμα στὸ ταβάνι, στὰ γύρω ἀντικείμενα. Φαινόταν νὰ μὴ μένει καθόλου ἱκανοποιημένη ἀπὸ τὴν ἑνασχόλησή της· σηκώθηκε, πῆρε κάποιο μολυδάκι καὶ ἄρχισε νὰ σημειώνει ἀριθμούς. Πάλι σχηματίζονταν γκριμάτσες στὸ πρόσωπό της καὶ οἱ ζῆρες τοῦ μετώπου της πλήθαιναν, πλήθαιναν.

Ὁ Χαράλαμπος λικνιζόταν στὸ κάθισμα, τεντώνοντας τὰ σκέλια του.

Ἐκεῖνη στράφηκε καὶ τοῦ εἶπε παρανενημένη:

— Μὰ, ἐδῶ μοῦ λείπουν δέκα δραχμὲς ἀπὸ τίς ἑκατὸ πενήντα· πὼς γίνεται; καὶ τοῦ ἔριξε κάποιο ἐξηχναστικὸ βλέμμα, πὼς γίνεται; εἶπε πάλι καὶ ἀνακουνοῦσε τὸ πόδημά της στὸ πάτωμα· ἔσκυβε νὰ κυττάξει κάτω μὲ κάποια ἄριστημάδα.

— Ἐκεῖ δὲν τάβαλες ἐκεῖ θὰ εἶναι, ἀπάντησε ὁ Χαράλαμπος, δὲν μπορεῖ κι' ἄλλως. . βέβαια.

— Μὰ δὲν εἶναι. .

— Ψάξε ἴσαμε κάτω, μπορεῖ ἀνάμεσα στὰ ρουχὰ, συμβούλαγε ἐκεῖνος.

Ἡ μητέρα ζώηρεψε, ἐξάρτηκε:

— Μὰ, πὼς μπορεῖ νὰ πέσουν ἀφοῦ

ἦταν ὅλα μαζί τυλιγμένα μέσα στὸ χαρτί ἀσφαλισμένα, πὼς; τσ-τσ-τσ. . Ἄν ἔπεφτε ἐκεῖνο, θὰ σκόρπιζαν καὶ τἄλλα δεκάρικα, θάμενε μόνε τὸ ἑκατοστάρικο.

— Ἐμ. . ξέρω. Ὁ Χαράλαμπος ἀνασηκώονταν στὸ κάθισμά του καὶ ἔριχνε βλέματα στὸ πάτωμα, στὴ ψιγούρατὴ κουρελοῦ.

— Χμ. . τί νὰ πῶ.

Ἡ μητέρα κύταζε, κάποτε σκόρπαγε καὶ βλέμματα ὑπονοίας καὶ βέβαια ὑπονοίας. .

— Κάποιο χέρι θὰ χόθηκε ἐκεῖ, ἔτσι· ἄλλως δὲν εἶναι δυνατόν, δὲν μπορεῖ νὰ ἐρμηνευθεῖ (στὰ πρῶτα της χρόνια, τὰ νεανικά, ἢ μητέρα εἶχε χρηματίσει διδασκάλισσα ἰδιωτικοῦ πρῆθναγωγείου). Βέβαια πὼς ἄλλως, πὼς. . .

Σηκώθηκε κρατώντας τὸ χαρτί μὲ τὰ χρήματα, λίγο νευρικὴ, ἐξημένη, καὶ μπῆκε στὸ διπλανὸ δωμάτιο, πού ἔπαιζε τὸ μικρὸ μὲ τὴν μητέρα του. Ἐκλείσε πίσω της τὴ θύρα.

Σιωπῆ.

Ὁ Χαράλαμπος σηκώθηκε ἀπὸ τὸ κάθισμα, στάθηκε λίγο στὸ παράθυρο: Τὰ παιδιά παίζαν τόσο ξέγνοιαστα· ναι, θὰ ἐργάζονταν σὲ τίποτε διβλιοπωλεῖα, καταστήματα ἀνδρικών εἰδῶν καὶ τὸ βράδυ στὶς νυκτερινὲς σχολές. Ἰδρωσαν, κοκκίνιζαν τὰ παιδιά, στέκονταν μερικοὶ νὰ τοὺς παρακολουθήσουν, μερικὲς κοπέλες, μερικὲς κοπέλες.

Ἐπειτα, τραβήχτηκε καὶ δημάτιζε κάπως ἐλαφρὰ, μὲ λεπτότη. . Πλησίαζε λίγο τὴ θύρα τοῦ ἄλλου δωματίου, ἔτσι λίγο τὸ τιμφάλι μὲ λεπτότη, σὲ μιὰ στάση ἀπασχόλησως, βαθύτατης προσοχῆς, μὰ δὲν ξεχώριζε τίποτε ἀπὸ φράσεις. . Μόνε τὸ μικρὸ πού μπουσουλοῦσε, πού ἔπαιζε μὲ τὴν ροκάνα του.

Πάλι τραβιόταν στὸ δωμάτιο, χωρὶς νὰ διευθύνεται πρὸς τὸ παράθυρο. Οὔτε ξεχώριζες στὸ πρόσωπό του τὴν κούραση ἐκεῖνη ἀπὸ τὴν ἀναμονὴ τοῦ ἀνέργου.

Ἡ θύρα ἀνοίξε καὶ μπῆκε πάλι ἢ μητέρα.

— Ναι, ναι, Εὐρυδίκη, ἔτσι θὰ συνέβη ὅπως εἶπες, μάλιστα.

Κι' ἐγὼ τὸ εἶχα ὑποπτευθεῖ, φώναξε

μὲ κάποιοι ἀέρα στὴν κόρη της δῆθεν, πού ἔμεινε στὸ ἄλλο δωμάτιο.

Ὁ Χαράλαμπος ντράπηκε, ἔτσι καθὼς ἐμπῆκε ἢ μητέρα στὸ δωμάτιο, ξαφνικά· καὶ θορυβώδεια, πού τὸν εἶδε νὰ στέκεται στὴ μέση του, μετέωρος. . . χωρὶς λόγο-ντράπηκε. Προσπαθοῦσε νὰ συγκεντρωθεῖ, νὰ συμαζεφεῖ. Προχώρησε στὴν παλιά του θέση, στὸ κάθισμα, ἐκεῖ στὴ γωνιά, καὶ μὲ ἀμηχανία συνειδητή.

Ἡ μητέρα στράφηκε καὶ τὸν ρώτησε

— Ἐσύ, πόσο τ' ἀγόρασες τὸ καπέλο;

— Διακόσιες εἴκοσι ἀκατέβατα. Τὸ πῆρα ἀπὸ τὴν ὁδὸ Σταδίου, ὅπου οἱ τίμεις εἶναι ὀρισμένες. Τὸ γράφει καὶ στὴν πινακίδα, καθὼς μπαίνεις (προσπάθησε νὰ μηδιάσει ἀναγκαστικά καὶ ἀτεχνα).

— Πόσα σοῦ ἔδωσε ὁ Μενέλαος;

— Τὰ ἴδια, διακόσιες εἴκοσι. . .

Σιωπῆ.

— Γιατί; Τί τὸ ρωτᾷς, πρόσθεσε ὁ Χαράλαμπος.

— Δὲν ξέρω γιατί τὸ ρωτῶ. . .

— Δηλαδή, μήπως εἶναι δική μου δουλειά, μήπως; Γέλοσες ἀντιπαθητικώτατα.

— Δὲν ξέρω!

Ἐκεῖνη δημάτιζε.

— Ἦν ἔκανε τὸ καπέλο καμμιὰ δεκαρὶα δραχμὲς περισσότερο καὶ ἀναγκάστηκε νὰ τίς ἀποσώσεις ἀπ' ἐκεῖ, ἔ;

— Ἄντε, ἄντε, ἀρχίσατε πάλι· μήπως ἐκεῖνη τὸ βρήκε; (κι' ἔδειξε μὲ τὸ χέρι τὸ δωμάτιο πού ἔμενε ἢ ἀδελφῆ) ὄλο πιά τὸ ἴδιο καὶ τὸ ἴδιο κοπανᾷτε· προσπαθοῦσε νὰ ἐξαφθεῖ, νὰ παχύνει τὰ λόγια του.

— Δὲν ὑπάρχει ἄλλη ἐξήγηση; νὰ σοῦ πῶ καὶ τὴν ἀλήθεια εἶναι δική σου δουλειά· μάλιστα! Ἐ, μὰ αὐτὸ πιά δὲν εἶναι σωστό. Δὲν ἔχεις καὶ καθόλου στόχαση. Ἡ μητέρα παραλυνοῦταν, τὰ μαλλιά της ἀνεμίζονταν ἀπὸ τίς ἀπότομες χειρονομίες.

— Ἀστόχαστε πιά. . . αὐτὸ τώρα τὸ πρωτάκουσα!

Καὶ μήπως τάχουμε γιὰ τὰ θέατρα; (δυνάμωνε ἢ φωνή της).

Πολὺ τὸ ἐφχαριστήσαμε τὸ παιδί,

δλέπει, σάν εἶτανε ἄρρωστο, καὶ τώρα πού θά τὸ ξεθάψω νὰ μὴ φερθοῦμε σάν χριστιανοί. Ἀστόχαστε!

Ἐκεῖ ὁ Χαράλαμπος ἄπλωνε τὰ δλέμματα πρὸς τὰ κάτω, περιεργαζόταν τὰ μακροῦλά κι' ἀδύνατα δάχτυλα τῶν χεριῶν του, τὰ κιτρινωπά.

— Νὰ κερδίζεις δὲν ξέρεις; εἶναι κι' ἄμαρτία. Ὁ Θεὸς τὸ βλέπει ἀπὸ πάνω, εἶναι κι' ἄμαρτία. Τάχα, Ἰσα—Ἰσα, γιὰ τὸ κασελάκι πού θά δάλουν τ' ἁγιασμένα του καὶ γιὰ καρουλι πού θά γαζώσω αὐτὸν ἐκεῖ τὸ χασέ. . . Εἶναι καὶ μεγάλη ἄμκρτία, δὲ φοβᾶσαι τὸ Θεό; τσ-τσ-τσ. . .

Ξαναβόηκε, πάντα κρατώντας τὸ χαρτί μὲ τὰ χρήματα. Ἐκλείσε ἀπότομα τὴ θύρα πίσω της. Ἀκούγονταν ὑπόκωφες οἱ ἐπιπλήξεις της. Ἦσυχία.

Ἐκεῖ ὁ Χαράλαμπος ἔμεινε μόνος. Ἀνακουνοῦσε τὰ πόδια του καὶ πρόσεχε τίς ζάρες καὶ τὰ σκασίματα τῶν λουστρινιῶν του, ἐπάνω στὸν καναπέ. Τὰ λουστρινία εἶχανε χαρούμενη τὴν ὄψη, φρεσκοτάτη. Σηκώθηκε καὶ πλησίασε τὸ μικρὸ τραπεζάκι, ὅπου εἶτανε ἀποθεμένο κάποιο πακέτο. Τὸ ξετύλιξε: Εἶτανε λεπτὸς, κολλάτος χασές, ροδαλοῦ χρώματος. Θὰ τὸν χρησιμοποιοῦσαν γιὰ νὰ τυλίξουν τὰ κόκαλα τῆς μακαρίτισσας ἀδερφῆς του. Τὸν περιεργαζόταν τὸ χασέ, μόνε μὲ τὸ δλέμμα, λίγο θαμπό· κάπως περισσότερο θαμπό. Ἀπλωσε τὸ χέρι καὶ τὸν πασπάτεβε. Εἶτανε πολὺ λεπτὸς. Παρατηροῦσε γιὰ νὰ συμπεράνει τὴν τιμὴ, τὴν ποιότητά του. Ἀνοίξε δλότελα τὸ πακέτο καὶ εἶτανε θυτισμένα τὰ μάτια ἐπάνω στὴν κατακάθαρη ἐπιφάνειά του.

Θύμνε ἐκεῖ, μέσα στὸ κασελάκι, θάλιωνε· καὶ γιὰ πάντα. Ἐκεῖ μέσα στὸ κασελάκι· θὰ γινόταν ἀγνωρίστος.

Πρῶτα, καθὼς ἔμεινε ἄκοπος ἀπὸ δλάκερο τόπι τοποθετημένο στὰ ράφια τοῦ ἐμποριοῦ, συμπεραίνεις πὼς θὰ πάλιωνε ἐπάνω σὲ κάποιο ροζά τὸ κορμί δεσποινίδος, καλοπαλιωμένο, εὐχαριστημένο ἀπὸ τὴν κοινωνία του, μοσκομυρισμένο.

Ἐπειτα, τὸ τύλιξε μέσα στὸ πακέτο μήπως καὶ ἐπιστρέψει πάλι ἢ μητέρα στὸ δωματίο, θὰ ἀντεθόταν. . .

— Ναι, ἔχουνε καὶ τ' ἄψυχα τύχη, ἔχουνε τύχη. . .

Τὰ παιδιὰ ἀπ' ἔξω ἀλάλαζαν καὶ χειροκροτοῦσαν· θάχανε κερδίσει—χαίρονταν. Τὴν ἄλλη μέρα, πρῶτ—πρῶτ θὰ πήγαιναν στὴν ἐργασία.

Ἐκεῖ ὁ Χαράλαμπος πήρε τὰ λουστρινία ἀπὸ τὸ μπαουλάκι καὶ ἄρχισε νὰ τὰ φορᾶ. Κυττοῦσε καὶ πρὸς τὴ θύρα, μήπως περιφερόταν κανεῖς. Φόρεσε τὸ ἄλλο του σακκάκι καὶ μπήκε στὸ διπλὰνὸ δωμάτιο, γιὰ νὰ πάρει ἀπὸ τὴν ντουλάπα τὸ καπέλο. Δὲν ἔριξε κἀν δλέμμα στὴν ἀδελφὴ πού ἐξακολούθουσε νὰ παίξει μὲ τὸ παιδί κουνώντας το στὰ γόνατά της. Δὲ στάθηκε νὰ κυτᾶξει στὸν κατρέφτη καθὼς φοροῦσε (ἔτσι ἀδιάφορα) τὴ ριμπούμπλικα. Βέβαια καὶ ἀδιάφορα· σουλάτσαιρνε, μὲ ἄερα, ὅπως ἄλλωτε, ὅπως πάντα. Μπήκε στὴν κουζίνα· δὲν εἶτανε ἢ μητέρα νὰ λογαριάζει πάλι. Τὸ κοριτσάκι πού τόχαν γιὰ τὴν περιποίηση τοῦ παιδιοῦ ἔπλενε μερικὰ πιᾶτα. Ὁ Χαράλαμπος τὸ πλησίασε· ἔχωσε τὸ χέρι στὴν τσέπη μ' ἀξιοπρέπεια κι' ἔδγαλε τὸν πορτομένό του: Νά, πάρε, τῆς εἶπε, Δέσποινα, ν' ἀγοράσεις παραμανάκι γιὰ τὰ μαλλιά σου, καὶ ἔβαλε στὸ χέρι της ἓνα δίφραγκο, λοξεύοντας τὸ βλέμμα γιὰ νὰ μὴν ξεχωρίσει τὸ εὐτυχισμένο της πρόσωπο.

Ἐσοῦσε πάλι τὸ μπόρ τῆς ριμπούμπλικας (πολὺ θὰ ἐπιθυμοῦσε νὰ βλεπε σὲ κάποιον κατρέφτη· εἶτε κι' ἀκόμα ἐμπρὸς σὲ καθαρὸ τζάμι τὸ σχῆμα καὶ τὴ θέση τοῦ καπέλου ἐπάνω στὸ κεφάλι του, ἄχ πολὺ· ἂν θὰ τοῦ πήγαινε . .) καὶ βγήκε στὸ δρόμο.

Ἐκεῖ ὁ ἥλιος ἔμεινε ὅπως καὶ πρῖν, λαμπερός, ἱλαρότατος. Τὰ λίγα σύννεφα πού φουουράριζαν στὸν οὐρανὸ δυαλοῦνταν. Τὰ παιδιὰ εἶχαν τελειώσει τὸ παιγνίδι τους καὶ φοροῦσαν τὰ σακκάκια, ξαναμένα.

Ἐκανε μιὰ βόλτα πρὸς τὰ ἐκεῖ ὁ Χαράλαμπος καὶ τοὺς ἔριχνε γλυκιές ματιές, γεμάτες καλοσύνη κι' ὅποιον νὰ συναντοῦσε θὰ τὸν κυττοῦσε μὲνα δλέμμα πού σοῦ μιλοῦσε στὴν καρδιά, σοῦ μιλοῦσε. Κι' ἀκόμα, ἐπιθυμοῦσε νὰ ἔγερνε ἐπάνω σὲ κάποιο ἠλικιωμένο γόνατο καὶ νὰ δάκρυζαν τὰ μάτια του νὰ δάκρυζε.

ΤΑΣΣΟΣ ΑΘΑΝΑΣΙΑΔΗΣ

ΕΝΑΣ ΙΣΠΑΝΟΣ ΜΥΘΙΣΤΟΡΙΟΓΡΑΦΟΣ

Ο ΠΙΟΣ ΜΠΑΡΟΓΙΑ

Τὸ νὰ μιλήσει κανεῖς γιὰ τὸν Πίο Μπαρόγια μέσα σ' ἓνα ἄρθρο εἶνε δύσκολη δουλειά. Νὰ ἔνας ἄνθρωπος πού μόλις πᾶς νὰ τὸν πιάσεις ἀπὸ τὴ μιὰ μεριά σοῦ γλυστράει ἀπὸ τὴν ἄλλη. Εἶνε πολὺ πλατύς, ἀσύλληπτος. Ἦσως μάλιστα νὰ εἶνε ὁ πιὸ πλατύς συγγραφέας τοῦ κόσμου.

Ἐνας ἰσπανὸς κριτικὸς μὲ λεπτὴ διαίσθηση, ὁ Κόρπος Μπάργκα, ἐμελέτησε λεπτομερῶς ἓνα ρομάντζο τοῦ Μπαρόγια καὶ ἔφτιαξε μετὰ ἓνα εἶδος πίνακα μὲ διαγράμματα τῆς δράσης καὶ στατιστικὴ τῶν προσώπων τοῦ ἔργου. Αὐτὸ τὸ ρομάντζο, τὸ «Φιγκούρας ντὰ Τσέρα» πού ἀποτελεῖται ἀπὸ 282 σελίδες κειμένου, διαιρεῖται σ' ἓνα πρόλογο καὶ πέντε μέρη πού περιέχουν τριανταδύ ἑν ὄλο κεφάλαια. Ἐκατὸν τριάντα πέντε πρόσωπα κινουῦνται ἐκεῖ μέσα, προσδιορισμένα μὲ ὄνομα ἐπώνυμο, ἐθνικότητα, χαρακτῆρα, φυσιογνωμία, ἐπάγγελμα κτλ. μ' ἄλλους λόγους μιὰ ἐκατοντιάδα ζωντανῶν ἀνθρώπων ὁ καθένας μὲ τὴν ἱστορία του. Στὴν πρώτη κιόλα σελίδα παρουσιάζονται ἑπτὰ. Στὴν τελευταία ἐμφανίζεται ἀκόμη ἄλλος ἓνας. Ὁ Κόρπος Μπάργκα ταξινομεῖ ἔτσι τὰ κεφάλαια: 14 τύπων καὶ ἡθῶν, 14 ἀφιερωμένα εἰς τὴν δράση, ἓνα παρατηρήσεων καὶ σκέψεων, ἓνα φανταστικὸ, ἓνα ὀητορικὸ. Τὰ κεφάλαια τῶν τύπων καὶ ἡθῶν καταλαμβάνουν ἓναν ἀριθμὸ σελίδων μεγαλύτερον ἀπ' ὄλων τῶν ἄλλων μαζί. Κάθε κεφάλαιο εἶνε ἓνα σύνολο, ἓνα ξεχωριστὸ

σημ. Ὡς τὰ σήμερα, στὴν Ἑλλάδα, δὲν μᾶς εἶνε γνωστοὶ ἀπὸ τοὺς σύγχρονους ἰσπανοὺς συγγραφεῖς παρὰ ὁ Οὐνομοῦνο καὶ ὁ Ἴμπανιθ. Κι' ὅμως, στὴ χώρα αὐτὴ πού μὲ τὰ τελευταία πολιτικὰ γεγονότα της συγκεντρῶνει τώρα τὸ παγκόσμιο ἐνδιαφέρον, ὑπάρχουν τόσοι συγγραφεῖς καὶ τόσες ἐξαιρετικῆς σημασίας, πού ἡ νεαρὴ δημοκρατία σκέφτηκε νὰ τοὺς χρησιμοποιήσει γιὰ ἀνώτατες κρατικῆς ὕψους ἐπισημοῦσες καὶ κερδίσαις τῆς δημοκρατίας τοῦ ἔξωτερου. Ἦσως ὁ σπουδαιότερος ὄλων νὰ εἶνε ὁ Πίος Μπαρόγια γιὰ τὸν ὅποιον, μὲ τὴν ευκαιρία αὐτή, δημοσιεύουμε ἐδῶ ἓνα ἐνδιαφέρον ἄρθρο γραμμένο ἀπὸ Ἰταλὸ συνάδελφο.

πλαίσιο. Κάθε μυθιστόρημα τοῦ Μπαρόγια ἀποτελεῖται ἔτσι, ἀπὸ πλαίσια. Σ' αὐτὸ μέσα τὸ μυθιστόρημα ἔχει προστεθεῖ ἓνα ἄλλο, σύντομο, πού θὰ μπορούσε θαυμάσια νὰ μὴν ὑπάρχει. Τὸ «Φιγκούρας ντὰ τσέρα» (τὰ «Κέρινα πρόσωπα») εἶναι ὁ τύπος τῶν ρομάντζων τοῦ Μπαρόγια. Ἀλλὰ εἶνε κιόλα ἓνας ἀπὸ τοὺς δεκαπέντε ἢ δεκάξι τόμους πού ἀποτελοῦν τὴν σειρά τῶν «Memorias de un hombre de accion». (Ἀπομνημονεύματα ἐνὸς ἀνθρώπου δράσεως).

Αὐτὸς ὁ ἄνθρωπος δράσεως εἶνε ὁ Ἄβιρανέτα, πού ζεῖ καὶ δρᾷ στὴν Ἰσπανία καὶ λίγο πολὺ παντοῦ κατὰ τὸ πρῶτο ἡμισυ τοῦ περασμένου αἰῶνα. Γιὰ νὰ διηγηθεῖ τὴν περιπετειώδη ζωὴ τοῦ Ἄβιρανέτα, ὁ Μπαρόγια ὄχι μόνον ἐχρειάστηκε νὰ γράψαι δεκαπέντε ἢ δεκάξι τόμους—καὶ ἡ σειρά δὲν ἔχει ἀκόμη τελειώσει—ἀλλὰ καὶ νὰ ἐνσαρκώνει μιὰ χιλιάδα πρόσωπα ὄλων τῶν τάξεων καὶ ἐπαγγελμάτων καὶ γιὰ νὰ ἀναπαραστήσῃ τὴν ἱστορικὴ ἰσπανικὴ στιγμή κατὰ τὴν ὁποία ζεῖ ὁ ἐπαναστατικὸς Ἄβιρανέτα, ὁ Μπαρόγια διέτρεξε ὄχι μόνον τὴν Ἰσπανία πρὸς κάθε διεύθυνση ἀλλὰ καὶ πέρασε τὰ σύνορα, γύρισε τὴν Εὐρώπη, πέρασε καὶ τὸν Ὠκεανό. Καὶ δὲ φτάνει τοῦτο. Ὁ Πίος Μπαρόγια δὲν εἶνε μόνάκα ὁ συγγραφέας αὐτῶν τῶν ἀτελεύτητων «Ἀπομνημονευμάτων». Τὰ βιβλία του, στὸ σύνολο, φθάνουν τὰ ἑξήντα—κι' ἔτσι ὁ Μπαρόγια ἔχει στὴ ράχη του περισσότερα ἔργα παρὰ χρόνια.—Ὁκτώ τριλογίαις ρομάντζων, μιὰ δεκαπεντάδα βιβλίων διαφόρων εἰδῶν. Ἀναφέρουμε τίς τριλογίαις του: «Γῆ Βάσκα», ἢ «Φανταστικὴ ζωὴ», ἢ «Φυλὴ», ἢ «Πᾶλη γιὰ τὴν ὑπαρξή», τὰ «Περασμένα», οἱ «Πολιτεῖες», ἢ «Θάλασσα», οἱ «Ἀγωνίες τῆς Ἐποχῆς μας». Οἱ τριλογίαις αὐτῆς δὲν ἐγράφησαν κανονικὰ ἢ μιὰ μετὰ τὴν ἄλλη. Μπορεῖ κανεῖς νὰ πεῖ πὼς ἡ καθεμιὰ ἄρχισε σάν ὀρισμένη θέση κ' ὕστερα ἐτέλειωσε ὅπως ἔτυχε. Πραγματικὰ, μερικῆς εἶνε «τριλογίαις» μόνάκα γιὰ σχῆμα λόγου, ἐνῶ στ' ἀλήθεια δὲν εἶνε παρὰ τρία μυθιστορηματικὰ διαφοροτικὰ ἑνωμένα μαζί ἀπὸ μιὰ συγγένεια τοῦ θέματος, ἀνησυχιῶν δηλαδὴ ἀνθρώπινων ἢ φανταστικῶν. Ἀλλὰ, καὶ χωρὶς τὸ μεθοδικὸ προσχεδιασμά,

ή τάξη υπάρχει: μιὰ τάξη πού δημιουργήθηκε βαθμιαία, μαζί με τὸ ἔργο, μιὰ τάξη ὅπως γεννιέται σ' ἕνα δέντρο, τάξη οργανική. Γιατὶ τὸ ἔργο τοῦ Μπαρόγια εἶνε δλόκληρο ὑποκειμενικό, κι' ἀνάμεσα στὶς χιλιάδες τῶν προσώπων πού κινοῦνται στὶς σελίδες τους, ὁ πρωταγωνιστής, ἂν καὶ σιωπηλός, εἶνε πάντα ἕνας μόνος: ἐκεῖνος, ὁ Πίος Μπαρόγια. Κι' ἀνάμεσα στὰ ἐπεισόδια καὶ τὶς συγκρούσεις, ἡ κεντρικὴ σύγκρουση καὶ περιπέτεια εἶνε πάντα οἱ ἴδιες: αὐτὲς πού πέρασε ὁ Πίος Μπαρόγια πού ἀγωνίζεται νὰ συλλάβει τὸ νόημα τοῦ ἑαυτοῦ του καὶ τῆς ζωῆς, πού πηγαίνει, ἔρχεται, ψάχνει, παρατηρεῖ, ὄνειρεύεται, συγκεντρώνεται καὶ διηγιέται μετὰ, σὲ χίλιους ἔμμεσους τρόπους, πού ἡ τέχνη τοῦ φανταστικοῦ χαρίζει στὸν μυθιστοριογράφο, αὐτὲς του τὶς ἀναχωρήσεις, τοὺς ἐρχομούς, τὶς ἀναζητήσεις, τὶς παρατηρήσεις καὶ τὰ ὄνειρα.

Τὸ ἔργο τοῦ Μπαρόγια, ὅταν τὸ κοιτᾶζει κανεὶς ἀπὸ κάποια χρονικὴ ἀπόσταση, στὴν συνολικὴ ἀνάμνηση πού ἀφίνει, κάνει τὴν ἐντύπωση μιᾶς ἀπέραντης συλλογῆς εἰκόνων χωρῶν καὶ τόπων, κλιματολογικῶν συνθηκῶν, ἠθῶν καὶ ἔθιμων, εἰκόνων ἐπεισοδίων καὶ προσώπων, τόσων «κέρινων προσώπων»! Κι' αὐτὸς, ὁ ντὸν Πίος, μετὰ τὸ γενάκι του καὶ τὸν ἀλπινιστικὸ σκούφο του, μετὰ τοὺς ρευματισμούς του καὶ τὰ χούγια του, τὰ καλά καὶ τὰ κακά, ἀνάμεσα σ' ὅλα αὐτὰ μένει πάντα ὁ ἐλαφρὰ ἀπογοητευμένος ἄνθρωπος.

Ὅλο τὸ ἔργο τοῦ Μπαρόγια εἶνε γεμάτο ἀπὸ σύντομα σκίτσα προσώπων, πού ἀφοῦ μᾶς παρουσιαστοῦν ἀπὸ τὸ συγγραφέα δὲν κάνουν πιά τίποτα. Μένουν ἐκεῖ, προσκολλημένα στὸ μυθιστόρημα, δυσκολοξέχαστα καὶ τὰ χαρακτηριστικὰ τους μένουν σὰν ἐπεξηγηματικὲς ἐτικέτες. Ἐκεῖνα ὥστόσο πού, μετὰ, κάτι κάνουν, πού κινοῦνται καὶ μιλοῦν, θὰ μπορούσαν, νὰ ὑπάρξουν καὶ χωρὶς τὰ πρῶτα. Καταλαβαίνει κανεὶς ἀπ' αὐτὸ γιατί οἱ ἥρωες τοῦ Μπαρόγια ἔχουν ὡς ἐπὶ τὸ πλεῖστο κάτι τὸ μηχανικό, τὸ τεχνιτὸ πάνω τους καὶ γιατί ὁ ντὸν Πίος διαφαίνεται πάντα πού πιτᾶει τὰ κουμπιά καὶ κρατᾶει τοὺς σπάγγους τους. Ἴσως μάλιστα, στὰ πρόσωπα αὐτὰ νὰ μὴ λείπει παρὰ ἕνα τίποτα, μόλις ἕνα «κάτι» ἐσωτερικότητας γιὰ ν' ἀρχίσουν νὰ περπατᾶνε μόνα τους. Καὶ θὰ ἦσαν τότε, ἀληθινὰ, ἀπὸ τὰ πιδὲνδιαφέροντα τῆς εὐρωπαϊκῆς λογοτεχνίας. Μερικά, σὰν τὸν Ἄβι-

ρανέτα, ἔχουν ὅλα τὰ ἀπαραίτητα ἐφόδια, γιὰ νὰ γίνουν παγκόσμια ἀντιπροσωπευτικά: «Ὅλα, ἔξω ἀπὸ αὐτὸ τὸ «κάτι».

***

Οἱ πεποιθήσεις του καὶ οἱ ἐνοχλήσεις εἶνε οἱ ταιριαστὲς σ' ἕναν τραγὸν καὶ δογματικὸν βάσκο στὸν ὅποιο μιὰ σταγόνα λομβαρδικοῦ αἵματος σταλάζει λίγη αἰσθηματικὴτητα, λίγη μελαγχολία καὶ ἀπαισιοδοξία. Ὁ Μπαρόγια εἶνε βάσκος ἀλλὰ ἀπὸ τὴ μητέρα του λομβαρδός. Ἡ κύρια ἐνασχόλησή του εἶνε ἡ φυλὴ. «Εἶμαι — λέει — ἕνας ἄνθρωπος τῶν Πυρηναίων μετὰ μιὰ φλέβα ἀλπινική». Ἀκόμη χαρακτηρίζεται γιὰ «ἀρχαῖος εὐρωπαϊός» καὶ μιὰ κι' εἶνε βάσκος, ἔχει ὅλο τὸ δικαίωμα, γιατί οἱ βάσκοι εἶνε μιὰ ἀπὸ τὶς ἀρχαιότερες φυλὲς τῆς Εὐρώπης. Εἶνε ὁμως καὶ μιὰ ἀπὸ τὶς πιδὲνδροπες φυλὲς τοῦ κόσμου, καὶ γι' αὐτὸ, κάθε φορὰ πού ὁ Μπαρόγια πλησίασε ἕναν ὁποιοδήποτε εὐρωπαϊκὸν λαόν, μέσα του ξεπρόβαλε ὁ ἀντιδραστικὸς καὶ ἀναφομοιωτὸς βάσκος, αὐτὸς πού δὲν παραδέχεται νᾶχει τίποτα τὸ κοινὸ μετὰ τοὺς λατινικοὺς καὶ μεσογειακοὺς λαοὺς ἐν γένει. Ἀποστρέφεται τοὺς ἐβραίους καὶ τοὺς ἀμερικάνους· στὸ Παρίσι εὐχαριστεῖται νὰ μένει ἀλλὰ δὲν ἀγάπαι τοὺς Γάλλους. Κάποτε ἐκτιμοῦσε ὑπερβολικὰ τοὺς Γερμανοὺς καὶ γενικὰ τοὺς γερμανικοὺς καὶ βόρειους λαοὺς, ἀλλὰ σὰν ἐπῆγε στὶς χώρες τους καὶ τοὺς ἐγνώρισε, ἔπαυε πιά νὰ τοὺς ἐκτιμᾶει. Εἶνε, μετὰ μιὰ λέξη, ὁ ἄνθρωπος τῶν συμπαιδιῶν καὶ τῶν ἀντιπαιδιῶν καὶ μάλιστα περισσότερο τῶν δευτέρων παρὰ τῶν πρώτων. Ἐδῶ, βέβαια, πιδὲν πολὺ ἀπὸ τὸν βάσκο ἔχει τὸν λόγο ὁ ὑποχοντριακός, ὁ κάπως δύσπιστος καὶ καχύποτος ἄνθρωπος πού εἶνε ὁ Μπαρόγια. «Εἶμαι, λέει, ἕνα μεγάλο πουλὶ ρομαντικὸ καὶ ἀτομιστικὸ». Κάποτε εἶχε ἀνησυχίες καὶ ἀναζητήσεις οὐνιβερσαλιστικές· ἔπειτα μονάχα εὐρωπαϊκὲς, ἔπειτα ἰσπανικὲς. Ὑστερα βάσκικες καὶ τώρα τέλος ὅλα τούτα τοῦ φαίνονται ὑπερβολικὰ καὶ τὸ ἰδεῶδες του στὸ ἐξῆς εἶνε μονάχα τὸ νὰ ιδρύσει μιὰ Δημοκρατία τῆς Βιδάσσας, ἐνὸς χωριοῦ (βάσκου, φυσικὰ) μ' αὐτὴ τὴν ἀρχή: «Δίχως μύγες, δίχως καλόγερους καὶ δίχως χωροφύλακες» ...

(«L' Italia Letteralia»)

ATTILLIO DABINI

ΟΙ ΝΕΟΙ ΠΟΗΤΕΣ

ΠΕΝΤΕ ΠΟΙΗΜΑΤΑ ΤΗΣ ΡΙΤΑΣ ΜΠΟΥΜΗ

Καὶ σὺ θὰ φύγης ὅπως ὅλοι πού ἀφοῦ με θέρμαναν μᾶφῆκαν οἱ ἥλιοι οἱ πλάνοι, οἱ φωτοβόλοι πού ὄνειρο σβύσαν καὶ χαθῆκαν.

Ἔτσι θὰ φύγης, γιατί πρέπει χωρὶς νὰ στρέψης τὸ κεφάλι, αἰδλαία θὰ πέση τάχνῳ κροεπὶ τῆς λησμονιᾶς ἀγάλι-ἀγάλι.

Καὶ θὰ σὲ δῶ καὶ σὲ ἕνα βράδι στὴ λιτανεία τῶν χαμένων ὅταν τὸ δρόμο στὸ σκοτάδι θὰ πέρνετε τῶν πεπρωμένων.

Στῆς ἐρημιᾶς μου καὶ τοῦ ὀλέθρου τοῦ κῆπου ἐνθύμησες σὰν δρέπω με θειάφινη ὄψη ἐνὸς σκελέθρου με κλειστὰ μάτια θὰ σὲ βλέπω.

Φύγε, σ' ἀφίνω. Ἐγὼ μοιραῖο εἶναι μονάχη ὅλο νὰ μένω νεκροὺς θρηνηώντας κι' ἕνα νέο φτάσιμο πιά νὰ μὴν προσμένω.

Φύγε πρὶν σμίξουν οἱ ματιές μας πού ἀδάκρυτες βουβὰ ὅλο κλαῖνε γιὰ ὅ,τι γνωρίζουν οἱ ψυχές μας χωρὶς τὰ χεῖλη νὰ τὸ λένε.

Σὰν με κερνᾶ ἡ ἀγνή σου νεότη μετὰ τῆς λαχτάρας σου τὸ τάσι πιστεύω πιότερο, πῶς ὅτι δὲ σ' ἔχω βρῆ, ἢ πῶς σ' ἔχω χάσει.

Γιατὶ δὲν πρέπει, ἕνας γαμήλιος κροῖκος νὰ βλέπω ὅτι μᾶς σμίγει, ἀφοῦ πρὶν βγῆ τὸ ξέρω, ὁ ἥλιος, θάχης μοιραῖα καὶ σὺ φύγει.

Τοῦ κουρασμένου, κάμαρα κορμοῦ θωπευτικὴ ἀγκάλια καὶ ξεκουράστρα, στὴ στέγη σου τοῦ κυνηγοῦ μας νοῦ οἱ στοχασμοὶ καρφώνονται σὰν τᾶστρα.

Μετὰ τοὺς χοντροὺς σου τοίχους, πού καμμιὰ ἀνθρώπινη περιέργεια δὲν τρυπάει σὰν στῆς νυχτιᾶς τὴν ἄκρα ἀπανεμιὰ ὁ πόθος πού μᾶς φλέγει μᾶς χτυπάει.

Μετὰ τὸ γλωμὸ τῆς λάμπας σου τὸ φῶς πού ξαγρυπνᾶ μαζί μας στὸ τραπέζι καὶ γίνεται ἡ σκιά μας ἀδερφός, πού τῆς ζωῆς τὸ δρᾶμα μετὰ μᾶς παίζει.

Μετὰ τὴν κουρτίνα τῆ βαρειὰ πού κλεῖ μετὰ μᾶς μοναχὰ χειρονομία καὶ μᾶς χωρίζει ἀπ' ὅλους, πού σφαλεῖ σὰν σὲ κουτὶ τὴν καθεμιὰ ἱστορία

Μετὰ κάποια μικροπράγματα πού ὀρθοὶ κι' ἀκίνητοι, βουβοὶ, σκυφτοὶ κυτοῦμε κείνη τὴν ὥρα πού κανεὶς νᾶρθῆ νὰ μᾶς ταράζη δὲν ἐπιθυμοῦμε ...

Ἄφαντοι ἀπ' ὅλους, τὶ ἡδονὴ ἂν πικρὸ δάκρυ τότε στὰ μάτια μας κυλήσει. σὰν κάποιο πρᾶγμα, θύμημα μικρὸ τὸ στόμα μας μέσ' τῆ σιγῆς φιλήσει.

Κρυσταλλωμένη γῆ στὴν ὄροφῆ ἢ κάθε βραδυτὴν μας ὀπτασία σὰν πέσωμε στὸ στρῶμα μ' ἀδερφή τὴν ἀχαλίνωτὴ μας φαντασία ..

Μετὰ τὴ σιγῆ γιὰ μόνη συντροφιά στὸ πέλαμα τὸ στυγνὸ κάθε μοιραίου καὶ τὴν ὄρη στὸν τοῖχο ζωγραφιά ἐνὸς θλιμμένου πάντα Ναζωραίου.

ΟΡΑΜΑ

Ὅραμα, πὸν ἀπ' τὴν ἔνταση ἐγεννήθη
τῆς σκέψης ἀχνορόδινο, πὸν ὑψώνει
σὰν αἴθλο ἀριστούργημα στὰ πλήθη
ἀνάμεσα, καὶ τὰ φτερά του ἀπλώνει

Σὰν ὑπεροπτικὸ πουλί, κι' ἂν πολεμήθη
ἀπὸ τὴ λογικὴ πὸν τὸ σκοτώνει
ποτὲ τὰ νέα δὲ θὰ καίει στήθη
μὲ τὸν ἐνθουσιασμὸ νὰ τὰ φουσκώνει.

Ὅραμα συναρπαχτικὸ κι' αἴθλο θέμμα
καὶ μόνον ὑπαρχτὸ στὴ φαντασία
σ' ἕνα προσταχτικὸ σου μόνον νέμμα,

οἱ φλόγες ἀψηφιοῦνται ὁ κάθε τρόμος
καὶ μιὰ ζωὴ σοῦ καίγεται θυσιά
γιὰ ν' ἀνοιχτῆ ἀπ' τὴ στάχτη τῆς νέος
[δρόμος

ΡΑΜΑ ΣΕ ΣΥΛΛΟΓΙΕΜΑΙ...

Ραμὰ σὲ συλλογιέμαι κι' ἔχω ἀντίκρου μου
ἕνα ἄσπρο τριαντάφυλλο δροσάτο
κι' ἀπὸ τὴ νοσταλγία σου τὸ σπίτι μου
μὲ κύκλους γαλανοὺς εἶναι γεμάτο,

πὸν δαχτυλίδια σὲ γυρνοῦν ἀνάερα
καθὼς τὴν ὀπτασία σου ἀργοκλώθη
κι' ἐνῶ δὲ σὲ θωρῶ, τὸ ζεστὸ σχῆμα σου
ἀπ' τὴν ἀφή μου κάτω πὼς τὸ νιώθω!

Σὲ συλλογιέμαι ἀπόψε σὰν ὑπόσχεση
δοσμένη καὶ παρμένη πάλι πίσω,
σὰν αἴνιγμα, σὰν κάτι ἀπαραβίαστο,
πὸν δὲν τολμῶ ἀπὸ φόβο νὰ ἐξηγήσω.

Κι' ἐνῶ βαρεῖα τεντώνω τὰ κατάκοπα
ἀπ' τὴ δουλειὰ τῆς μέρας σκεβρὰ μέλη,
σκέφτομαι, πὼς ἂν μοῦλειπε κι' ὁ νόστος σου
σὲ τί τάχα τὸ ἀπόψε μου θὰ ὠφέλει;

Σὲ συλλογιέμαι, ναί, σὰν ἕνα νόημα
βαθύ, θρησκευτικὸ, πολὺ μεγάλο
ἀντίκρου σ' ἕνα δλάσπρο τριαντάφυλλο
βουβὸ σὰν τὴ σιγὴ μου. Τίποτα ἄλλο.

ΤΟ ΚΑΛΕΣΜΑ

Ἡ ἀγάπη προσκαλεῖ σὰν γοητείας
ἀπόψε δίλημμα, καὶ μὲ τὴν αἴρα στέλλει
τὸ μήνυμα τῆς λάγνας τῆς μοιχείας,
πὸν ἡδονικό, ξανθό, τάζει τὸ μέλι.

Στὴ στιγμιαία τὴν ἡδονὴ τῆς ἀμαρτίας
νὰ ἐξισωθοῦμε ὑπόσχεται καὶ θέλει
μὲ τὸ θεό, κι' ἂν λαύρας ἀπληστίας
δὲ σβύσει ἢ δίψα, αὐτὴν δὲν τὴ μέλλει...

Τὸ δίλημμα εἶναι ἢ δίψα, ἢ χάρις τέλος,
πὸν καίει τὰ χεῖλη πάντα καὶ τὰ φρύγει,
κι' ἢ λίμνη, πὸν ἴσως νάγινε ἕνα ἔλος

ἀνίκανο νὰ δώση ἀπόψε λίγη
δροσιά, σὲ μᾶς, πὸν ἀκράτητα τραβοῦμε
νὰ πιοῦμε τὸ νερό, πὸν ἴσως δὲ βροῦμε.

ΡΙΤΑ ΜΠΟΥΜΗ

ΓΙΩΡΓΟΥ ΜΟΥΡΕΛΛΟΥ

ΒΑΛΕΡΥ ΛΑΡΜΠΩ

Σταμάτημα ἑνὸς τραίνου σ' ἕνα ἀπο-
κεντρο χωριουδάκι. Ἀνάμεσα στοὺς λι-
γοστοὺς ταξιδιωτὲς πὸν κατεβαίνουνε εἶ-
ναι κι' ἕνας κύριος ξουρισμένος, λιγάκι
εὐρωστος, ντυμένος σὰ σπόρτσμαν, μὲ μιὰ
βαλίτσα στὸ χέρι.

Ὁ Βαλερὺ Λαρμπὼ, μιὰ ἀπὸ τὶς ξεχω-
ριστὲς φυσιογνωμίες τῆς σύγχρονης Γαλ-
λικῆς διανόησης.

Ὁ Λαρμπὼ δὲν ἔχει πατρίδα γιὰτὶ πα-
τρίδα του εἶναι ἡ Εὐρώπη ὁλόκληρη·
γιαυτὸν δὲν ὑπάρχουνε σύνορα παρὰ
μόνον ἄνθρωποι παντοῦ καὶ πάντα οἱ ἴ-
διοι μὲ μικρὲς μοναχὰ διαφορὲς μεταξύ-
τους. Εἶναι ὁ ἄνθρωπος πὸν ξέρει νὰ
συνταυτίζεται καλλίτερα ἀπὸ κάθε ἄλλον
στὸ κάθε περιβάλλον. Στὴ Λόντρα ξαίρει
καὶ γίνεται Ἑγγλέζος, στὴν Ἰσπανία Ἰ-
σπανός, στὴν Ἑλλάδα (ὅπου ταξιδεύει
1903—1904) Ἑλληνας. Εἶναι ὁ ταξιδευ-
τῆς ὁ ἀκούραστος πὸν ἀπὸ τὰ παιδικά
του χρόνια ταξιδεύει χωρὶς νὰ ξαίρη στα-
μάτημα. Τὸ ἀνήσυχο μυαλό του δὲ θέλει
τίποτα ἄλλο παρὰ νὰ ξεχνιέται στὴν ἡδο-
νὴ τοῦ ἴλιγγου τῆς ταχύτητας, καὶ νὰ
βλέπη τὴν κάθε μέρα ἀλλοιώτικη ἀπὸ τὴν
περασμένη σὲ καινούργιο μέσα πλαίσιο.
Μὰ πίσω ἀπὸ τὸν ἀντιπροσωπευτικὸ αὐ-
τὸ τύπο τοῦ σύγχρονου ἀνθρώπου μὲ τὸν
τυχοδιωχτικὸ χαραχτήρα βρίσκονται κάτι
πολὺ βαθύτερο — ἕνας ἀνθρωπιστής, ἕ-
νας μελετημένος φιλόλογος, ἕνας ποιητῆς
λεπτότατος, ἕνας φιλόσοφος.

Τὸ ἔργο τοῦ Βαλερὺ Λαρμπὼ εἶναι ὡς
ἐπὶ τὸ πλεῖστον αὐτοβιογραφικὸ. Μέσα
στοὺς κυριωτεροὺς του ἤρωες διαγράφει
καθαρὰ τὸ δυνατὸ ἐγὼ τοῦ συγγραφέα
πὸν σκέπτεται μὲ τὸν ἐσωτερικὸ μονόλογο.

Ὁ Λαρμπὼ, βάζοντας τοὺς ἤρωές του
σὲ διαφορὲς μέσα ἐποχὲς προσπαθεῖ νὰ

μελετήσῃ τὴν αἰώνια αὐτὴ τάση τοῦ ἄν-
θρώπου νὰ θέλῃ νὰ σπάσῃ τὰ σύνορα
πὸν τὸν περικυκλώνουνε καὶ νὰ ἐπεκταθῆ
παντοῦ, νὰ νιώσῃ ὅλες τὶς συγκινήσεις,
νὰ γίνῃ παγκόσμιος.

Αὐτὴ ἡ τάση πὸν κρύβεται πάντα μέ-
σα στὴν ἀνθρωπότητα σὲ ὀρισμένες ἐπο-
χὲς, ἐκδηλώνεται καθαρώτερα. Μιὰ ἀπὸ
αὐτὲς τὶς ἐποχὲς εἶναι καὶ ἡ ἐποχὴ μας
ὅπου αὐτὴ ἡ ἀνησυχία, αὐτὴ ἡ τάση (βά-
ση τῆς ἐξέλιξης τῆς ἀνθρωπότητας) κυ-
ριαρχεῖ παντοῦ τόσο στὴν ἐπιστήμη (προ-
σπάθεια ἐκμηδένισης τῆς ἀπόστασης καὶ
τοῦ χρόνου) ὅσο καὶ στὴν τέχνη (ἐμφάνι-
ση τῶν διαφορῶν μοντέρνων σχολῶν).

Ἀπὸ βαθειὰ ἴσως γνώση τῆς ἐποχῆς
του, γιὰτὶ τὸ στὺλ του δείχνει κάποιο κλα-
σικισμὸ, ὁ Λαρμπὼ κλείνει πρὸς τὸν λε-
γόμενον ὑπερρεαλισμὸ.

Ὁ ὑπερρεαλιστῆς δὲν ἀρκεῖται ὅπως
ὁ νατουραλιστῆς νὰ ξετάσει σὲ γενικὲς
γραμμὲς τὸν ἐξωτερικὸ μονάχα κόσμον καὶ
νὰ τὸν περιγράψῃ, ἀλλὰ τὸν παίρνει ὡς
μέσο γιὰ νὰ μελετήσῃ τὸν ἄλλο κόσμον
πὸν κρύβεται πίσω ἀπὸ τὴν ἐξωτερικὴ
φαινομενικότητα τοῦ κάθε τί, τὸν ἐσωτε-
ρικὸ καὶ στὶς πιδὺ ὑπολανθάνουσές του
λεπτομέρειες, καὶ δὲ γυρνεῖ μόνον νὰ πε-
ριγράψῃ τὴν ὑπολανθάνουσα ἐσωτερικὴ
αἰσθητικὴ αὐτοῦ τοῦ κόσμου (Ar-
thur Rimbaud) ἀλλὰ γυρνεῖ ἀκόμα νὰ
προσδιορίσῃ καὶ τὴν αἰτία τῆς ὑπαρξῆς αὐ-
τῆς τῆς αἰσθητικότητας (Marcel Proust)
τὴν ὅποιαν ἐξωτερικεύοντας στὸ ἔργο του
τὴν ἐξιδανικεύει περιτυλιζοντάς τινε στὴν
χαρακτηριστικὴ ὄνειρὼδη ἀτμόσφαιρα τῆς
σχολῆς του.

Ὁ Λαρμπὼ, βαθὺς γνώστης τῆς ἀρχαί-
ας Ἑλληνικῆς καὶ Λατινικῆς γλώσσας
καὶ φιλολογίας ἀλλὰ καὶ τὶς πιδὺ μοντέρ-

νας τέτοιας με ένα έντελως δικό του στυλ που έχει όλη την κλασικότητα και το μαρμαρίνο του αρχαίου μα και όλη τη λεπτότητα, το χρωματισμό και την ανησυχία του μοντέρνου, μάς έδωσε δυνατά δείγματα της αξίας του με τις *Enfantines*, *Amants Heureux Amants* και πρόπαντος με το ημερολόγιο του Α. Ο. Barnabooth όπου περιγράφει τον υπέροχο έγγλεσο κοσμοπολίτικο τύπο του Barnabooth που είναι ο ίδιος ο έαυτός του.

Ποιητικά έργα μάς έδωσε ο Λαρμπώ τα τραγούδια του Α. Ο. Barnabooth τα διαμαντάκια αυτά που με τη λεπτότητα τους στέκονται τόσο ψηλά ανάμεσα στα καλλίτερα τραγούδια που είδανε φως από τα 1900 και έπειτα. Μέσα σ' αυτά ο ποιητής ξέρει καλά να μάς συγκινήσει με την ταχύτητα ενός 'Οριέντ' Έξπρες και να μάς μεθύσει με το άρωμα ενός άγριου λούλου που βλέπει μεσ' απ' τα τζάμια του τραίνου, γιατί ξετινάζοντας από την ποίησή του εύκολες φιλοσοφίες και περιττές φιλολογίες αισθάνεται και τραγουδάει το κάθε τι με την αγνότητα ενός παιδιού (*d' un enfant qui ne veut rien savoir qu' esperer éternellement des choses*

VALERY LARBAUD

Ω Δ Η

Δάνεισέ μου το δυνατό σου θόρυβο,
Και την πελώρια ὄψη σου την τόσο δα γλυκειά,
Τὸ βραδυνό σου γλύστρημα μεσ' ἀπὸ τὴν φεγγόβολην Εὐρώπη.
Τραῖνο Πολυτελείας! καὶ τὴν ἀγωνιώδη μουσικὴ π' ἀκούγεται
Σ' ὄλο τὸ μᾶκρος τῶν ἀπὸ πεσοὶ χρυσὸ διαδρόμων σου.
Ἐνῶ, πίσω ἀπ' τὴν λουστραρισμένην πόρτην σου
Μὲ τοὺς βαρινοὺς χάλκινους σῦρτες
Κοιμῶνται, οἱ ἑκατομμυριοῦχοι.
Γυρίζω τοὺς διαδρόμους σου καὶ σιγοτραγουδῶ,
Κι' ἀκολουθῶ τὸ δρόμο σου κοντὰ τὴν Βουδαπέστην,
Σμίγοντας τὴ φωνὴν μου μετὰ τὴν χιλιάδην σου φωνῆς,
Ὁ Harmonika Zug!
Ἐνίωσα γὰρ πρώτη φορὰ ὅλην τὴν γλύκα τῆς ζωῆς,
Σὲ μιὰ καμπίνα τοῦ Nord-Express, —μεταξὺ Wirballen καὶ Pskow
Γλυστρούσαμε ἀπὸ λιβάδια μέσα ὅπου οἱ βοσκοί,
Κάτω ἀπὸ σωρούς δεντριῶν ποὺ μοιάζουνε σὰ λόφοι,
Ἦταν ντυμένοι μετὰ ὠμές καὶ βρώμικες προβιὲς ἀρνιῶν. . . .
(Ὁχτῶ ἢ ὦρα τὸ πρωτὶ τὸ φτινοπωρινό,

vagues ποὺ λείει κι' ὁ ἴδιος).

Καὶ γὰρ τὸ μεταφραστικὸ τοῦ ἔργου ἀξίζει κάτι νὰ εἰπωθῆ. Γνωρίζοντας καλὰ τὰ Ἑγγλέζικα καὶ τὰ Ἰσπανικά, αὐτὸς ἐγνώρισε στὸ γαλλικὸ διανοούμενο κοινὸ καὶ μποροῦμε νὰ ποῦμε καὶ στὸ Εὐρωπαϊκὸ —γιατὶ ἡ Γαλλικὴ γλῶσσα ἴσως διαβάζεται κάπως περισσότερο ἀπὸ τὴς ἄλλες στὴν Εὐρώπη— ποιητὲς καὶ λογοτέχνες τῆς ἀξίας τοῦ Ramon Gomez de la Serna καὶ τοῦ Buttler καθὼς καὶ ἐνα σωρὸ ἄλλους μετὰ τὴς ἀριστοτεχνικῆς, κατὰ τοὺς εἰδικούς, μεταφράσεις του.

Ἀκόμα γνώρισε καὶ στὸ Ἀγγλικὸ κοινὸ, μετὰ ἄρθρα του σὲ Ἀγγλικὰ λογοτεχνικὰ περιοδικὰ καὶ μετὰ φράσεις, τοὺς κυριώτερους σύγχρονους γάλλους ποιητῆς.

Ὁ δυνατὸς γάλλος κριτικὸς καὶ λογοτέχνης Benjamine Crémieux, σὲ μιὰ βαθυστόχαστη μελέτη τοῦ ἀπάνω στὴ σύγχρονη λογοτεχνία, λέει γὰρ τὸ Βαλερύ Λαρμπώ: «Ἄν πρόκειται τρεῖς ἀπὸ τοὺς γάλλους λογοτέχνες τῆς γενιᾶς μας νὰ ἐπιζήσουνε, οἱ δύο ἄλλοι δὲν ξέρω ποιοὶ θὰ εἶναι, ἀλλὰ ὁ τρίτος σίγουρα θὰ εἶναι ὁ Βαλερύ Λαρμπώ».

ΓΙΩΡΓΟΣ ΜΟΥΡΕΛΛΟΣ

Καὶ ἡ τραγουδίστρια ἡ ὁμορφὴ μετὰ τὰ βιολετιά τὰ μάτια
Στὴν πλαϊνὴν τραγουδάει καμπίνα).
Καὶ σεῖς μεγάλα τζάμια ποὺ ἀπὸ μέσα σας,
Τὴ Σιβηρία καὶ τὰ βουνὰ τοῦ Σάμνιουμ εἶδα νὰ περνοῦνε,
Καὶ τὴν Καστίλλια τὴν τραχιά ποῦνε χωρὶς λουλούδια,
Τὴ θάλασσα τοῦ Μαρμαρᾶ σὲ μιὰ χλιαρὴ βροχούλα!
Δανεῖστε με, Oh Orient-Express, Sub-Brunner-Bahn δανεῖστε με,
Τοὺς θόρυβους σας τοὺς πνιχτοὺς καὶ τοὺς γοητεμένους
Καὶ τὴς λεπτότατες φωνῆς σας τὴς τρεμουλιασμένες!
Δανεῖστε με, τὴν εὐκόλην καὶ λαφρὴν ἀναπνοὴν
Τῶν ἀτμομηχανῶν τῶν ἀψηλῶν μετὰ τὴς γοργῆς κινήσεις,
Τῶν ἀτμομηχανῶν τῶν ἀμαξοστοιχιῶν τῶν γογγύρων,
Ποῦ προπορεύονται ἄκοπα πρὶν τέσσερα βαγόνια,
ποῦνε βαμμένα κίτρινα μετὰ γραμμὰτα χρυσά,
Ἀπ' τῆς Σερβίας ἀνάμεσα τὴς ἔρημης βουνοσειρῆς,
Καὶ πὸ μακρύτερα

στὴ Βουλγαρία τὴν γιομάτην ρόδα. . . .

Ἄ! πρέπει τοῦτ' οἱ θόρυβοι καὶ τῶν κινήσεις,
Νὰ μποῦνε στὰ τραγούδια μου ἐμένα καὶ νὰ ποῦνε,
Γιὰ τὴν ἀνείλωτη ζωὴν μου ἐνὸς παιδιοῦ,
Ὅπου ὅστος τίποτα δὲ θέλει γὰρ νὰ ξέρει
παρὲξ γὰρ ἀόριστα πράγματα αἰώνια νὰ ἐλπίζει.

Μετὰφραση Γ. ΜΟΥΡΕΛΛΟΥ

ΒΕΤΟΥΛΙ (<ΒΕΤΟΥΡΙ)

Βετούλι σημαίνει Νεοελληνικὰ κασίκι, γίδι χρονιάριο. Προέρχεται ἀπὸ τὸ ἰταλ. vitulo=μουσκαράκι (λατιν. vitulus). Ἀπ' τὸ Νεοελληνικὸ προέρχεται τὸ Ἀρβανίτικο βετούλι καὶ τὸ Κουτσοβλάχικο βιτούλιου, ποὺ σημαίνουνε καὶ τὰ δυὸ μικρὸ γίδι χρονιάριο. Τὸ Ἀρβανίτικο ἀπ' τὸν τύπο του φαίνεται, πὼς εἶναι τὸ Νεοελλην. ἀλλιῶς, ἂν εἶταν καθαυτὸ ἀπ' ἀρχῆς Ἀρβανίτικο, θάκαμε βγέτουλι (κοῖτα παρακάτω). Ἐπίσης λέω, πὼς καὶ τὸ Κουτσοβλ. εἶναι Νεοελλ. κι' ἔχει ἰ ἀντὶ ε ἀπ' τὰ βόρειά μας ποὺ κάνουν τὸ ἄτον. ε > ι κι' ἀπ' τοὺς βορεινοὺς Νεοελλ. τὸ πῆραν οἱ Κουτσοβλ. ποὺ ζοῦνε στὰ ἴδια μέρη. Στὸν τύπο βετούρι τὸ Νεοελληνικὸ βε ἀντὶς τὸ νι στὴν ἀρχὴ τῆς λέξης καὶ τὸ —ρι ἀντὶς τὸ —li στὸ τέλος μάς πείθουνε πὼς συχίστηκε τὸ βιτούλι μετὰ τὸ βεδοῦρι, ἐνεκα τῆς συγγένειας στὰ νοήματα: γάλα καὶ κασίκι καὶ ἴσως λένε κάπου βεδοῦρι (μετὰ δ) τὸ βετούρι < βετούλι, γιατί Βεγε-

τανίκα καὶ Σπανιόλικα λένε videlo (προφ. d=δ) καὶ Νεοελληνικὰ βιδέλλο. Ἀκόμη σκαλίζοντας βοίσκω ἐπίσης πὸς Γοτθικὰ vidrums θὰ πεῖ ἀρνί, ἀρχαῖα Βορειογερμανικὰ vidor καὶ ἀρχαῖα Σκανδιναβικὰ vedr θὰ πεῖ τράγος. Καὶ ὅλα τοῦτα ἀνάγοντα στὴ λέξη Ἔτος Ἑλλην. vetus λατιν. Συγκρ. τὸ ἀρχαῖο ἐπιγραφικὸ: ἔταλα ἀρνηάδων = χρονιάρικα ἀρνία καὶ τὰ Ἀρβανίτικα vjet = μουσκάρι καὶ vjet=ἔτος. Ἀπὸ τὰ παραδείγματα ἐτοῦτα παρατηροῦμε πὼς τὸ ε τοῦ Λατ. vetus γίνεται ἰ στὰ vitulus italicus δηλ. ἔταλος = ἰταλὸς παναπεῖ μουσκάρι τάβρος κ.τ.λ. ἀπὸ παρετυμολ. πρὸς τὴν θεὰ τῆς χαρᾶς Vitula. πρβλ. vitula = δαμάλα, γιατί καὶ τὸ μουσκάρι παίζει καὶ χαίρεται ἢ πρὸς τὸ: vitta = κορδέλλα, στεφάνι, γιατί τοὺς γὰρ θυσίασμα τάβρους τοὺς στολίζανε τὰ κέρατα μετὰ κορδέλλες ἢ μετὰ στεφάνι.

Μ. ΦΙΛΗΝΤΑΣ

ΑΠΟ ΤΙΣ "ΜΥΣΤΙΚΕΣ ΦΩΝΕΣ."

ΚΑΤΙ ΑΠΟ ΣΕΝΑ

Τὰ χεῖλή μου ἦταν κόκκινα ἀπὸ τὸ κραγιὸν τῶν χειλιῶν σου.

Στὰ χέρια μου, στὰ μάγουλά μου, εἶχε μείνει κάτι ἀπὸ τὴν πούντρα σου, ἀπὸ τὴν ἀγαπημένη σου μυρουδιά.

Μέσα στὰ μαλλιά μου, πὸν σ' ἀρέσει νὰ τὸ μπερδεύης μὲ τὰ δικά σου, νὰ τ' ἀνακατώνῃς μὲ τὰ δάχτυλά σου, εἶχαν μείνει λίγες τρίχες ἀπὸ τὸ κεφάλι σου.

"Ὅχι! Δὲ θὰ πλυθῶ! Δὲ θὰ χτενιστῶ! Δὲ θὰ φάγω!

Πῆγα δλότιστα στὸ κρεββάτι καὶ ξάπλωσα. "Ἐκλεισα τὰ μάτια κι' ἀνάπνεα βαθεία.

Καὶ τὰ χεῖλια μου ἀνοιγόκλειναν, σὰ νὰ φιλοῦσαν τὸ ἓνα τ' ἄλλο.

ΝΑ ΜΗ ΜΠΟΡΩ!...

Νὰ σὲ βλέπω ἐδῶ μπροστά μου, ἓνα τραπέζκι ἀνάμεσά μας, μισὸ μέτρο κενὸ διάστημα, καὶ νὰ μὴ μπορῶ νὰ κολλήσω τὸ κἀθισμά μου στὸ δικό σου, νὰ γύρω τὸ κεφάλι μου στὸν ὦμο σου, νὰ χαρῶ τὴν δλόγλυκη ἐπαφή σου!

Νὰ κυτιάζω τὸ τρυφερό σου τὸ χεράκι νὰ παίζῃ ἀνήσυχο μὲ τὸ ξύλο τῆς καρέκλας, ἐδῶ δίπλα μου, δυὸ δάχτυλα παρακάτω ἀπὸ τὸ δικό μου, δυὸ μονάχα δάχτυλα, καὶ νὰ μὴ μπορῶ νὰ τ' ἀγγίσω, νὰ τὸ βάλω ἀπαλὰ μέσα σὴ χούφτα μου, νὰ τὸ γεμίσω χάδια καὶ φιλιά!

Νὰ σφίγγω τὸ χεράκι σου μέσα στὸ δικό μου, κι' ὅμως νὰ τὸ ἀποτραβᾶς ταραγμένη, νὰ μὸν λὲς ἓνα σβυσμένο «καληνύχτα» καὶ νὰ φεύγῃς, νὰ περπατᾶς δίπλα σ' ἓναν ἄλλο, νὰ ξεμακραίνῃς μέσα στὸ πένθιμο φόντο τῆς νύχτας, χωρὶς νὰ μπορῶ νὰ τρέξω ξοπίσω σου καὶ νὰ σοῦ φωνάξω, «ὄχι, ἀγάπη μου, μὴ φεύγῃς, εἶσαι δική μου, δική μου»!

ΑΝΑΜΟΝΗ

Δὲ μπόρεσες νὰρθῆς στὸ ραντεβουῦ μας. Καὶ πέρασαν τώρα μέρες. Τί γυρεύω λοιπὸν στὸ ἴδιο μέρος κάθε μέρα, τὴν ἴδια ὥρα;

Νά! Αὐτὸς ὁ δρόμος, πὸν ἀπλώνεται ἄδειος καὶ λυπημένος, εἶναι ὁ δρόμος πὸν θὰ περνοῦσες γιὰ νὰρθῆς.

Αὐτὸ τὸ σκοῦρο φόντο τῆς δενδροστοιχίας θὰ τὸ φώτιζες ἅμα φαινόσουν ἀπὸ κεῖ κάτω.

Τὸ κρῦο, τὸ βουβὸ αὐτὸ κἀθισμα, πὸν εἶναι δίπλα μου, ἐσὺ θὰ τὸ ζέστανες, θὰ τὸ ζωνιάνεες.

Τί περιμένω τώρα; Τὸ ξέρω πὼς δὲ θὰρθῆς. Κι' ὅμως κάθε μέρα, τὴν ἴδια ὥρα, νὰ με στὸ ἴδιο μέρος.

ΕΙΣΑΙ ΠΑΝΤΟΥ

Στοὺς δρόμους, στὰ τραμ ἢ σὶ' αὐτοκίνητα, στὰ κέντρα, σὲ ἀναζητῶ παντοῦ.

Εἶναι κάποια μέρη τοῦ δρόμου πὸν φωτεινά, πὸν ἢ πνοὴ τοῦ ἀέρα εἶναι πὸν ἀπαλὴ καὶ μυρωμένη. Εἶμαι βέβαιος πὼς κάπου ἐκεῖ θὰ κρῦβεσάι, κι' ἂν δὲν τὴ βλέπω, τὴ νοιώθω τὴν κομψή σου σιλονέττα ἐκεῖ τριγύρω.

Κι' ὅταν κυλᾶ τὸ τραμ ἢ τὸ αὐτοκίνητο, νοιώθω ἀνάμεσα σ' αὐτὸ καὶ σὴν καρδιά μου ν' ἀνάβῃ ἓνα πύρινο ζικ-ζάκ. Ψάχνω γρήγορα γρήγορα νὰ σὲ βρῶ. Τ' ὄχημα φεύγει χωρὶς νὰ σὲ ἰδῶ, μὰ εἶμαι βέβαιος πὼς σὲ κάποια γωνιά του, πίσω ἀπὸ κάποιο κατεβασμένο παντζούρι του, εἶναι κρυμμένο τὸ γλυκό σου προσωπάκι.

Καὶ νά! Πόσος κόσμος ἐδῶ, στὸ ἀγαπημένο σου τὸ κέντρο! Πόση δημορφία πόση χάρη!

Ποῦ εἶσαι, ἀγαπημένη μου; Δὲν εἶσαι πουθενά. Κι' ὅμως εἶσαι παντοῦ...

ΜΕΛΗΣ ΝΙΚΟΛΑΪΔΗΣ

ΘΥΣΙΑ

'Αφέντισσα καλὴ κυρὰ ποῦ μ' ἀποδιώχνεις, τώρα, νοιώθω τὰ πόδια μου βαρειά, μὲ συνεπαίρνει μπόρα! δὲν εἶν' ὁ σάλαγος γλυκός, καιρὸς γιὰ τ' ἀκαμάτι δὲν εἶναι ὦ! μὴ μὲ τραβᾶς, κάτι μὲ σκιάζει, κάτι.

— Χώ! Χώ! . . . Βοῦδάκι μου ἀκριβό, σὲ πάω στὸ πανηγύρι, θὰ σὲ ταῖσω μάλαμα, θὰ σὲ ποτίσω ἀφήρι καὶ δροσογάραγο νερό. Δὲν ἔχω ἄλλον προστάτη εἶμαι φτωχὴ κι' ἔχω ὄρφανά! θέλω ἀπὸ σένα κάτι. . .

— Στάσου κυρὰ, στερνὴ φορὰ τὸ Λιάρο τὸν 'Αράπη μαζὺ πὸν σὲ δουλεύαμε καὶ τρώγαμε τὴ θάπη νὰ χαιρετίσω τὸ φτωχό. . . νὰ ἰδῶ καὶ τὴ φοράδα πὸν μᾶς ξεκίναγες μαζὺ, μπαίνοντας στὴν ἀράδα. . .

Κι' ὅμως θέλω νὰ ξεπλωθῶ στὸ γνώριμο τὸ χῶμα, κοντὰ σὴ γέρικην ἐλεᾶ θέλω νὰ μείνω ἀκόμα ν' ἀκῶ τοῦ σκύλου τὶς φωνὲς καὶ ν' ἀλαφροκοιμᾶμαι. . .

— Χώ! Χώ! βοῦδάκι μου χρυσό. . . κλαῖν τ' ὄρφανά μου πᾶμε! . .

ΓΙΩΡΓΗΣ ΚΟΛΛΙΑΣ

GOETHE

ΑΠΟ ΤΗ "MINION,"

Ξέρεις τὴ χώραν ὅπου οἱ λειμονιὲς ἀνθίζουν τὰ πορτοκάλια στὰ πυκνόφυλλα φλογίζου, στὸν γαλανὸ οὐρανὸ γλυκειὰ πνοὴ ἀνασαίνει κ' εἶν' ἡσυχὴ ἢ σμερτιά κ' ἡ δάφνη φουντωμένη, πὲς μου τὴν ξέρεις; "Ἀχ ἐκεῖ! ἐκεῖ νὰ πάω πῶς πεθυμῶ μ' ἐσὲ, χρυσέ μου, πᾶγαπάω . .

Ξέρεις τὸ σπίτι; "Πᾶ σὲ κίονες ἢ σκεπή του, λαμποκοπᾶ ἢ σάλα, ἀστράφτει ἢ καμαρὴ του κι' ἀγάλματα στέκουν πολλὰ καὶ μὲ κυτᾶνε — «Δόλιο παιδί τί σοῦχουν κάνει;» λὲς ρωτᾶνε. Πὲς μου τὸ ξέρεις; "Ἀχ ἐκεῖ! ἐκεῖ νὰ πάω ποθῶ, προστάτη μου, μὲ σένα π' ἀγαπάω . .

"Ἀχ! ξέρεις τὸ βουνὸ καὶ τὴ νεφοκορφὴ του; σὴν καταχνιὰ τὸ ζῶο νὰ ψάχνει τὸ στρατί του; σὲ σπήλια κατοικοῦν δράκων παληοὶ προγόνοι, στὰ γκρομβρόγια πάνω ὁ χεῖμαρος σαρώνει, πὲς μου λοιπὸν, τὸ ξέρεις; "Ἐκεῖ! ἐκεῖ πέρα τραβᾶ ἢ στρατά μας. "ὦ! ἄς φύγουμε πατέρα . .

Μεταφραστὴς ΚΩΣΤΑΣ ΔΑΡΡΙΓΟΣ

Π. ΡΩΜΑΝΩΦ

ΟΙ ΤΗΓΑΝΙΤΕΣ

ΔΙΗΓΗΜΑ

Τριάντα βέρστια πριν απ' τη Μόσχα, η Κατερίνα δε μπορούσε πιά να κάτση ήσυχα μέσ' το βαγόνι. Της φαινόταν πώς δε θα φτάση ποτέ, και σε κάθε βέρστι πού περνούσαν ή καρδιά της χτυπούσε και πιό δυνατά.

Ψές έμαθε πώς ο 'Ανδρέας, πού τώρα και πέντε χρόνια δούλευε στο έργοστάσιο, ζή με μιάν άλλη γυναίκα.

Αυτός δεν της έγραψε τίποτε κι' ούτε άλλαξε καθόλου απέναντί της. Όπως και πρώτα κάθε γιορτή της έστελνε χρήματα και πότε πότε της έγραφε και κανένα γράμμα. Έλεγαν πώς τώρα έγινε πρόεδρος κάποιου σοβιέτ και περνά καλά.

Ίσως να μην του κοστίζει και πολύ πού της στέλνει κείνα τα 100 ρούβλια. Θα του μένουν βέβαια 400 ως 500 να ξοδεύη μαζί με την άλλη. Και κείνο το ποσόν, πού πρώτα της φαινόταν μεγάλο, σήμερα τόβρισκε μικρό κι' ασήμαντο.

Τί να κάνη σάν φτάση στη Μόσχα ;

Να πάη στο σπίτι του άξαφνα, να κάμη σκάνταλο, να δη' ο κόσμος πώς είναι παληάνθρωπος, να του σπάση τα τζάκια. Επίτηδες με τα χέρια της να τα χτυπήση για να ματώσουν. Κι' αυτή τη βρωμα να την άρπάξη απ' τις κοιτίδες.

"Αχ καλέ μου, καλέ μου ! Πώς τα κατάφερες έτσι, κείνα τα κόκκινα σειρήτια φταίνε. Πόσος καιρός ήταν πού ζούσαν τόσο ευτυχισμένοι κάτω στον κάμπο.

Τα βράδυ πήγαιναν στο πιτάκλι για χόρτα, ο ήλιος έγερνε πιά και πέρα απ' το ποτάμι στο δροσερό λαγκάδι έσκου-

ζαν τα δρυόκια, και τό βραδυνο άεράκι γιόμιζαν φωνές, άξειδιάλυτες πούφταναν από τό χωριό. Αυτή στεκόταν πάνω στο κάρο, κι' εκείνος, με ξεκούμπωτο γιακά, με τα μαλλιά, στην κορφή της κεφαλής, ξανθότερα από τάλλα, με κόμπους ιδρώτα στο ξυρισμένο άπάνω χείλος, σήκωνε τό μυρωδάτο σανό με τό διχάλι και τό πετούσε δλόϊσα μέσ' τα χέρια της, άπάνω στο κάρο. Ύστερα έζεφνε τάλογο, τό τραβούσε κι' αυτή ξαπλωμένη πάνω στο σανό πιτίλιζε στάχνα κι' ήξερε πώς ύστερα από τό δείπνο, κουρασμένοι από τό μόχτο, μα εύθυμοι κι' εύχαριστημένοι, θα περάσουν ξυπόλυτοι την αυλή και θα πάνε στον άχερωάνα να πλαγιά-

Π. ΡΩΜΑΝΩΦ

σουν πάνω στο σανό, πούφερνε τό κάρο. Η καταιγίδα θα ξεσπούσε σε λίγο από τα σύννεφα του καλοκαιριού πού σωριαζόντουσαν σιωπηλά στον ουρανό, ή άστραπές, θάμπαιναν απ' τις χαρμαάδες κι' αυτοί θα άνάπνεαν τό δροσερό άεράκι, άνακατεμένο με τό σανό και τη μυρωδιά του ιδρωμένου φουστανιού της.

Όλα τώρα πήγαν κατά διαβόλου. Νοιώθει πώς τώρα είναι για όλα ικανή. Κι' όμως σά βγήκε απ' τό σταθμό έννοιθε να χάνη τό θάρρος της μέσα στη πολυκοσμία της μεγάλης αυτής πολιτείας. Θάθελε να πέση άξαφνα μπροστά του, σά θύελλα, να του τα πή όλα και να πού χρειαζόταν τώρα να τρέχη και να ρωτά τους διαβάτες πώς θάβρη τό δρόμο της. Της έδειξαν ένα τραμ μ' αυτή, παίρνοντας εισιτήριο, έέχασε να ρωτήσει πούπρεπε να βγή και κάθησε ως πού φτάσαν στο τέρμα.

Χρειάστηκε να ξαναπάρη τό τραμ κι' ύστερα, όταν κατέβηκε, να ρωτά σε κάθε στιγμή για τό νούμερο του σπιτιού γιατί αυτή δεν ήξερε να διαβάζη.

Της τόδειξαν άλλα χωρίς να προσέξη τό προσπέρασε κι' επειδή ντροπέτανε να ξαναρωτήσει περπατούσε κι' όταν τέλος ρώτησε τόχε πού πολλού προσπεράσει και γύρισε τα μπρος πίσω. Ένας φόβος τη βασανίζει. "Αν δεν βρη κανένα στο σπίτι ;

Τέλος τό βρήκε, ένα σπίτι με μεγάλες πόρτες και φωτισμένα τζάμια, μα όλες ή πόρτες ήσαν κλειστές κι' έπρεπε να χτυπήση ή να κουνουήση. Μα πού. Ποιά πόρτα ήταν ή δική του ;

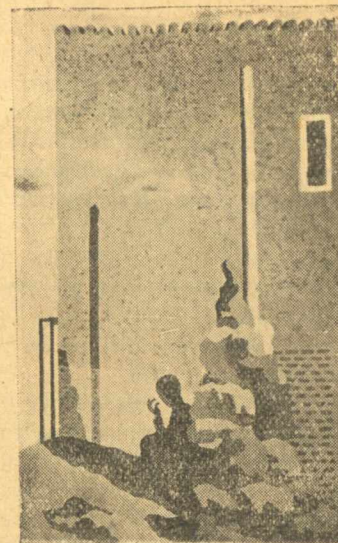
— Τί γυρεύεις κυρά ; την άρώτησε κάποιος. Η Κατερίνα ειπε τι γύρευε.

— Δεν κατοικεί εδώ !

— Δεν κατοικεί ! Παναγιά μου τι θα πούγινω τώρα ;

Δεν ειχε παρα ένα ρούβλι μονάχα, δεμένο στην άκρη του μαντηλιού της. Δεν την έφτανε να γυρίση πίσω.

Κείνη τη στιγμή βγήκε από μιá πόρτα, πίσω από τη σκάλα, μιá γρηά, μ' έναν κουβά κι' ένα σφουγγαρόπανο στο χέρι και σάν έμαθε τι ζητούσε της ειπε

ΔΙΑΜΑΝΤΟΠΟΥΛΟΥ Ο ΜΕΤΑΦΥΣΙΚΟΣ

πώς ο 'Ανδρέας Νικανόριτς πήγε σ' ένα έξοχικό μέρος εκεί κοντά. Πρέπει να πάρη τό τραϊνο.

Η Κατερίνα χάρηκε τόσο, πού έφυγε τρέχοντας και στη βιάση της δε ζήτησε αρκετές πληροφορίες κι' έτσι σάν έφτασε στην έξοχή βρέθηκε πάλι να ξέρη τό δρόμο, μα όχι τό νούμερο του σπιτιού.

Τό βράδυ σίμωνε πιά ... όλοένα τα σύννεφα σωριαζόνταν στον ουρανό κι' αυτή έτρεχε απ' τη μιάν άκρη του δρόμου στην άλλη, σταματούσε τον κόσμο, μα δεν κατώρθωνε να πληροφορηθίη. Στα χέρια της κρεμόταν ένα δεματάκι ξεροψημένοι τηγανίτες. Ούτε θυμόταν γιατί τους πήρε. Πήγαινε να κάμη σκάνταλο στον άντρα της κι' από συνήθεια πήρε πεσκέσι :

Τηγανίτες από σίκαλη, κουκισμένους με μαυροσίσαμο.

Της έμεναν ακόμη 11 καπίκια. Τό μέρος ήταν άγνωστο, ή νύχτα έρχόταν, ο άνεμος σηκωνόταν κι' αυτή, μ' ένα πρόσωπο χαμένο, πνιγμένο στον ιδρώτα, ποδοπατούσε τό χορτάρι του έξοχικού δρόμου, με τα λιγοστά πεύκα, απ' τα δυο πλάγια του, χτυπώντας με άπελπισία τα χέρια της, πού στο ένα ταλαντευόταν τό

δεματάκι με τους τηγανίτες.

Κείνη τή στιγμή, όταν πιά είχε φτάσει στο τελευταίο όριο τής απελπισίας, γυρίζοντας τή γωνία ενός δρόμου, πίσω από ένα φράχτη ενός περιβολιού είδε τον τόσο γνωστό κι' αγαπημένο σβέρκο του άντρός της. Ήταν αυτός ο Άνδρέας.

Καθόταν στα πόδια του πλάϊ σε μιὰ προσιὰ με ξεκούμπωτο τὸ σακάκι του και σκάλιζε κάτω.

Ἡ Κατερίνα ἔβγαλε μιὰ φωνή.

— Ἄνδρέα, καλέ μου.

Ὁρμᾶ στήν πόρτα καί, καθὼς ὁ Ἄνδρέας, ξαφνιασμένος σηκώθηκε, τὸν ἀγκάλιασε, ἀκούμπησε τὸ κεφάλι της στὸ στήθος του καὶ ἔξσπασε σὲ λυγμούς.

— Ἀπὸ ποῦ ἦρθες ; ... Ἄπ' τὸν οὐρανὸ ἔπες ; Ἐρωτᾷ ὁ Ἄνδρέας γεμάτος ἔκπληξη καὶ χαρά. Ἡ Κατερίνα δὲν ξέρει πῶς νὰ παντήση. Λέει μονάχα :

— Φοβήθηκα τόσο. Θαρροῦσα πῶς δὲ θὰ σ' ἔβρισκα ποτέ. Ὅλη τὴ μέρα τοῦ κάκου σὲ γύρευα. Δὲν ἤξερα ποῦ νὰ πάω. Καὶ ξαναρχίζω νὰ κλαίω.

— Μὰ γιατί κλαίς τώρα ; Παράξενη ποῦσαι !

Ντράπηκε σκούπισε τὰ μάτια της με τὸ ἀντίστροφο τοῦ χεριοῦ της καὶ χαμογέλασε μ' ἕνα δειλὸ χαμόγελο.

Ἄξαφνα θυμήθηκε γιατί ἦρθε. Μὰ τώρα πιά ἦταν ἀργά. Μιὰ καὶ οἰχτήκε ἀπάνω του σὰν σὲ σωτήρα καὶ προστάτη μιὰ κι' ἔκλαψε στὸ στήθος του ἀπὸ εὐτυχία δὲ μπορούσε τώρα νὰρχισή σκάνταλο καὶ νὰλλάξῃ τὰ δάκρυα τῆς χαρᾶς με στριγγιλιές. Ὑστερα, σὰν εἶδε τὰ ξανθὰ μαλλᾶκια του μέσα στὸν κῆπο δίγως νὰ τὸ ἐλπίζῃ πιά, ἔνοιωσε τόση εὐτυχία ὅση δὲν εἶχε νοιώσει μῆτε τότε ποῦ πήγαιναν νὰ κοιμηθοῦν πάνω στὸ σανὸ μέσα στὸν ἀχιριῶνα.

Αὐτὸς δὲν ἔλεγε τίποτε. Τίποτε ἀπὸ κείνα ποῦ ἕνας ἄντρας, σὲ παρόμοια περίπτωση, θάταν ὑποχρεωμένος νὰ πῇ. Μήπως δὲν τὴν εἶχε ἀφίσει ; Τὶ τοῦρχόταν τώρα ἔτσι χωριάτικα ντυμένη. Δὲν ἔβλεπε πῶς ἐκείνος τώρα ἦταν ἕνας κύριος ; Ὅμως τὸ πρόσωπό του δὲν ἔδειχνε τίποτε ἀπ' ὅλα τοῦτά ποῦ τῆς περ-

νοῦσαν ἀπ' τὸ μυαλό οὔτε ἀγανάκτηση οὔτε θυμό. Ήταν ἡσυχος σὰν πάντα, καλόγνωμος, με κείνο τὸ συνειδημένο του προστατευτικὸ τρόπο.

— Ἐλα σὴναινε τώρα τῆς εἶπε εὐθυμα. Θὰ πῶ νὰνάψουν τὸ σαμοβάρι.

Προπορευόταν, πηγαίνοντας πρὸς ἕνα καινούργιοχτισμένο σπιτάκι, κίτρινο, ποῦ ὑψωνόταν ἀνάμεσα σὲ φρεσκοκομμένους κορμούς δέντρων.

Καθὼς περνοῦσε εἶπε σὲ κάποιον με μπλοῦζα ποῦρχόταν σὲ συνάντησή του.

— Ἰβάν Κουζμίτς πρέπει νὰ στείλετε σήμερα στήν πόλη γιὰ ψώνια. Θὰ γράψω τὴ διαταγή.

Κι' ἀπὸ τὸν τρόπο ποῦ μίλησε σ' αὐτὸν τὸν ἄνθρωπο κι' ἀπὸ τὸν τρόπο ποῦ ἐκείνος, ἀφοῦ τὸν ἄκουσε προσεχτικά, τοῦ ἀπάντησε «πολὺ καλά», ἡ Κατερίνα κατάλαβε πῶς αὐτὸς ἦταν πάντα ἔξυπνος νοικοκύρης κι' ὁ καλὸς Ἄνδρέας, μόνον πῶς εἶχε γίνει κάποιος σπουδαῖος ποῦ οἱ ἄλλοι ἐξαριτόντουσαν ἀπ' αὐτὸν καὶ ποῦ μπορεῖ νὰ δίνει διαταγὲς σὲ τοῦτο τὸ ξένο μέρος ὅπως ἔκανε καὶ στὸ σπίτι του. Κι' ἦταν τόσο ἡσυχος καὶ τόσο ἀπλὸς σὰν νὰ μὴν εἶχε κάνει τίποτε στὴ ζωὴ του.

Ἡ Κατερίνα τὸν ἀκολούθησε με σφιγμένη καρδιά. Γιὰ κείνο ποῦ τὴν βασάνιζε δὲν τῆς εἶπε λέξη. Ἄν τώρα συναντήση μέσα τὴν ἄλλη ; Θάταν βέβαια σὰν μιὰ κυρία. Κι' ἡ Κατερίνα κύταξε ἄθελα τὸ κυριακάτικο παραφάνι της κι' ἀπ' τὴν τροπὴ της τὸ αἶμα ἀνέβηκε κι' ἔβαψε τὰ μάγουλά της.

Μπήκαν σ' ἕνα εὐρύχωρὸ δωμάτιο. Τὸ πρῶτο πράμμα ποῦπεσε στὰ μάτια της ἦταν δύο κρεβάτια. Ἡ καρδιά της χτύπησε δυνατὰ, τὰ πόδια της λύγισαν, τὸ λαρύγγι της στέγνωσε. Ἐμοιαζε τόσο λίγο με τὴ δική τους ἴσμπα τοῦτο τὸ σπίτι.

Κοντὰ στὸ παράθυρο ἕνα τραπέζι σκεπασμένο με μιὰ ἐφημερίδα καρφωμένη στὶς γωνίες με πινέξες ἕνα μελανοδοχεῖο, μιὰ πέννα, μιὰ στίβα βιβλία, μερικὰ χαρτιά καρφωμένα στὸν τοῖχο, καθαρὲς πετσέτες πλάϊ στὸ λαβουμάνο.

— Δὲν ἔχει δῶ μέσα οὔτε ἕνα εἰκόνη.

σμα νὰ κἀνη κανένας τὸ σταυρὸ του, εἶπε ἡ Κατερίνα γιὰ νὰ κόψῃ τὴ σιωπὴ.

— Ναι δὲν ἔχει, ἀπάντησε ἀπλὰ ὁ Ἄνδρέας.

Ἐκλινε τὰ χέρια του με τὴ ράχη γυρισμένη σ' αὐτήν. Ὑστερα τὰ σκούπιζε σιγὰ σιγὰ με τὴν ἄσπρη καθαρὴ πετσέτα. Κι' ἡ Κατερίνα ἀδέξια καθισμένη στὴ μέση τῆς κάμαρης στὴν πρώτη καρέκλα ποῦ βρέθηκε μπροστά της κρατώντας πάντα στὸ χέρι τὸ δεματάκι με τὶς τηγανίτες κοίταξε ὀλόγυρα τὸ δωμάτιο καὶ τὰ μάτια της διψασμένα ψάχναν νὰνακαλύψουν τὰ ἴχνη τῆς Ἄλλης.

Κι' ἄξαφνα εἶδε, ἕνα παλὸ ψάθινο καπέλο πάνω στὸ ντουλάπι. Τράβηξε γρήγορα τὰ μάτια της ἀπὸ κεί νὰ μὴν δῆ ὁ Ἄνδρέας πῶς εἶδε τὸ καπέλλο.

— Καὶ τώρα θὰ πάραμε τσαΐ ... τὸ παράγγειλα, εἶπε ὁ Ἄνδρέας κι' ἄρχισε νὰ μαζεῦῃ ἀπ' τὸ τραπέζι τὶς ἐφημερίδες καὶ τὰ χαρτιά. Ἡ Κατερίνα ἔνοιωθε πῶς δὲν ἤξερε τί νὰ πῇ γιὰ νὰ κόψῃ τὴ σιωπὴ, τὴ φοβερὴ σιωπὴ ποῦ ἔδειχνε ἀκριβῶς πῶς ὑπῆρχε κάτω ἀνάμεσά τους.

Σὰν ζοῦσαν μαζί τοῦ μιλοῦσε καθημερινῶς γιὰ τὰ ἴδια πράγματα τὰ παιδιὰ, (εἶχαν 3) τὴν ἀγελάδα, τὶς κακοκαιριές. Προσπαθοῦσε καὶ τώρα νὰ τοῦ πῇ κάτι μὰ δὲν ἔβρισκε τίποτε ἄξαφνα θυμήθηκε τὴν ἀγελάδα καὶ χάρηκε.

— Ἡ Λίτσα μας γέννησε ἕνα μοσκαράκι ἀπαράλλαχτο σὰν τὴ μάνα του ... καὶ καθὼς εἶπε «ἡ Λίτσα μας» κύταξε ἄθελα τὸ ψάθινο καπέλο καὶ περίμενε με χτυποκάρδι τί θάπαντοῦσε ὁ Ἄνδρέας.

— Ἀπαράλλαχτο σὰν τὴ μάνα του ; ρώτησε μηχανικὰ ὁ Ἄνδρέας. Φαινόταν σὰ νὰ σκεφτόταν κάτω καθὼς δίπλωνε ἀργὰ ἀργὰ τὶς ἐφημερίδες καὶ τὶς ἔβαζε στὴν ἑταξέρα. Κι' ἄξαφνα με πρόσωπο ἀλλαγμένο κύταξε τὴ γυναῖκα του σὰ νὰχε ἀποφασίσει νὰ πῇ κάτι σοβαρὸ.

Ἡ φοβερὴ στιγμή εἶχε φτάσει !

— Κατοῦχια, εἶπε ὁ Ἄνδρέας κυτάνοντας στὸ παράθυρο, δὲ σοῦγραψα τίποτε ... ἦταν περιττό. Δὲ ζῶ μονάχος ... ἔχω φιλενάδα. Εἶναι ἕνα καλὸ καὶ τίμιο κορίτσι ... Ὅπου καὶ νὰναι θὰ γυρίσῃ

ἀπὸ τὴν πολιτεία ποῦ δουλεύει. Μὴν τῆς φερθῆς ἄσκημα. Δὲν ἔτρεχα πίσω ἀπὸ γυναῖκες μὰ, ὅτι ἔγινε, ἔγινε. Ἐνα μόνον σου λέω, φέροθηκα τίμια.

Ἡ Κατερίνα τὸν κύταξε σιωπηλὴ με μάτια ἀκίνητα ... τὸ λαρύγγι της σάλεινε καθὼς κατάπινε τὸ σάλιο.

Νά ! τώρα εἶν' ἡ κατάλληλη ὥρα νὰ πετάξῃ κατὰ γῆς τὸ κεφαλοπάτι της, νὰ τραβήξῃ τὰ μαλλιά της, νὰ βάλῃ τὶς φωνές, τρελλὴ ἀπὸ τὴ λύπη καὶ τὴν προσβολὴ ποῦ τῆς ἔκαναν ... κι' ὕστερα νὰ σπάσῃ τὰ τζάμια. Μὰ ἀντὶς ὅλα τοῦτα χωρὶς κι' ἡ ἴδια νὰ ξέρῃ γιατί, εἶπε ἡσυχὰ :

— Κι' ἐγώ, τί θὰ γίνω τώρα ...

— Ὅπως ζοῦσες πρῶτα, θὰ ζῆς καὶ τώρα, εἶπε ὁ Ἄνδρέας. θὰ σοῦ στέλνω χρήματα καὶ τὸ καλοκαίρι θὰ κατέβω νὰ σὲ βοηθήσω στὸ θέρος.

Ἡ Κατερίνα δὲν ἀπάντησε, τὰ δάκρυά της ἄρχισαν ἄξαφνα νὰ τρέχουν, στάλα, στάλα, πάνω στὸ χέρι της κι' αὐτὴ ἄφινε ἀσκουπίστα τὰ μάτια καὶ βαλνόνταν νὰ σκούπισῃ τὸ χέρι με τὰνάστροφο τοῦ μανικιοῦ της.

— Μὴν κἀνης ἔτσι ... θὰ τὰ βολέψω με κάπως, εἶπε ὁ Ἄνδρέας καί, κυτάνοντας τὸ παράθυρο, πρόσθεσε.

— Νάτην ... ἔρχεται ... τὴ λένε κι' αὐτὴ Κατερίνα ... Κάτια ... σκούπισε τὰ μάτια σου δὲν κάνει νὰ σὲ δῆ ἔτσι ... τῆς ἔχω μιλήσει γιὰ σένα.

Ἡ Κατερίνα ὑπακούοντας σκούπισε γρήγορα γρήγορα τὰ μάτια της.

Περίμενε νὰ δῆ μιὰ χοντρὴ γυναῖκα μ' ἄσπρα παχειὰ μπράτσα, με στήθος πλούσιο μ' ἄσπρο δροσερὸ πρόσωπο καλοθρεμένο. Μήπως δὲ ξόδευε 400 ὡς 500 ρούβλια τὸ μῆνα ἐνῶ αὐτὴ σοῦρωνε μοχτῶντας στὶς δουλειές τοῦ ἀγροῦ γιὰ τὰ παιδιὰ του ; Τὰ χέρια της γιόμισαν κάλους, τὰ μπράτσα της, ποῦσαν μιὰ φορὰ ἄσπρα καὶ στρογγυλά στέγνωσαν κι' ἠλιοκάνηκαν ... Κι' ἀπ' τὴν ψυχὴ της ἕνα σκοτεινὸ κύμα ζήλειας καὶ μίσους, ἀνέβαινε καὶ τῆς φούντωνε τὸ μυαλό.

Μὰ τὰ μάτια της ἔγιναν ὀλοστρογγυλά ἀπ' τὰναπάντεχο ποῦ εἶδε. Στὸ δωμάτιο μπῆκε μιὰ λεπτὴ, λιγνὴ κοπέλ-

λα, μ' άσπρη μπλούζα, κοντή μπλάβη φούστα και παπούτσια τριμμένα· τὰ ξανθά της μαλλιά ἦσαν κομμένα ἀλά γκαρσόν, συκρατημένο μ' ἕνα κοκκαλένιο χτενάκι.

Μόλις μπῆκε στάθηκε, ξαφνιασμένη, κρατώντας ἕνα δέμα χαρτιά στο χέρι.

— Τι τῆς βρῆκε; τὸ στήθος της εἶναι ἴδιο σανίδι, και πίσω εἶναι ὀλόγισα· σκέφτηκε ἡ Κατερίνα.

— Κάτια, ἔχομε ἐπισκέψεις εἶπε ὁ Ἄντρέας βλέποντάς την ἔτσι δειλή; Ἡ Κατερίνα ἤρθε. Ἡ Κάτια κοκκίνησε ντροπαλά κι' ἔδωκε στήν Κατερίνα τὸ λιγνό της χέρι.

— Κι' ἐγὼ δὲν τὸ κατάλαβα ἀμέσως, εἶπε και χαμογέλασε πάλι τρυφερά και δειλά κι' ὕστερα πρόστεσε.

— Θὰ πεινάτε βέβαια ἀφοῦ εἶστε ἀπὸ τὸ δρόμο.

— Εἶπα στὴ νοικοκυρὰ νὰ μᾶς ἐτοιμάση τσάι, εἶπε ὁ Ἄντρέας.

— Πολὺ καλά ... Ἐγὼ τώρα γύρισα ἀπ' τῆ δουλειά, πρόστεσε ἡ Κάτια γυρνώντας στήν Κατερίνα.

Μηχανικά κύταξε τὸ μικρὸ καθρεπτάκι τοῦ τοίχου, ἔσιαξε τὰ μαλλιά της κι' ὕστερα χάθηκε πίσω ἀπὸ τὸ χώρισμα τῆς κάμαρης.

— Ἡ Κατερίνα καθόταν ἀκόμη, ἔτσι ἄβολα, στὴ πρώτη καρέκλα πούτυχε μπροστά της καθὼς μπῆκε. Δὲν ἤξερε γιὰ τι πρᾶμα νὰ μιλήσῃ και πὼς νὰ φερθῆ στὸν ἄντρα της, ἀφοῦ πίσω ἀπὸ τὸ χώρισμα βρισκόταν ἡ ἄλλη, ἡ γυναίκα του. Σχεδὸν ἄθελά της εἶπε!

— Λιγνὴ κι' ἀδύνατη ποῦναι!

— Δὲν ὑπάρχει μαλακώτερος και καλλίτερος ἄνθρωπος ἀπάντησε ὁ Ἄντρέας.

Σὰ νὰ θυμῆθηκε ἡ Κατερίνα, ἔλυσε γρήγορα γρήγορα τὸ δεματάκι μὲ τοὺς τηγανίτες.

— Σᾶς ἔφερα πεσκέσι.

Και καθὼς κείνη τὴ στιγμή ἔμπαινε μέσα ἡ Κάτια, μ' ἀνασηκωμένα τὰ μανίκια τῆς μπλούζας της, ἡ Κατερίνα τῆς εἶπε κοκκινίζοντας γιὰ τοὺς τηγανίτες της.

— Νά! σᾶς ἔφερα χωριάτικο δῶρο.

Ἡ Κάτια κοκκίνησε πάλι και κύταξε

πλάγια τὸν Ἄντρέα.

— Πάρε το, πάρε το, τῆς εἶπε αὐτὴ, πὸν κάτι ἔκανε στὴ γωνία ... Δὲν ὑπάρχει καλλίτερη γυναίκα ἀπὸ τὴ Κατερίνα.

— Μὰ γιὰτι νὰ πειραχτῆτε ... δὲν ἔπρεπε ... εἶπε ἡ Κάτια κι' ἀμέσως πρόστεσε. Τρελλαίνομαι γιὰ τηγανίτες ... μὲ μαυροσίσαμο εἶναι;

— Μὲ μαυροσίσαμο, μὲ μαυροσίσαμο, βιάστηκε νάπαντῆσῃ ἡ Κατερίνα και χάρηκε πὸν ἡ κοπέλλα ἤξερε τὸ μαυροσίσαμο. Ὑστερα κάθισαν κι' οἱ τρεῖς κι' ἤπιαν τσάι.

— Πιάσαν τὸν Ἰβάνωφ, εἶπε ἡ Κάτια μηχανικά στὸν Ἄντρέα, ἔγινε ὀλόκληρη διαδήλωση, θόρυβος, κακό ...

— Γιὰτι ὄχι; ἀπὸ καιρὸ ἔρεπε νὰ γίνῃ, ἀπάντησε παίρνοντας φωτιά ὁ Ἄντρέας. Ἦθελε ἀκόμη κάτι νὰ πῆ, μὰ ἡ Κάτια ἔκοψε τὴν κουβέντα και, γυρνώντας στὴ Κατερίνα, εἶπε:

— Σεῖς ἔχετε κάλους στὶς παλάμες κι' ἐγὼ στὰ δάχτυλα· ὅλη μέρα χτυπῶ τὴ γραφομηχανή. Ἡ Κατερίνα ἤθελε κάτι νὰ πῆ κι' αὐτὴ, πὸν νὰ κινήσῃ τὴν προσοχὴ τοῦ Ἄντρέα, ὅπως πρὸ ὀλίγου ἡ Κάτια γιὰ κείνον τὸν Ἰβάνωφ, ἤθελε νὰ διηγηθῆ, πὼς ἤρθε, μὰ δὲν ἤξερε πὼς νὰρχίσῃ, κι' εἶπε μόνο γυρνώντας στήν Κάτια.

— Ἡ γελάδα μας, ἡ Λίσκα, γέννησε ἕνα μοσκαράκι ... ὅλη νύχτα δὲν ἔκλεισα μάτι ... τὸ μοσκαράκι εἶναι ἀπαράλλαχτο, μὲ τὴ μάνα του.

— Πὼς τὰγαπῶ τὰ μοσκαράκια, εἶπε ἡ Κάτια. Ἐγινε πάλι σιωπή.

Τὰ χέρια μου γιόμισαν μυρμηκιές εἶπεν ἄξαφνα ἡ Κάτια κι' ἡ Κατερίνα χάρηκε γιὰτι ἤξερε ἕνα φάρμακο γιὰ τὶς μυρμηκιές τὸ δεξικὸν δεξί.

— Ἀκριβῶς ἔχομε στὸ ντουλάπι ἀπὸ τοῦ φαρμακείου μας εἶπεν ἡ Κάτια, κι' ἡ Κατερίνα ἄρχισε νὰ τῆς λέῃ πὼς νὰ τἀλείψῃ και προσπαθοῦσε νὰ μιλήσῃ πολὺ ὦρα πάνω σ' αὐτὸ τὸ ζήτημα, γιὰτι φοβόταν μὴν τελειώσῃ γρήγορα ἡ κουβέντα και δὲ θάχῃ πάλι γιὰ τι νὰ μιλήσῃ.

Ὑστερα ἀπὸ τὸ δειπνο, πὸν ἦταν ἕνα σωστὸ μαρτύριο γιὰ τὴν Κατερίνα, γιὰτι δὲν τὰ πολυκατάφερον μὲ τὰ μαχαροπή-

ρουνο και πότε τῆς ἔπεφτε τὸ ἕνα και πότε τὸ ἄλλο, ἡ Κάτια σήκωνε τὰ σεοβίτσια κι' ἡ Κατερίνα ἕνα μονάχα σκεφτόταν: Ποῦ θὰ τὴ βάλουν νὰ κοιμηθῆ; θὰ τὴ στείλουν ἴσως μὲ καμμιά γειτόνισσ, ἐνῶ αὐτοὶ θὰ μείνουν μαζί ... τὸ καφετὸ κῦμα τῆς ζήλειας ξανάναψε μέσα της πάλι. Μὰ ἡ Κάτια ἔφερε ἕνα κρεββάτι ἐκστρατείας και τῶσθησε δίπλα στὰλλα δύο. Τότες ἡ Κατερίνα σίμως στὸ τραπέζι μὲ τὰ χαρτιά, τὰ κύταξε κι' εἶπε.

— Κύριε ἐλέησον! λέξη δὲν καταλαβαίνω· πὼς τὰ καταφέρνετε;

Πρὶν πέσουν ἡ Κάτια ἔστειλε τὸν Ἄντρέα ἔξω· αὐτὸς φόρεσε τὸ κασκέτο του και βγήκε.

— Ἐλάτε, πέστετε τώρα εἶπε ἡ Κάτια μ' ἐκείνο τὸ δειλὸ χαμόγελο κι' ἔδειξε στήν Κατερίνα τὸ κρεββάτι πὸν τῶχε στρώσει μ' ὀλοκάθαρο σεντόνια. Κι' ἡ Κατερίνα ἔνοιωσε πὼς ἔπρεπε νὰ πῆ κάτι εὐγενικό.

— Γιὰτι νὰ μπαίνετε σὲ μελᾶ; Μποροῦσα νὰ ξαπλώσω χάμου στὸ πάτωμα. Δὲν πρέπει νὰ καλοσυνηθίζω.

— Ἄ ὄχι! ὄχι! γιὰτι;

Ἡ Κατερίνα ἔβγαλε τὰ γοβάκια της και χάρηκε πὸν δὲν εἶχε φορέσει τὰ χοντρά παπούτσια της. Ἐβγαλε πάνω ἀπὸ τὸ κεφάλι τὸ σαραφάνι της, και, ντροπισμένη γιὰ τὸ χοντρὸ της ποικάμισο, ἔπρεσε γρήγορα γρήγορα.

Ἡ Κάτια πῆρε ἀπὸ τὸ ντουλάπι τὸ φάρμακο γιὰ τὶς μυρμηκιές και καθίζοντας πλάι στήν Κατερίνα ἄρχισε ἀλαφρὰ ἀλαφρὰ νὰ τῆς ἀλείφῃ μ' ἕνα φτερό κι' ἡ Κατερίνα τὴν ὀρμήνευε και τὴ βοηθοῦσε.

Ὑστερα ἡ Κάτια γδύθηκε κι' αὐτὴ. Ἡ Κατερίνα μὲ μιὰ ἀσυγκράτητη περιέργεια κύταξε ἄθελα τὰ λιγνά της πόδια τὴ κοιλιὰ της, τὸ κορμί της πὸν κάθε μέρα θὰ κύταξε ὁ ἄντρας της. Τὰ μάτια της σκοτεινίασαν πάλι.

— Τι τῆς βρῆκε; αὐτὴ σήκωνε μονάχη της τὴ γαβάθα γεμάτη φαῖ γιὰ τοὺς χοίρους ἐνῶ ἡ Κάτια οὔτε ἕνα φλιτζάνι γάλα δὲ θὰ μπορούσε νὰ σηκώσῃ.

Ξεπερδέψατε; ἀκούστηκε ἀπ' τὴν

πόρτα ἡ φωνὴ τοῦ Ἄντρέα.

— Ἐμενα ἔμενα, εἶπε ἡ Κάτια.

Ὁ Ἄντρέας μπῆκε, κρέμασε τὸ κασκέτο σ' ἕνα καρφὶ και κυτάζοντας γύρω τὸ δωμάτιο, κάθισε στὸ κρεββάτι κι' εἶπε:

— Νὰ σβύσω τὸ φῶς;

— Σβύστο.

Στὸ δωμάτιο ἔγινε σκοτάδι... ἀκούστηκε ἕνα τρίξιμο κι' ὁ Ἄντρέας ἔπεσε κι' αὐτὸς.

Ἡ Κατερίνα ἀνοιγοκλείνοντας τὰ μάτια της στὴ σκοτεινὰ κύταξε γύρω της και σκέψες περιέργως ἀνακατονώνταν στὸ μυαλό της, γιὰ τὸν Ἄντρέα, τὴν Κάτια, τὴ Λίσκα ...

Τὸ πρῶτὸ ἡ Κατερίνα ἔφυγε γιὰ τὸ χωριό. Ὁ Ἄντρέας κι' ἡ Κάτια τὴν ξεπροβόδιζαν. Καθὼς ἔβγαιναν στήν πόρτα ἡ Κάτια πρόστασε και τῆς ἔχωσε στὸ χέρι ἕνα δεματάκι.

— Γιὰ τὰ παιδιὰ ἕνα μικρὸ δῶρο τῆς εἶπε.

— Γιὰτι νὰ μπαίνετε στὸ μελᾶ;

— Ἄ ὄχι, ἔτσι πρέπει, εἶπε ἡ Κάτια και πρόστεσε.

Μπορούσατε νὰ μείνετε λίγες μέρες.

Δὲ μπορῶ, τὸ σπίτι εἶναι μονάχο ἀπάντησε ἡ Κατερίνα και σκέφτηκε πὼς θὰ φύγῃ χωρὶς νὰ μιλήσῃ μὲ τὸν Ἄντρέα. Μὰ τί νὰ τοῦ πῆ; πὼς ν' ἀρχίσῃ; Μόλις ἔκανε νὰ μιλήσῃ ἐρχόταν στὴ γλῶσσα της ἡ Λίσκα... Τοὺς παραξάλισε μ' αὐτὴ τὴ Λίσκα. Ὑστερα σκέφτηκε πὼς δὲν εἶχε παρὰ 11 καπίκια. Ἄν τῆς ἔδιδε μόνος του ἢ θὰ χρειάζόταν νὰ τὴ ζητήσῃ.

Ὁ Ἄντρέας πὸν και τότε ρωτοῦσε στράφηκε στήν Κάτια και τῆς εἶπε.

— Ὁ Ἰβάν Λουκιτς θὰ πάῃ στήν πόλη— γράψε του μιὰ παραγγελία γιὰ τὸ συνεταιρισμό.

Ἡ Κάτια κατάλαβε πὼς ἤθελε νὰ μείνῃ μόνος μὲ τὴ γυναίκα του... Ἐδωκε τὰδύνατο χέρι της στήν Κατερίνα τῆς εὐχήθηκε «καλὸ ταξεῖδι» και ἔφυγε... ἀπὸ μακρὰ τῆς κούνησε πάλι τὸ μαντιλάκι της.

Ἡ Κατερίνα περπατοῦσε, πλάι στὸν ἄντρα της πάνω στὸ δροσερὸ μονοπάτι μὲ τὰ λιγοστὰ ψηλὰ πεῦκα και, καθὼς

περνούσε ανάμεσα απ' τους κορμούς, περιμένει πώς ίσως θά της μιλούσε πρώτος αυτός.

«Έζησαν 12 χρόνια μαζί... δε θάβρισκαν τίποτε να πούν ο ένας στον άλλο κείνη τη στιγμή; Μά' σαν έφτασαν σ' ένα σταυροδρόμι απ' όπου ο Άντρέας έπρεπε πιά να γυρίσει πίσω, στάθηκε δίχως να πη τίποτε από ότι αυτή περιμένει.

— Έτσι λοιπόν... Άν σου χρειαστή τίποτε γράψε μου. Στο θέρος θάρθω να σε βοηθήσω.

Της έδωσε δυο χαρτιά των 10 ρουβλιών ύστερα τη φίλησε.

Η Κατερίνα τον αγάλιασε αδέξια με τόνα χέρι—με τάλλο κράτησε τα ρούβλια—και τον φίλησε κι' αυτή.

— Άντίο! Έλα να δής τη Λίσκα.

— Άντίο. Θάρθω.

Έφυγε. Σαν προχώρησε λίγα βήματα στράφηκε' ο Άντρέας στεκόταν στο ίδιο μέρος. Της φάνηκε πώς ήταν στενοχωρημένος που την άφησε να φύγει έτσι παραπονεμένη.

Η Κατερίνα χάρηκε, στάθηκε, κι' έκαμε δυο βήματα σ' αυτόν.

Ο Άντρέας στάθηκε λίγο ακόμη σά να γύρευε τα λόγια του κι' ύστερα κουνώντας το χέρι του της φώναξε.

— Να προσέχης πολύ τη Λίσκα.

— Θα την προσέχω απάντησε ατενίζοντας η Κατερίνα.

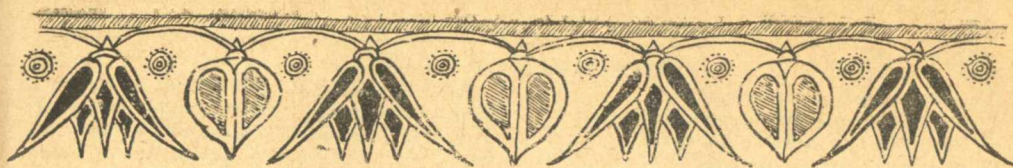
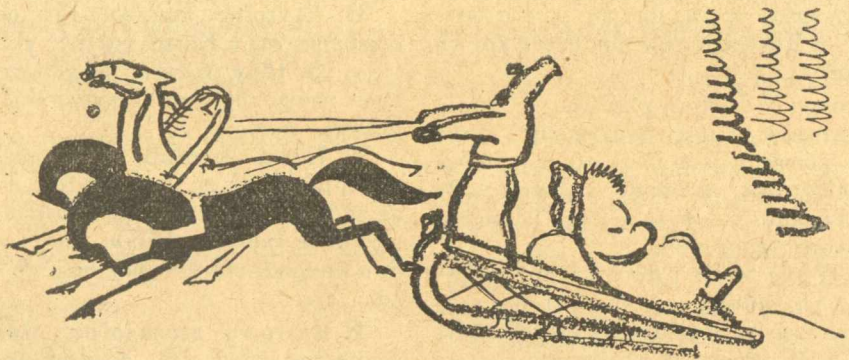
Ο Άντρέας στράφηκε κι' έφυγε.

Σαν κρύφτηκε, η Κατερίνα στάθηκε στο μονοπάτι κάτω από τα πεύκα κι' άξαφνα ένιωθε να την καίη η αγανάκτηση.

Την τύλιξαν τη χωριάτσια, την καλόπιασαν, της έφραξαν το στόμα, δέν τα κατάφερε να λύση τη γλώσσα της. « Τί απόκαμες με τον άντρα σου; έσπασες τα τζάμια; » θά τη ρωτούν. Κι' αυτή όχι μόνο δέν έσπασε τα τζάμια παρά της έφερε και πεσκέσι τηγανίτες κι' αυτοί της έδωκαν δώρο για τα παιδιά και 20 ρούβλια. Ίσως τώρα η άλλη να γελά για τις τηγανίτες της. Εκείνη δέν τρώη καλλίτερα γλυκίσματα. Σαν ξεοδεύει κανένας 400 με 500 ρούβλια το μήνα!

Κι' η Κατερίνα στάθηκε κι' ετοιμαζόταν να γυρίσει πίσω. Μά' ξάφνου θυμήθηκε τα λιγνά κι' αδύνατα χέρια της Κάτιας, το δειλό τρυφερό της χαμόγελο κι' η Κατερίνα σήκωσε το χέρι της έκαμε το σταυρό της και πήγε στο δρόμο της.

Μετάφραση απ' τα ρούσικα
ΣΟΦΙΑΣ ΜΑΥΡΟΕΙΔΗ

ΔΗΜΗΤΡΗ Χ. ΜΕΝΤΖΕΛΟΥ

Ο ΥΠΕΡΡΕΑΛΙΣΜΟΣ ΚΙ' Η ΤΑΣΕΙΣ ΤΟΥ (*)

Ποιά θά είναι τότες η μορφή του κόσμου; Εγώ τουλάχιστο, τ' όμολογώ: Δέ μπορώ να φανταστώ ακριβώς το αποτέλεσμα τόσων γλυτωμών.

— Μά, ίσως πη κανένας, αν στους τρόπους της ζωής μας βάλουμε και κείνους που ο υπερρεαλισμός προτείνει (πίστη στο όνειρο, στις δεισιδαιμονίες κ.τ.ρ.) κινδυνεύουμε να κατανήσουμε τρελλοί ή δυστυχημένοι...

Τρελλοί ή δυστυχημένοι... Άς δοήμε τι σκέπτεται ο Έπερρ. γι' αυτές τις δυο καταστάσεις:

Τρέλλα είναι, λέει ο Breton, όρισμένος αριθμός πράξεων, που το υποκείμενο κάνει, σπρωγμένο απ' τη φαντασία του και που οι άλλοι άνθρωποι θεωρούν άπειλητικές για την ύπαρξη του γένους. Όμως, για να υποφέρει ο τρελλός, τόσο αδιάφορα τους έξευτελισμούς, τους κατατρεγμούς και τις τιμωρες που του επιβάλλουν δέν πάει κανένας να πιστέψη πως το παραλήρημά του, ο παραλογισμός του, κλείνει κάποια ανακούφιση ώστε ν' ανέχεται να μην είναι καταληπτό παρά μόνο άπτόν ίδιο: (Man. du Surre. σ. 14)

Κι' έπειτα, *δυστυχημένοι*. Αυτό εξαρτάται άπτην έρμηνία που δίνει κανένας στη λέξη εύτυχία. Κι' αν ζή σύμφωνα με τον υπερρεαλισμό, θά δεχτή χωρίς αντίρρηση την έρμηνία του Αραζόν:

— « Η εύτυχία! Δέ ντρέπεστε κοιτίζαμ' άγρία, ίσα με κεί πάνω να πηγαίνεται όλη την ώρα να κρύβετε τη μύτη σας μέσα στις φυύστες μιάς λέξης;... Μά υπάρχει, πρώτα-πρώτα εύτυχία; Άν ναι, τότες που είναι τη; Άν ύπηρε, θά εκδηλωνόταν σ' ένα από τα βασίλεια της φύσης. Στο φυσικό, στο ζωικό ή στο μεταλικό... » Και με άμίλητη ειρωνία ο τρομερός Αραζόν άποδειχνει πως εύτυχία δέν υπάρχει ούτε στους φυσικούς ούτε στους τεχνικούς κόσμους. (Taité du style σ. 109-115)

Θά ήθελα να αναφέρω ακόμα πολλές υπερρεαλιστικές γνώμες για τα μεγάλα προβλήματα που πάντα βασάνισαν και θά βασανίζουν τον άνθρωπο, όπως η ύπαρξη, την όποια ο υπερρ. θεωρεί ένα κομπολόι όπου η ζωή κι' ο θάνατος είναι έντελώς άσημαντα γεγονότα,

χάντρες, στο άτέλειωτο κομπολόι της αιώνιας ύπαρξης, της παντοτινής... Για τον έρωτα και για όλα τ' άλλα ζητήματα που η σημερνοί τρόποι έρευνας είναι τόσο εφαρμόσιμοι όσο κι' η... καθητή για το ψάρεμα της φάλαινας. Δυστυχώς ο χώρος είναι πολύ περιορισμένος και δέ τολμώ να τις υποβάλω στη δολοφονία της σύμπτυξης...

Ίσως, μερικά σημεία του υπερρ. παραμένουν διαλεκτικά άκαθόριστα. Αυτό δέ σημαίνει πως δέν είναι σωστά άλλα πως ο διαλεκτικός τρόπος είναι ανεφάρμοστος ή ανεπαρκής για τον καθορισμό τους.

II

Αυτά είναι, νομίζω, όσα θά μπορούσε κανένας να πη, σύντομα, για τις ύπερρ. θεωρίες. Άς έρθουμε τώρα στο καλλιτεχνικό μέρος της Έπερρ. σχολής, στην εφαρμογή των θεωριών στην καλλιτεχνία.

Η εμφάνισή του έγινε, στις άσχές, δεχτή με μειδιάματα, Αίτια ήταν η φρέσκη άκόμα άνάμνηση του ντανταϊσμού και της κυβιστικής ψευτοποίησης. Ίσως στα μειδιάματα αυτά να βοηθήσαν και μερικές άσκοπες ενέργειες των όπαδών του Έπερρ. που άφησαν να τους παρασύρη η δίψα του άπέραντου, η άπληστία της νεότης που αισθάνεται άσφυσία, άκόμα και μετέωρη ανάμεσα σ' ουρανό και γη. Όμως, με τον καιρό, αυτά πέρασαν. Έτσι που σήμερα, «οι υπερρεαλισταί, λέει ο M. Royo είναι παιδιά άπολύτως φρόνιμα». (Au coin du Bois Sacré σ. 9).

Η πρώτη εκδήλωση του υπερρεαλισμού ήταν στην ποίηση. Ο δρόμος του είναι έδω περήφανος και στρωμένος μ' έπιτυχίες.

Πρώτα-πρώτα έχει ο Έπερρ. να δείξη έναν Eluard. Το μεγάλο Eluard. Έναν άληθινό ποιητή. Η ποίησή του δέν άνέχεται όρια. Ούτε μέτρο, ούτε στίχο, ούτε άλλη άπόπειρα άπάτης... Ούτε καν στίξη. Μιά τελεία μόνο.

Η έπιτυχία του Eluard είναι τεραστία. Κι' οι μιμηταί του άπειροι.

Άς πάρω ένα του ποίημα, στην τύχη, απ' την τελευταία του συλλογή:

(*) Συνέχεια από το προηγούμενο

Πίσω μου τὰ μάτια μου ἐκλείσανε
τὸ φῶς ἐπάτησε, ἡ νύχτα κομποκεφαλιάστηκε,
πουλιὰ μ' ἀπίους ἀνέμους πὸ τρανὰ
δὲν ξέρονται πιά πὺ νὰ σταθοῦν.

Στὰ βίαια τ' ἀνάπηρα στὸν γέλιον τις ρυτίδες
δὲ ζῆτῶ πιά τὸν ὁμοιο μου
ἢ ζωὴ σωριάστηκε ἢ κόνες μου κομφάθησαν
ὄλες τοῦ κόσμου οἱ ἄρρητες εἶπαν τὴ στερνὴ
[τους λέξη]

δὲ σμίγουν πιά, δὲν ξέρονται
εἶμαι μονάχος εἶμαι μονάχος, καταμόναχος
δὲν ἄλλαξα ποτέ.

(L' Univers-Solitude. Ἄρ. 15)

Τί ποίηση! Ἡ ἄρμονία της εἶναι βίαιη,
ἀλλόκοτη, μαγνητική ... Πόσες εἰκόνες, μέσα
της, εἰκόνες πού ἴσως κάποτε, σὲ μιὰ στιγμή
ξεγνοιασίας, φευγαλέες διάβηκαν ἀπὸ μυαλό
μας ἐνῶ ἔμεις, δειλοί, οὔτε κἀν τὸ χέρι τολ-
μήσαμε νὰ πλώσουμε στὸ πέρασμά τους ...

Θὰ εἶχα νὰ πῶ τόσα γιὰ τὸν Eluard!
Μὰ ἐδῶ πρόκειται γιὰ τὴν υπερρεαλιστικὴ
ποίηση κι' ἂν τὸν ἀναφέρω πρὶν μὴ στὴν
ἀνάλυσή της τὸ ἔκαμα γιὰτὶ δίνοντο ἕνα
ποίημα τοῦ Eluard δίνο μιά συγκεντρωτικὴ
φωτογραφία τῆς ὅλης ὑπερρ. ποίησης.

ἴσως, ἀργότερα, θὰ δώσω μιὰ ἀναλυτικώ-
τερη ἐξέταση τοῦ ἔργου του κι' ἐκεῖ θάχο
τὴν εὐχαρίστηση καὶ τὴν τύχη νὰ τὸν πα-
σιᾶσω στὸ ἑλληνικὸ κοινό.

Καθὼς εἶπαμε ὁ ὑπερρ. στηρίζει ὄλες του
τις προσδοκίες στὰ ἀπότομα, ἀπόροπτα συν-
διαστικά σχήματα. Ἀπὸ ἀπότομο αὐτὸ ἐλ-
πίζει νὰ βγάλῃ ἀξία. Νὰ γιὰτὶ ὁ Breton
λέει πὼς μπορεῖ νὰ ὀνομαστῇ ... ποίημα τὸ
σύνολο τίτλων κομμένων στὴν τύχη ἀπὸ μιὰ
ἐφημερίδα! Μόνο δικαίωμα πὺ ἔχετε εἶναι νὰ
κρατήσετε, ἂν θέλετε τὴ συνταγή! [Man. du
Sur. σ. 69]

Ἄν λάβουμε ὑπ' ὄψη πόσο ἀρέση στοὺς
υπερρεαλιστὰς νὰ κοροϊδεύουν τὸν ἀναγνώ-
στη τους (Aragon: Δὲ διορθῶναι τὰ παρο-
ράματα γιὰ νὰ κἀν τὸν ἀναγνώστη νὰ σφρα-
λιάζει! Breton: Τὸ κοινὸ πρέπει νὰ κρατη-
θῇ σὲ ἀπόσταση γιὰ ν' ἀποφύγουμε τὴ σύγ-
χυση. Μὲ κάθε τρόπο, προκλήσεις, ἐρεθι-
σμοὺς κ.τ.λ.) δὲ θὰ πᾶμε βέβαια νὰ πάρου-
με «τοῖς μετρητοῖς» ὄλες τους τὶς συστάσεις.

Ἡ ποίηση τῆς υπερρεαλιστικῆς σχολῆς ἔ-
χει πολλὰ κοινὰ σημεῖα μὲ τὴ φουτουριστικὴ,
μὰ πὺ πολὺ ἀκόμα, μὲ τὴν προλεταριακὴ.⁽¹⁾
Γιὰτὶ ἔχει χαρακτῆρα ἀπροετοίμαστο καὶ
κολλεχτιβικό.

— Εἴμαστε δέχτες—μεγάφωνα, ἀπλᾶ ἐρημη-
νευτικά ὄργανα τῆς υπερρεαλιστικότητας, δη-
λώνει ὁ Breton. Δὲν ἔχουμε ταλέντο, ἀφοῦ
δὲν ἔχουμε ἀτομικότητα.

Σημ. ¹⁾ Ἄς σημειωθῇ πὺ ὁ υπερρεαλι-
σμός δὲ δέχεται τὴν ὑπαρξὴ προλ. ποίησης ἢ
τέχνης.

Αὐτὸ κάνει τὸν κ. Κασαπάκη νὰ πέρη τὸ
Μαγιακόφσκυ καὶ τὸ Χικμέτ γιὰ ὑπερρεαλι-
στάς⁽¹⁾. Ὁ πρῶτος εἶναι μαθητὴς τοῦ Χλι-
μπνικωφ, στὸν ὁποῖο χρωστάει ὁ Ρωσσ.
φουτουρισμός, τὶς ζωηρές του ιδέες. Καὶ ναὶ
μὲν ἔβαλε σὲ ἐνέργεια τὶς ιδέες τοῦ δασκάλου
του, ὁ Μαγιακόφσκυ, προσθέτοντας πολλοὺς
νεολογισμοὺς παρμένους ἀπὸ τὸν ὑπερρεαλισμὸ
(ἀφοῦ, στὴ ζωὴ του, ἦταν προσωπικὸς φίλος
τοῦ ὑπερρεαλιστῆ Aragon) ὅμως στάθηκε
πάντα στὸ κἀδρο τῆς λογικῆς καὶ τῆς ποιη-
τικῆς περισπουδαστικότητας. (Ἰστ. τῆς Ρωσ.
Λογοτ. Leŕger Μτφρ. Παπαδήμα)

Ὅσο γιὰ τὸ Χικμέτ, αὐτὸς εἶναι ἀπλὸς μι-
μητὴς τοῦ Μαγιακόφσκυ. ἴσως, πὺ κοντὰ
στοὺς ὑπερρεαλ. γιὰτὶ, ἀφοῦ στὰ ποιήματά
του μιλάει γιὰ τὸ Λούβρο καὶ τὰ ῥέστα, δὲν
εἶναι καθόλου ἀπίθανο πὺ ἔκανε τὸ ταξει-
δάκι του ... ὡς τοὺς Παρισίους, ὅπου θὰ συ-
ναντιθῆκε κάπως πὺ κοντὰ μὲ τὸ Ὑπερρεα-
λιστικὸ γκροῦπο.

Ἄλλοι ποιητὰ ὑπερρ. εἶναι ὁ Char, ὁ Pé-
ret, ὁ Valentin κι' ἄλλοι. Καθὼς κι' ὁ Des-
nos, τόσο θαυμάσιος στὶς ἀρχές, ὁ Roŕger
Vitrac καὶ μερικὸ ἄλλοι, πὺ ὅμως σήμε-
ρα ἀποσπᾶστηκαν ἀπὸ τὸν Ὑπερρεαλισμὸ ...

Ἐδῶ, εἶναι ἀπαραίτητη μιὰ παρένθεση:

Ὁ Ὑπερρ. ζητῶντας τὴν κατάργηση τῶν
ὄσων σήμερα δέχεται ἢ ἀνθρώπινη κοινωνία,
δὲν ἀρῆγε νὰ σκοντάψῃ στὸ βράχο πὺ δυὸ
αἰῶνες τώρα ναυάγησαν τόσα συστήματα καὶ
τόσες θεωρίες ... Στὸ ζήτημα τοῦ κοινωνι-
κοῦ καθεστώτος.

Ἡ Τρίτη Διεθνὴς δὲν ἔχασε τὸν καιρὸ τῆς
κι' ἕνα ὄρατο πρῶτὶ τηλεγραφεῖ στὸ Breton:
— Ποιά εἶνε ἡ στάση σας, ἂν κηρυχτῇ πό-
λεμος ἀπὸ τὸν ἱμπεριαλισμὸ;

— Εἴμαστε στὶς διαταγές τῆς Γ' Διεθνῆς
καὶ περιμένουμε ἄρματα γιὰ νὰ τῆς τὸ ἀπο-
δεῖξουμε.

Ἀποτέλεσμα: Οἱ μισοὶ υπερρεαλιστὰι ση-
κάνονται καὶ φεύγουν. Ὅχι γιὰτὶ δὲν εἶχα-
νε κομμουνιστικὲς ιδέες μὰ γιὰτὶ ἔκριναν
πὺς ἢ ἀφομοίωσή τους μὲ τὸν κομμουνισμὸ
ἦταν ὄχι μονάχα παράκαιρη κι' ἄσκοπη, μὰ
ἀκόμα καὶ βλαβερὴ γιὰ τὸν Ὑπερρεαλισμὸ.
Μὰ μὲ ὅσους ἐφυγαν εἶναι κι' ὁ πρῶτος
συνεργάτης τοῦ Breton, ὁ Soupault καθὼς
κι' ἄλλοι κορυφαῖοι, ὅπως ὁ Desnos, ὁ Vi-
trac, ὁ Leiris, ὁ Masson, ὁ Delteil κ. ἄ.
(1929)

Οἱ ἀποστάτες αἰτοὶ γίνηκαν οἱ πὺ θανά-
σιμοι ἐχθροὶ τῆς σχολῆς πὺ τοὺς ἀνέδειξε
καὶ δῆλωσαν πὺς ἢ δράση της τέλειωσε κι'
ὁ ὑπερρεαλισμός δὲν εἶναι πιά παρὰ ἕνα
πτῶμα.

Ὁ Breton, χωρὶς νὰ διστάσῃ στιγμή, μα-
ζεῖ τοὺς πιστοὺς πὺ τοῦ ἀπόμειναν, βγά-
ζει ἀμέσως τὸ Δεύτερο ὑπερρεαλ. Μανιφέστο,
ὅπου δίνει μερικὲς αἰτίες τῆς ἀποστασίας τῶν
ὄσων ἀποστάτησαν, ἀρχίζει καινούργια δρᾶ-

Σημ. ¹⁾ Βλέπε τὸ «Λόγο» ἀρ. 4

ση καὶ καθὼς φαίνεται δὲν ἀποτυγαίνει, ἀ-
φοῦ τὴ περασμένη βδομάδα, ὁ κ. Saucier
(διευθυντὴς τοῦ βιβλιοπωλείου Gallimard,
τῆς Nouvelle Revue Française) μὺ γράφει
πὺς ὄλα τὰ ὑπερρεαλιστικὰ βιβλία εἶναι σὲ
ἀνατύπωση!

Ἐπομένως, ὁ Ὑπερρεαλισμός, μ' ὄλη τὴν
ἐκατόμβη, ἐξακολουθεῖ νὰ ζῇ.

**

Ἄς δοῦμε τώρα τὴν πρόξα: Ρωμάντζο,
θῆαιτρο.

Στὸ ρωμάντζο πρωταγωνιστοῦν ὁ Breton
ὁ φίλος Crevel κι' ὁ Aragon. Ἀκολουθοῦν
οἱ Tzara, Valentin κι' ἄλλοι. Καθὼς κι' ἀπ-
τοὺς παλῆρους δίκην εἶναι ν' ἀναφέρω τὸ Sou-
pault, Baron, Delteil, Artaud κ.τ.λ.

Τὸ ὑπερρεαλιστικὸ στυλ εἶναι, ὀλόκληρο,
μιὰ ἐπανάσταση. Ἐπανάσταση στὴ σύνταξη,
στὴν ἀρχιτεκτονικὴ, παντοῦ. Νὰ τί λέει ὁ
Aragon, μὲ τὸ σπινθηροβόλο πνεῦμα του.

— Ποδοπατᾶ τὴ σύνταξη γιὰτὶ πρέπει

ΠΡΩΪΝΟΣ ΔΙΑΛΟΓΟΣ

— Νὰ τὸ χαρτί,
σκύψε καὶ γράψε τοῦτο τὸ πρῶτὶ
τὶς πίκρες, πὺ ὄλη νύχτα σὲ γεμίσαν'
κι' ὄλες σου τὶς διαθέσεις, ὡς κι' αὐτὴ
τὴν ἀγωνία
τῆς μέρας, πὺ μαζὶ ὄλα σοῦ ἀρρωστήσαν
τὴν φαντασία ...

— Πάλι γεροτὸς
ἀπάνω στὰ χαρτιά κι' ὁ συρφετὸς
τῶν ἀνγινῶν μου σκέψεων μὲ παιδεύει.
Ἄχαρος ὁ ρυθμὸς τραγουδιστὸς
τῆς ζωῆς σὰν εἶναι ...
Καλύτερα ἢ ζωὴ νὰ σὲ χαϊδεύει
λέγοντας: πίνε,

νὰ ποδοπατιέται. Εἶναι σταφύλι. Καταλαβαί-
νετε; Ἡ φράσεις ἢ λαθασμένες ἢ ἐλαττωμα-
τικές, τὸ ἔχασμα αὐτοῦ πὺ ἔχει εἰπωθεῖ, ἢ
ἔλλειψη προβλεπτικότητας, ἢ ἀσυμφωνία, ἢ
ἀπροσεξία στὸν κανόνα, τὰ χάσματα, ἢ ἀδι-
ορθωσιές, ἢ στραβοτιμονιά, ἢ παράγραφες νὰ
κοιμάσαι ὄρθιος κοιτούσες, ἢ συγχύσεις τοῦ
καιροῦ, ἢ ... εἰκόνα πὺ συνίσταται στὸ ν'
ἀναπληρώνης μιὰ πρόθεση ἀπὸ ἕνα σύνδεσμο
χωρὶς καμμιά ἄλλη ἀλλαγὴ, ὄλα τὰ παρόμοια
μέσα ὅπως ἢ ἀρχαία φάρσα ν' ἀνάβης φω-
τιά στὸ κάτω μέρος τῆς φημεοῖδας τοῦ δι-
πλανοῦ σου, χωρὶς νὰ σὲ πέρη χαμπάρι, νὰ
πέρη τὸ μεταβατικὸ γι' ἀμετάβατο κι' ἀν-
τίθετα, νὰ βάνης τοὺς ἀγκῶνες στὸ τραπέζι,
νὰ κἀνης νὰ παθαίνουν (νὰ γίνονται παθη-
τικά) σὲ κάθε βῆμα σου τὰ ἐνεργητικὰ ῥή-
ματα, ἔπειτα νὰ σπᾶς τὸν κατρέφτη, νὰ μὴ
σκουπίζεις τὰ ποδάρια σου, νὰ ὁ χαρακτήρας
μου.»

(Traité du style σ. 28-29)

(Τὸ τέλος στὸ ἐρχόμενο)

ἀφοῦ διψᾶς,
ἀπ' τὸ ποτῆρι τοῦτο τῆς χαρᾶς ...
— Μὰ μὴν τὸ πεις, πὺς ἔχεις νοσταλγήσει
κάποιο χαμένο εἰδυλλιο, πὺ ζητᾶς
μέσα στὴν μύρα
τοῦ βίου σὰ μιὰ φορὰ νὰ ξαναζῆσει
πάλι καὶ τώρα ...

Μὴ θυμηθεῖς
ἐκεῖνη τὴ μικρὴ καὶ πικραθεῖς,
πὺ ὄρες γελοῦσε κίτω ἀπ' τὸ φεγγάρι,
πὺ ὄρες γλυτροῦσαν πίνω στῆς ξανθῆς
τὸ στήθος χᾶδι
τὰ χέρια σου... ὁ καιρὸς γιὰ νὰ τὴν πάρει
μακρὰ ἕνα βράδυ ...

Νὰ τὸ χαρτί,
σκύψε καὶ γράψε τοῦτο τὸ πρῶτὶ,
πὺς πίκρες νύχτες μέρες σὲ γεμίσαν.
— Κάποια μικρὴ ἀνακούφιση κι' αὐτὴ.
Μὰ θὰ ποθοῦσα
μὲς στὰ τραγούδια αὐτά, πὺ μὲ λυγίσαν,
τὴ ζωὴ νὰ ζοῦσι ...

ΓΙΑΝΝΗΣ ΚΙΣΚΗΡΑΣ

ΑΚΑΔΗΜΙΕΣ...

Είδατε πάλι; Νέοι μύδροι εξακοντίζονται και απ' όλες τις μεριές κατά του φιλανθρωπικού ιδρύματος της οδού 'Ακαδημίας. 'Αρθρα, σημειώματα, συνεντεύξεις, επιστολές, χρονογραφήματα, όλα έχουνε σηκωθεί στο πόδι και θορυβούνε απειλητικά, άγανακτισμένα, γύρω από τα φιλοκεραστά άγάλματα της 'Αθηνάς και του 'Απόλλωνος που τρέμουν στα δυσθεώρατα βάθρα τους. Τέλος μιιά γενική εξέγερση, φλόγες ξεπηδούν μιās άσβυστης, καταλυτικής φωτιάς, που ύποβόσκει διαρκώς και γλύφει ύπουλα τὰ θεμέλιά τους. — Μην άνησυχείτε ώστόσο. Τό οίκημα της συνοφρωςσης δεν διατρέχει κανένα κίνδυνο. Οί μιπόρες είναι πολύ γνωστές στην οίκογενιά του. Είνε πράγματα που συμβαίνουν και ... εις τους Παρισίους, εις την πρεσβύτερη άδελφή του, δηλαδή, με τὰ σαράντα φαλακρά παιδιά.

'Από την άποψη αυτή νομίζω πως έμεις έδω διατρέχουμε τό δεύτερο στάδιο της ακαδημαϊκής μας ζωής. 'Αληθινά: — Κάθε ακαδημία, άφου ίδρυθεί, προκαλεί μιιά σειρά φαινομένων που ή εξέλιξη τους μπορεί να διακριθεί στα τρία αυτά στάδια: Στο πρώτο κατά τό όποιο όλοι έκτός από κείνους που μιήκαν μέσα είναι δυσσαρεστημένοι μανιωδώς και άπειλούν, φωνάζουν. Στο δεύτερο που ό σάλος άρχίζει να κολλάει κάπως και έρχεται ή αντίδραση με τή δημιουργία «άντιακαδημιών». Και στο τρίτο κατά τό όποιο μιιά απόλυτη και φαιδρή άδιαφορία περιβάλλει τό ίδρυμα, ικανή πιά μόνο για να τό κανονιοβολεί με καλαμπούρια και ειρωνίες.

'Ετσι έμεις, άφου διατρέξαμε άστρωληδών τό πρώτο στάδιο, προχωρούμε αίσίως στο δεύτερο τώρα. Λέγεται πως μιιά νέα 'Ακαδημία πρόκειται να ίδρυθεί, ή 'Ακαδημία τών «τριάκοντα άθανάτων». Και τό πράγμα αυτό καθ' έαυτό είναι πολύ ευάριστο. Γιατί καθώς όλοι-όλοι οί Έλληνες λόγιοι (οί «δόκιμοι» τουλάχιστοι) είναι τριάντα πέντε και οί πέντε έχουν κιόλα περιβληθεί με τό όφικκιο, δεν μένουν παρά οί άλλοι τριάντα άνικανοποίητοι. Κι' άμα γίνουν κι' αυτοί ακαδημαϊκοί δεν θά μένει πιά κανεις δυσσαρεστημένος.

'Από την άλλη όμως μεριά υπάρχουν και εκείνοι που πιστεύουν με κλειστά τὰ μάτια σ' όλην αυτή την ιστορία, ακριβώς όπως οί άγαθοί άνθρωποι παίρνουν τούς μετρητούς

όσα βλέπουνε στο θέατρο, και που παραπονιόνται πως «ή 'Ακαδημία δεν εκπληρώνει τόν προορισμόν της».

.. Αυτοί έδω, δυστυχώς, είναι προορισμένοι να μέινουν για πάντα άνικανοποίητοι. Γιατί, άς δούμε τό πράγμα στη βάση του: Τί είναι μιιά 'Ακαδημία, σās παρακαλώ; — 'Ενα ίδρυμα που στηρίζεται σε δυό βασικές άρχές, στην «ήθικην άνταμοιβή» μιιά: περασμένης εργασίας μερικων ανθρώπων από τή μιιά μεριά, και στην επίσημη έντολή που τούς δίνετα να εργασθούν από κοινού για τήν επιδίωξη ώρισμένων «άνωτέρων ήθικων σκοπων», από τήν άλλη.

Λοιπόν συμβαίνει άπλούστατα οί δυό αυτές βασικές άρχές να συγκρούονται και τραβομαλλιώντα ή μιιά με τή άλλη. Γιατί, από τή μιιά μεριά, παίρνει ή Πολιτεία έναν άνθρωπο που έκανε πιά τή ζωή του, που εκόρεσε τις φιλοδοξίες του, που άπόχτησε τέλος τὰ προσόντα για ν' άποτελέσει μέλος της αδελφότητας τών θαμώνων του Ζαχαράτου ή για να γίνει συνεργάτης της «Εστίας», και του λέει χαϊδεοντάς τον κολακευτικά στην καμπουριασμένη κι' έτοιμόροπη ράχη: «Μπράβο σου, καλέ μου άνθρωπε. Μ' έβγαλες άσπροπρόσωπη κατά τήν διάρκεια της έναρετης ζωής σου. 'Αρα τώ ειπες τό μάθημά σου. Μπράβο σου... 'Αναπαύσου εις τās δάφνας σου τώρα». — Αυτά του ψιθυρίζει σ' αυτή από τή μιιά μεριά. Κι' από τήν άλλη του αναθέτει τήν ύψηλή έντολή να εργαστεί για τούς «άνωτέρους ήθικους σκοπούς» που ή καινούργια του θέση του επιβάλλει.

Είνε ώστόσο γνωστό πως ό άνθρωπος πιστεύει σε «άνωτερους ήθικους σκοπούς» (που κατά βάθος δεν είναι όλοι τους παρά μεγάλα όνειρα) στην εποχή που πιστεύει και σε πολλά άλλα πράγματα άκόμη και που άργότερα θ' άπαρηγηθεί. 'Εφ' όσον δηλαδή είναι άκόμη σφριγηλός και όπωσδήποτε νέος. 'Όταν γεράσει και γίνει έσατόγειρος, τί να σου κάνει; ... Προσπαθεί άπλούστατα να συμβιβάσει τις δυό έντολές που έλαβε: Του ν' αναπαυθεί στις δάφνες του, δηλαδή, και του να εργαστεί για τούς άνωτερους ήθικους σκοπούς με τούς οποίους τόν έχουν φορτώσει. 'Όλη του τή σοφία πιά, εκεί θά τήν εξαντλήσει, στο να βρει έναν αξιοπρεπή τρόπο που να συμβιβάζει αυτά τὰ δυό...

.. Και τόν βρίσκει: — 'Εργάζεται κοιμόμενος!

'Ορίστε να μου άποδείξετε, σείς, πως αυτό δεν είναι μιιά εύσυνειδησία.

ΑΣΤΑΡΩ

Η 42^Η ΕΚΘΕΣΙ ΤΩΝ ΑΝΕΞΑΡΤΗΤΩΝ ΣΤΟ ΠΑΡΙΣΙ

'Η έκθεση τών 'Ανεξαρτήτων, που κάθε χρόνο συγκεντρώνει όλους εκείνους που είδαν τις πόρτες του επίσημου Salon κλειστές, είτε για τήν ύπερβολική τους άσυναρτησία, είτε για τήν έλευθερία τους, είτε και πιό σπάνια για τήν έλλειψη πιστον, πλημμύρησε πάλι από τήν έγχρωμη διαμαρτυρία τών δυσσαρεστημένων, που έχουν τήν ικανοποίησι έτσι να κρεμάσουν στον ίδιο τοίχο, που εξέθεσαν οί παϊρες και τὰ δικά τους έργα.

'Εφέτος έκθέτουν 2.200 ζωγράφοι με 5000 πίνακας. Τό τελειότερο μέλο δημιουργείται κατ' αυτό τόν τρόπο και είναι πραγματικά πολύ δύσκολο να προσέξει κανεις τὰ καλά έργα μέσα σ' ένα τέτοιον 'Όκεανό υπερπαραγωγής. Για να περιορισθούμε μονάχα στους Έλληνες που έκθέτουν, αναφέρουμε τὰ γλυπτά του 'Ακάδη, γεμάτα ζωή και ρυθμό. 'Ο άνδρικός κορμός του πρό παντός είναι έργο βγαλμένο από άσφαλή τεχνίτη. 'Ο κ. Πλάτων 'Αργυριάδης επίσης επιτυγχάνει πολύ ώραία πράγματα με τὰ δύστροπα ύλικά που μεταχειρίζεται. Μιιά σειρά έπτά πιάτων με σμάλτο και χρυσό που παρουσιάζει τό ξεφύλισμα μιās μαργαρίτας από ένα κορίτσι (tu m' aime, un peu e.t.c.) πολύ ώραία.

'Ελληνες ζωγράφοι έκθέτουν άρκετοί. 'Ο κ. Παπαγεωργίου επιτυγχάνει άρκετά καλά με τὰ θολά του χρώματα, τήν ατμόσφαιρα ενός μπάρ Παρισινού καρτιέ. 'Η τεχνороπία του είναι νέα και ένδιαφέρουσα, δείχνει όμως άκόμη άρκετή μιμήση 'Αντιθέτως ή όίς Νταρρίδου φαίνεται ότι δεν έφθασε ακόμα στο σημείο να έπιχειρεί τέτοιες μιμήσεις. 'Ο πίνακας «στό παράθυρο» παληάς σχολής με γλυμμένα χρώματα, έχει πολύ άγωνία, και τό γυναικείο πρόσωπο είναι τολμηρά σχεδιασμένο. 'Αλλά άφίνει να επιθυμήσει κανεις πολλά από τήν Τέχνη.

Τό πορτραίτο της Άδος Βούλγαρη πολύ ώραίο, δείχνει μιιά καλή ζωγράφο. Τό ίδιο θά μπορούσαμε να πούμε, με κάποιον επιφύλαξι όμως, και για τό «Μοί» του κ. Cohen όπως και για τις σπουδές του κ. Nissim και τών δυό ζωγράφων από τή Θεσσαλονίκη.

Γενικά, ή 'Ελληνική Τέχνη, παρουσιάζεται ευπρόσωπη και στερεή στο 42ο σαλόνι τών 'Ανεξαρτήτων. Οί 'Ελληνες ζωγράφοι που έκθέτουν βρίσκονται άκόμη στην περίοδο της έρεύνης και της άνησυχίας, περίοδο άλλωστε που δεν σταθεροποιείται ποτέ στους αληθινούς καλλιτέχνες.

'Αλλά και με τὰ όσα μας δίνουν σήμερα, παρουσιάζουν πολλές έλπίδες μιās γοργής και σύντομης εξέλιξως.

ΛΕΟΝ ΜΑΓΝΑΥΡΑΣ

ΤΑ ΒΙΒΛΙΑ

ΜΕΝΟΥ ΦΙΛΗΝΤΑ: 'Ανατολικές ιστορίες. 'Εκδοτικός οίκος «Φλάμμα». 'Αθήνα

Για όσους έχουν όπωσδήποτε συναναστραφεί τούς φιλολογικούς, λεγόμενους, κύκλους και που γνωρίζουν πρόσωπα και πράγματα, ό Μένος Φιλήντας είναι ό «δάσκαλος», ό άνθρωπος ό κατ' έξοχην άξιος αυτού του τίτλου, του χαρακτηρισμού που, άφου γεννήθηκε στον τόπο μας σε εποχή παληά, ταξίδεψε στο έξωτερικό, στην 'Ιουδαία, στην πολιτισμένη Δύση και μας ξανάφθε πάλι, τὰ τελευταία χρόνια, σχεδόν άγνώριστος. 'Ο ίδιος καθώς θυμούμαι, ό Φιλήντας, τόν άπένειμε στον μακαρίτη τόν Ψυχόρη, κατά τή διάρκεια του περιφήμου εκείνου γεύματος που δόθηκε στην 'Αίγλη πριν από χρόνια, προς τιμή του πρωταγωνιστή του δημοτισμού, όταν ξανάφθε από τήν Εύρώπη εκείνος για πρώτη φορά. 'Υψωσε τό ποτήρι του, άνάμεισα στις άλλες προπόσεις ό Φιλήντας και έιπε μόνον αυτά τὰ λόγια: «Γειά σου Δάσκαλε»;

Δάσκαλος, και στην ουσιαστική σημασία του πράγματος αλλά και στην έξωτερική, στάθηκε ό Φιλήντας. 'Ο σοφός γλωσσολόγος, ό συνεχιστής και στυλ βάτης του μεγάλου άγώνα, ό άνθρωπος με τή βαθειά και πολύμορφη σκέψη, ό άπολογητής με τήν άφοβία και άνεξίκαχη ειλικρίνεια, να ποίος είναι όσους δεν τόν ξέρουν, ό συγγραφέας του μικρού αυτού βιβλίου. Και όποιος τόν είδε, έστω και μιιά φορά, να περπατάει, άργος και στοχαστικός στο δρόμο, έπιβλητικά καλοκάγαθος, στη μέση ενός σμήνους φιλόδοξων «νεοσσών» τής φιλολογία: που τόν τριγυρίζουν με τή φλύαρη αλλά κι' ελαβική άφοσίωσή τους, μπορεί να σχηματίσει ακριβή έντύωση του τί ήσαν οί άρχαίοι εκείνοι φιλόσοφοι που διέτρεχαν, πριν από αιώνες, τούς δρόμους αυτού του ίδιου τόπου, διδάσκοντας τις θεωρίες και τὰ συστήματα που έδωσαν τή γένεση σε κάθε νεώτερη και σημερινή μας γνώση. Γι' αυτό ίσα-ίσα, νομίζω πως ό Φιλήντας, στο τελευταίο του τούτο βιβλίο, βρίσκει τήν πιό ταιριαστή, τήν πιό χαρακτηριστική του έκφραση. Τήν άποφθεγματική κι' άπέριττη, τήν γεμάτη βαθειά όσο και άπλησοφία. Δεν θέλω βέβαια να πω μ' αυτό—και πώς θά ήταν δυνατό ποτέ;—ότι φέρνω σε δευτερότερη μοίρα τήν άλλη του συγγραφική εργασία, τήν καθαυτό πρωτότυπη, τὰ πεζά του και τούς στίχους του, τὰ άρθρα του που έκθέτουν πάντα από αληθινά νεανική όρημή. 'Αλλά κι' αυτά αν παρέβλεπα, πως θά ξεχνούσα τή Γραμματική του, τό μνημείο αυτό της νεώτερης πνευματικής ιστορίας μας, που όλοι μας περιμένομε με αληθινή λαχτάρα να ιδεί τό φως; . 'Οχι μονάχα λέω τούτο: Πώς, ό Φιλήντας, στο καινούργιο βιβλιάρικι του και κάτω από τό μετριόφρονο πρόσχημ

τοῦ ἀφηγητῆ ἱστοριῶν κι' ἀποφθεγμάτων λαϊκών, προβάλλει ὀλόκληρος, μετεμψυχωμένος στὸ γνήσιο πνεῦμα τῆς ἀνατολίτικης κοινωνικῆς σοφίας, γόνος τῆς μακάριας και στοχαστικῆς ἐκείνης ἐποχῆς ποῦ μᾶς ἐκληροδότησε ἕναν ἀληθινὸ θησαυρὸ ἀγνῆς και ἐπιγυαμματικῆς σοφίας.

Ναί· ἔξω ἀπὸ τὴν καθαρὸ ὠμορφιά τους, οἱ ἱστοριοῦλες αὐτές, θαρρῶ πὼς ἔχουν τοῦτο τὸ ἀξιοσημείωτο, νὰ μᾶς προσφέρουν: Τὸν Μένο Φιλήντα στὴν χαρακτηριστικὴ του ἔκφραση, τοῦ λιτοῦ και ἀποφθεγματικοῦ «δαοκάλου».

ΑΔ. Δ. ΠΑΠΑΔΗΜΑ: Εἰσαγωγή στὴ Νεοελληνικὴ λογοτεχνία.

Ὁ κ. Παπαδήμας ἔγραψε μιὰ σύντομη ἐπισκόπηση τῆς νεώτερης λογοτεχνικῆς ἱστορίας μας, και τὸ βιβλίο του αὐτὸ τὴ διακρίνει μιὰ σαφήνεια και μιὰ εὐθυκρισία ἐντελῶς ξεχωριστές. Δὲν εἶμαι τῆς γνώμης ὅτι ἡ γοργότητά του προέρχεται ἀπὸ ἕνα βιαστικὸ κι' ἐπιπόλοιο σχεδιασμὸ. Ἀντίθετα, ἡ συνολικὴ του ἐνημερότητα δείχνει μιὰ μακροχρόνια κι' εὐσυνειδητὴ προεργασία γιὰ τὴν ὁποία ὁ συγγραφέας εἶνε ἄξιος κάθε ἐπαίνου. Ξέρουμε ἄλλωστε ὅτι ὁ κ. Παπαδήμας εἶνε ἀπὸ τοὺς πρὸ φιλόπουνους, τοὺς πρὸ φανατικούς στὴ δουλειὰ τους σύγχρονους λογοτέχνες μας.

Ὅστόσο, ὑπάρχει ἕνα σημεῖο στὴ μελέτη του, ποῦ θὰ μᾶς ἀναγκάσει νὰ διαφωνήσουμε μαζί του. Κι' αὐτὸ εἶνε τὸ ζήτημα τῶ γλωσσικοῦ. Θὰ διαφωνήσουμε, δηλαδή, ὄχι τόσο στὴν οὐσία του ὅσο στὴν «πολιτικὴ» του σκοπιμότητα. Κι' ἐξηγοῦμαι:

Ἀναμφισβήτητο εἶνε ὅτι ὁ ψυχαρισμὸς, ὁ γλωσσικὸ σύστημα, πέρασε μαζί με τὴν ἐποχὴ του. Ὅπως κάθε ἐπανάσταση, ὁ ἔξοτρεμισμὸς τοῦ Ψυχάρη, εἶχε τὸ δικαιολογημένον ἀλλὰ και ἀναγκαῖο πνεῦμα τῆς ἀρότητας, αὐτὸ ποῦ με τὸν ἀδιάλλαχτο πουρτανισμὸ του, σφάζει μιὰν ὑπόθεση μεγάλη και τὴ φέρνει στὸ σημεῖο τῆς ἐπικράτησης. Χωρὶς τρομοκρατία ἐπανάσταση δὲν ἐπικρατεῖ. Κι' εἶται, χωρὶς τὸν μαλλιαρισμὸ, δημοτικὴ γλώσσα δὲν ἐγεννιόταν. Ἄλλ' ἀπ' ἐδῶ και πέρα, στοὺς συνεχιστές τῆς μεγάλης παράδοσης ἐναπόκειται νὰ τὴν ἐξαγνίσουν. Κάθε μεγάλο ρεῦμα, ὅταν γκρεμίσει τὸ φράχτη του, ἔχει και τὴν ἐπαναστροφή του. Νόμος φυσικός. Τὸ κύμα ποῦ ξεσπάει στὴν ἀρχογαλιὰ δημιουργεῖ τὸ «ἀντιμάμαλο». Και ἡ ἐπαναστροφή τέλος αὐτῆ, με τὴν ἥπια ἀντίδραση, ποῦ φέρνει στὴν κοπασμένη δράση, δημιουργεῖ τὴ γαλήνη, τελικὰ. Λοιπόν, εἶνε μιὰ εὐγενικὴ και νηφάλια πρόθεση αὐτῆ τοῦ νὰ κοπάσει πρὸς ὁ φανατικός και ὑπερβολικός γλωσσικός θόρυβος. Ἡ λογικὴ ἐπιβάλλεται με τὸν μέσον ὄρο και οἱ δὺ ἀφρες ἐνὸς σχολιοῦ, ὅταν τεντωθοῦν, δὲν χρησιμεύουν παρά γιὰ νὰ βρεῖ κανεὶς τὴ μέση. Ὅλοι ἔξερουν, πὼς, σύμφωνα με τὸ ἀρχαῖο ρητὸ, κανένα καλὸ δὲν εἶνε ποῦ νὰ μὴν περιέχει και τὴν κακὴ του ἕψη. Ὁ γλωσσο-

κὸς ἀγῶνας ἐχώρισε, φανάτισε, κατέστρεψε, κατὰ πολὴ τὴν αἴσθηση τῆς ἀρμονίας και τῆς αἰσθητικῆς, ἔφερε τὴν ἀναρχία, ἔβλαψε τέλος τὸ βιβλίο, στὴν κυκλοφορικὴ του ἰδίως κατεύθυνση, ἀνυπολόγιστα. Και μιὰ νηφάλια, ἀντίδραση ἦταν ἀπαραίτητη. Ἄλλὰ ἐδῶ ἀκριβῶς εἶνε ἡ δυσκολία.

Χρειάζεται μεγάλη, μέγιστη προσοχή ἡ ἐργασία αὐτῆ τῆς ἐπανακοδόμισης και τῆς ὀργάνωσης μετὰ τὴν περίοδο τῆς ἀναρχίας. Εἶνε ἄχαρι και βαρὺ τὸ ἔργο τοῦ ὀργανωτῆ. Ἡ αἴγλη μένει στὸν καταλυτῆ, μὰ ἡ ἀφώσιωση στὸν χρίστη. Γι' αὐτὸ δὲν πρέπει με κανένα τρόπο, βιαστικά και πρόχειρα νὰ στραφεῖ κανεὶς πρὸς τὴν ἐπανόρθωση. Και κυρίως: **Δὲν πρέπει νὰ βιαστεῖ κανεὶς νὰ ξεπεράσει τὸ ὄριο τῆς δράσης ὅταν ἀκόμα δὲν εἶνε καιρὸς γιὰ τὴν ἀντίδραση.**

Ναί, μιὰ πρόωση ἐγκατάλειψη τοῦ γλωσσικοῦ ἀγῶνα, θὰ ἦταν ὀλέθρια, ἀνεπανόρθωτη. Ὁ κ. Παπαδήμας λέει πὼς κιόλα ἔχει ἰδρυθεῖ ἡ ὀμάδα αὐτῆ τῆς «καλλιτεχνικῆς καθαρήσης», ὅπως τὴν ἀποκαλεῖ, και στὰ ὀνόματα τῶν λογίων ποῦ ἀναφέρει, ἀναγνωρίζουμε πρόσωπα ποῦ μᾶς ἀποσπάζουν ὅλη τὴν ἐκτίμηση. Μὰ, τοὺς ἐξορκίζουμε, τοὺς ἀποστόλους αὐτοὺς τῆς νηφαλιότητας, ἄς μὴν βιαστοῦν ἀκόμη, ἄς περιορίσουν γιὰ τὸ παρὸν τὴ δράση τους σὲ μιὰ περιορισμένη ἀντιπολίτευση, ὡς ποῦ νὰρθε μοιραῖα ἡ ἐποχὴ ποῦ θὰ πάρουν στὰ χέρια τους τὸ πηδάλιο. Ἡ στιγμή, ἀκόμη, εἶνε κρίσιμη. Ὁ δημοτικισμὸς δὲν ἐπεκράτησε ἀκόμη. Ἀκριβῶς βρῖσκειται στὸ κρισιμότερο σημεῖο του. Κατακτὰ ὀλοένα ἔδαφος, διεισδύει σὲ κάθε ἐκδήλωση και ἀφοῦ ἀνεπαίσθητα τὴν ἀλλοιώνει τέλος τὴν κερδίζει με τὸ μέτρο του. Ἄς μὴν ἀνακόψουμε αὐτῆ του τὴν πρόοδο. Οἱ διανοούμενοι βλέπουν βέβαια μακρύτερα ἀπὸ τοὺς ἄλλους, ἀλλὰ δὲν πρέπει νὰ ὑπερηφῶνουν τὰ πράγματα. Γλώσσα, τὸ ἀπόδειξε πρὸς ἡ πείρα, δὲν ἐπιβάλλεται. Δημοιοργεῖται. Και ἄς βοηθήσουμε στὴν ὀρθὴ δημιουργία της, ἄς ἐπιβλέψουμε, ἄς κατευθύνουμε, ἀλλὰ ἄς μὴ σπρώξουμε βίαια τὰ γεγονότα. Θὰ κινδυνεύουμε ἀντὶ νὰ τὰ προαγάγουμε, νὰ τὰ γκρεμίσουμε.

Τὰ εἶπα ὄλ' αὐτὰ, γιατί διέκρινα μιὰ βιασὴν στὸ ἀντίκρουσμα ὄλων αὐτῶν τῶν ζητημάτων, ἰδίως στὸ λεκτικὸ τοῦ κ. Παπαδήμα, Στὴ γλώσσα με τὴν ὁποία ἔχει γράψει τὸ βιβλίο του. Δὲν ὑποθέτω νὰ τὴν χρησιμοπιεῖ βέβαια ὡς ὑποδειγματικὴ. Ἀναμφισβήτητα, μιὰν ἀξιεπαινη προσπάθεια κάνει, ἀπλὰ και μόνον, συμβάλλει στὴν ἐπιδίωξη τοῦ κοινδοσκοποῦ. Ἄλλωστε οὔτε προβάλλει γλωσσολογικὲς ἀξιώσεις ὁ ξεχωριστὸς κι' ἀγαπητὸς μας συνάδελφος.

Ἄλλὰ τὸ κέντρο τοῦ βάρους, ποῦ θὰπρεπε, ὀπωσδήποτε και σὲ κάθε περίπτωση, νὰ μείνει πρὸς τὸ μέτρο τῆς δημοτικῆς, δὲν νομίζει πὼς τὸ μετακινεῖ ὑπερβολικὰ πρὸς τὴν πλευρὰ μιᾶς καταδικασμένης πρὸς καθαρεύουσας;

A. T.

ΤΟ ΘΕΑΤΡΟ

Θέατρον Ἰντεάλ Γρηγ. Ξενοπούλου «Χαῖρε Νύμφη»

Ἦταν ἀπὸ καιρὸ, ποῦ εἶχαμε νὰ δοῦμε ἔργο τοῦ κ. Ξενοπούλου, πήγαμε στὴν προμεῖρα τοῦ «Χαῖρε Νύμφη» μ' ἐνθουσιασμὸ και με τὴν ἐλπίδα πὼς θὰ βλέπαμε ἕνα ἔργο ἂν ὄχι καλλίτερο ἀπ' τὰ προηγούμενα του, τοῦλάχιστο ἴσο. Ἀυστηρῶς ὅμως το «Χαῖρε Νύμφη»—θεατρικὴ διασκευὴ τοῦ μυθιστορηματὸς του ὁ «Κατήφορος»—δὲν μᾶς ἱκανοποίησε και πρὸ πολλὴ ἐμᾶς ποῦ τὸν ἀγαποῦμε, τὸν σεβόμεστε και ὄν συγγραφέα και ὄν ἀνθρώπο.

Ὁ κ. Ξενοπούλου στὸ κύριό του ἔργο ἢ δὲν πρόσθεξε ὅσο θὰπρεπε ἢ παραοῦθηκε ἀπ' τὸ μυθιστορημα κι' εἶται ἄφηνος τοὺς τύπους του—ἐξὸν ἴσως τῆς Ρώσας—λίγο ἀνεξήγητους κι' ἀδικαιολόγητους.

Τὸ «Χαῖρε Νύμφη» γιὰ τὸν κ. Ξενοπούλου ποῦ μᾶς εἶχε δώσει ἴσαμε σήμερα τὴν καλὴ κι' ἐκλεκτὴ ἐργασία, ὄχι μοναχὰ δὲν ἔρχεται νὰ προσθέσει τίποτε στὸ ἐνεργητικό του, μὰ μᾶς ξαφνίασε κι' ὄλας με τὴν ἀπόφασή του, νὰ μᾶς παρουσιάσει τὸ «Χαῖρε Νύμφη» ὕστερα ἀπὸ τόσους ἄλλες θεατρικὲς ἐπιτυχίες του, και σὲ ἐποχὴ ποῦ θὰπρεπε νὰἴαν λιγὰν περισσότερο ἀπαιτητικός ἀπ' τὸν ἑαυτοῦ του.

Οἱ ἠθοποιοί, ἂν ἐξαιρέσει κανεὶς τὴν Ἀλίκη, εἶπαξαν μέτρια, ἂν ὄχι κακὰ.

Θέατρο «Ἀτλαντὶς» Δημ. Ἰωαννοπούλου «Τὶ φταῖς ἢ Νίτσα».

Ὁ ἀριστοῦστατος θίασος τῶν Νέων Καλλιτεχνῶν ἄρχισε στὸ θέατρο «Ἀτλαντὶς» τὶς παραστάσεις του με ἕνα ἔργο τοῦ καλλιτεχνικοῦ διευθυντοῦ της κ. Δημ. Ἰωαννοπούλου «Τὶ φταῖς ἢ Νίτσα».

Ὁ κ. Ἰωαννοπούλου εἶνε, ἕνας ἀπὸ τοὺς καλλιτεχνούς νέους συγγραφεῖς, κι' ἴσαμε σήμερα ἡ ἐργασία ποῦ μᾶς ὄωσε ἀν δὲν εἶταν ἐκλεκτὴ, ἦταν ὄμως πολὴ καλὴ και πολὴ εὐδοίωση γιὰ τὴν μελλοντικὴ ἐξέλιξή του.

Τὸ «Τὶ φταῖς ἢ Νίτσα», εἶνε με δὺ λόγια ἕνα χαριτωμένο ἔργο, με ζωτανὸ και φουκὸ διήλογο, ἕνα ἀνθρώπινο εἰκόναρ τῆς ζωῆς, συνηθισμένων, ἀπὸ αὐτῆς ποῦ ζοῦμε ἢ ποῦ βλέπουμε νὰ ζοῦν ἄλλοι γύρω μας.

Οἱ ἔργοι του διαγράφονται καλὰ, κινοῦνται ἄτατα, μᾶς θμιζοῦν ζωτανούς ἀνθρώπους, γνωστοὺς μας, φίλους μας, ἐμᾶς τοὺς ἴδιους. Κι' αὐτὸ βέβαια εἶνε ἐκείνο ποῦ δίνει ἀξία στὸ νέο αὐτὸ ἔργο τοῦ κ. Ἰωαννοπούλου και συγχωρεῖ τὴν ἔλλειψη μιᾶς ἀνωτέρας δημιουργικῆς πνοῆς. Ἡ ἀπόδοση τοῦ ἔργου ἀριετὰ καλὴ. Μᾶς ἱκανοποίησε ἡ δις Στανφίδου κι' ὁ κ. Ἀν. Πατιόπουλος. Οἱ ἄλλοι ὑπέθεσαν και δὲ μὴχαν στὴν ψυχολογία τῶν ὀλων των.

Τὰ σκηνακὰ τοῦ κ. Κ. Λίσκαρη και Κ. Μπέζου πολὴ καλὰ. Ὁ θίασος τῶν Νέων Καλλιτεχνῶν ἄρχισε καλὰ, ἔς τοῦ εὐχηθῶμε καλὴ σταδιοδρομία και ὑποστήριξη ἀπ' τὸ κοινό, ὑποστήριξη ἄλλωστε ποῦ τοῦ ἀξίζει.

Θέατρον «Διονύσια» Ἀντώνη Τοῦχοφ «Ὁ θεῖος Βάνιας»

Ὁ συνταιριμὸς θίασος τοῦ κ. Βεᾶκη ἄρχισε τὶς παραστάσεις του με τὸν «Πατέρα» τοῦ Στρίνμπεργκ, ὕστερα ἀνέβασε τοὺς «Πόντους κάτω ἀπ' τὶς Λεῦκες» τοῦ ἀμερικανοῦ Ο' Neil, ἕνα ἔργο πολὴ καλὸ και ποῦ κράτησε ἀρκετὰ τὸ πρόγραμμα τοῦ θεάτρον—μετὰ το «Γυαλνίνο Γοβάκι» τοῦ Μολναρ και ποῦ ἀπέτυχε—ἀποτυχία ἄλλωστε δικαιολογημένη—και τελευταῖα ἀνέβασε τὸν «Θεῖο Βάνια» τοῦ Τοῦχοφ.

Ὁ συγγραφεὺς τοῦ «Γλάρου» και τοῦ «Βουιτόκαμπου» στὸ ἔργο αὐτὸ μᾶς δίνει ἀνάγλυφους τόσους ἀνθρώπους ποῦ ἐνῶ μοροῦσαν κι' αὐτοὶ νὰ δημιουργήσουν και στὴ ζωὴ τους, δὲν ἔχουν τὴν δύναμη νὰ παλαίψουν με τὴ μοῖρα τους, δέχονται τὶς ἰδιοτροπίες τους, και καταπνὸν στὸ τέλος ἀποτινχέονται. Οἱ ἀνθρώποι του ξέρουν νὰ κρῦβουν κάτω ἀπὸ μιὰ φαινομενικὴ γαλήνη και τὴ σιωπὴ τους, τὸ δράμα τῆς ψυχῆς των. Δὲν ἐπινασαιτοῦν. Δὲν φωνάζουν. Δὲν παλεύουν. Σκῦβουν τὸ κεφάλι καρτερικὰ. Μαθαίνονται. Ἀρρωσταίνονται. Θυσιάζονται.

«Ὁ θεῖος Βάνιας», εἶνε ἕνα ἀπ' τὰ δυνατοῖς-ρα τοῦ ὄρωσου συγγραφέως.

Οἱ ἠθοποιοὶ ἔκαναν ὄτι μοροῦσαν γιὰ νὰ ἀποδώσουν τὴν ἀτμόσφαιρα τοῦ ἔργου. Και τὸ κατόρθωσαν ὄλοι ἐκτὸς ἀπ' τὸν κ. Μουσιτάκα, ποῦ στέρηςσε πέρα πολὴ, σὲ βαθμὸ νὰ καταστρέψῃ σὲ πολλῆς μεριῆς τὴν γενικὴ ἐντύπωση.

Ἡ μετάφραση τῆς κ. Ἀ. Σαραντίδου, πολὴ καλὴ ἔπιμελημένη. Σὲ γλώσσα ζωτανὴ και φουικὴ.

Θέατρο «Κεντρικόν» Μολνάρ «Ἄψε Σβῦσε»

Ὁ κ. Ἀργυρόπουλος μᾶς χάρισε μιὰν ἐξαιρετικὴ βραδνὰ τόσο με τὸ λιτὸ αὐτὸ ἔργο ὄσο και με τὸ ἀριστοτεχνικὸ πραγματικὰ παιζιμὸ του.

Τὸ «Ἄψε-Σβῦσε» εἶνε μιὰ ζωτανὴ σαινερα τοῦ ἀρρεβισμοῦ τῆς ἐποχῆς μας, τῆς ταχύντης, τοῦ ἐξωφρενισμοῦ με μιὰ λέξη τῶν παιτων. Μιὰ σαινερα δροσερῆ, εὐχάριστη, κωσικὴ, μ' ἕνα γοργότατο διήλογο ποῦ ὁ θεατῆς δέχεται ἀκούραστα, παρ' ὄλο ποῦ κρατᾶ—ὄλο τὸ ἔργο εἶνε μιὰ μόνον πράξις—μιᾶμιση περίπλου ὄρα.

Κι' αὐτὸ εἶνε μιὰ ἀπόδειξις ποῦ θὰπρεπε νὰ πείσει τοὺς θιασάρχεις μας—και πρῶτα, πρῶτα τὸν ἴδιο τὸν κ. Ἀργυρόπουλο— πὼς δὲν εἶνε τὸ θέατρο ποῦ βαρῆθηκε ὁ κόσμος και δὲν τὶ ὑποστηρίζει, μὰ τὰ κακοτεχνὰ και καραγιμίζικα ἔργα ποῦ μᾶς δίνουν.

Και φουικὰ ὕστερα ἀπ' αὐτὸ εἶνε ὀλίτελα δικαιολογημένη ἡ δυσμοιστία ποῦ δείχνει τὸ κοινό κι' ἡ ἀποχὴ του ἀπὸ τὸ θέατρο. Ἄς φροντίσουν τὸ δίδου ἔργα καλὰ και νᾶναι βέβαια πὼς τὸ κοινό θὰ τοὺς ὑποστηρίξει ὄπως και πρῶτα. Στὸ χέρι τους εἶνε λοιπόν. Ἄς μὴν γκροιάζουν κι' ἄς προσέχουν περισσότερο στὴν ἐκλογή τους.

Ὁ κ. Ἀργυρόπουλος διέπλωσε ἕνα ἐξαιρετικό ὄλο. Οἱ ἄλλοι ἠθοποιοὶ κράτησαν ἀρκετὰ καλὰ—ἡ κ. Γιῶτα Λίσκαρη ὑποφερτὰ— τοὺς ὄλους των.

ΝΤΟΛΗΣ ΝΙΚΒΑΣ

ΞΕΝΗ ΠΝΕΥΜΑΤΙΚΗ ΚΙΝΗΣΗ

ΚΑΤΑ την διάρκεια του Διεθνούς Συνεδρίου των ανθρώπων των γραμμάτων, που έγινε στο Παρίσι και στο οποίο οι Έλληνες συγγραφείς αντιπροσωπεύτηκαν από τους κ.κ. Φτέρη και Ουράνη, αποφασίσθηκε η ίδρυση Διεθνούς Συνδέσμου όλων των συγγραφέων του κόσμου.

.. Πρώτος πρόεδρος, αυτού του συνδέσμου, εξελέγη ο Γάλλος Γκαστόν Ραζώ. Στόν καινούργιον οργανισμό, η Γερμανία θ' αντιπροσωπευθεί από τον Τόμας Μάνν, η Ιταλία από τον Μαρινέτι, η Πολωνία από τον Ζαλέσκι, οι Σκανδιναβικές χώρες από την κ. Στίρνστεντ. Οι τέσσεροι αυτοί είναι και οι αντιπρόεδροι του Συνδέσμου.

.. Ο Γκαστόν Ραζώ, ανέπτυξε στους δημοσιογράφους τον σκοπό της ίδρυσης του Συνδέσμου και ύποδειξε ποιά θα είναι τα πρώτα του μελήματα. Απέφερε έτσι την προστασία της πνευματικής εργασίας από τις έμμεταλλεύσεις του κινηματογράφου, του ραδιοφώνου, του φωνογράφου κ' όλων των άλλων τρόπων με τους οποίους προσβάλλεται η πνευματική ιδιοκτησία.

ΣΤΗΝ Γαλλική Ακαδημία έγινε η επίσημη δεξίωση του Βρεττόνου ποιητή Σαφλ λέ Γκοφικ που διαδέχτηκε τον Φρανσουά ντε Κυρέλ στην έδρα του.

.. Τόν καινούργιον Ακαδημαϊκό προσφώνησε ο Άνρη Μπορντό.

ΤΟ «ΜΕΛΟ» του Μπερνστάιν, που κράτησε κι' εδω για τόσες βραδιές το πρόγραμμα του θιάσου της Αλικίας, έπαίχτηκε με μεγάλη επιτυχία και στις Ηνωμένες Πολιτείες της Αμερικής.

.. Όστόσο, οι Αμερικάνοι, δέν έδειξαν την ίδια ευαισθησία με τους Γάλλους σε μερικές μελοδραματικές σκηνές του έργου, όπως σ' εκείνη, να πούμε, του τέλους, όπου οι δύο άντρες, πρωταγωνιστάι παίζουν βιολι με πιάνο. Την σκηνή αυτή, οι Αμερικάνοι, δέχτηκαν με ήλαρότητα...

.. Κι' εδω σ' εμάς, εύτυχως, η ίδια σκηνή, δέν ένθουσιασε περισσότερο.

ΕΝΑ ΑΡΘΡΟ σημαντικώτατο πάγω στο μυθιστόρημα, που δημοσίευσε ο εκδότης και συγγραφέας Μπερνάρ Γκρασσέ, στα «Φιλολογικά Νέα», δημιούργησε θόρυβο. Ο Γκρασσέ απάντησε στον επικριτή του Έμιλ Άνριό, που κρύβεται κάτω από τα αρχικά του ονόματός του, και αφού τον άντεκρουσε σε πολλά ζητήματα σχετικά ιδίως με την γαλλική προσέλευση του όρου «roman», του απάντησε και σε δυο βαρυσήμαντα σημεία.

.. Το πρώτο είναι το άν το μυθιστόρημα πρέπει να έννοείται σαν έργο προορισμένο να «διασκεδάσει». Και εδω η διαφωνία προήλθε από την διαφορετική αντίληψη του όρου «διασκεδάσει».

.. Ο μέν Γκρασσέ ύποστήριξε την πλατύ-

τερην έννοια της λέξης, δηλαδή την άπορρόφηση του αναγνώστη, από την φανταστική και πλασματική ζωή του ήρωα, έτσι που να ξεχνάει την πραγματικότητα. Ο Άνριό όμως έπηρεσε τον όρον από την στενή άποψη της διασκέδασης, της άναψυχής.

.. Αλλά εκεί που φαίνεται να παρενόησε όλότελα το ώραίο άρθρο του Γκρασσέ, ο Άνριό, είναι το σημείο στο οποίο ο πρώτος γράφει ότι το μυθιστόρημα είναι «μιά πλασματική σύλληψη στην οποία η μεγαλοφυΐα μεταδίδει την ζωή».

.. «Τότε, έγραψε ο Άνριό, θάπρεπε να πούμε ότι ο Μπαλζάκ ήτανε ένας άνόητος και ο κ. Ντεκομπρά μεγαλοφυής».

.. Η παρανόηση είναι φανερή. Γιατί, όπως σωστότατα λέει ο Γκρασσέ: Τι έννοει ο Άνριό; ότι ο Μπαλζάκ δέν έξωντάνε τα πρόσωπά του; !!... — Πολύ άτυχη, δηλαδή, αντίληψη του όρου «ζωή».

.. Ας σημειωθεί, με την ευκαιρία αυτή, πως οι Γάλλοι διανοούμενοι, οι άληθινοί δηλαδή, έξουν ένα περιεργο όσο και λεπτότατο τρόπο να ύποσημειώνουν, κάθε φορά που παρουσιάζεται η ευκαιρία, το ότι δέν θεωρούν καθόλου όμοιότι τους τον φιλολογικό βιομήχανο Ντεκομπρά.

.. Τόν άποκαλούν διαρκώς «κύριο» ένω άναμεταξύ τους αναφέρει ο ένας τον άλλον άπλά και μόνο με το όνομά του.

.. Σωστότατη άλλωστε λεπτομέρεια. Για έναν άληθινό λογοτέχνη, το όνομά του δέν είναι τάχα κι' ένας τίτλος; Ένας τίτλος φήμης κι' εκτίμησης; !... Ένω, για τον άλλον είναι άπλά και μόνο μια έμπορική φίρμα.

.. Τι άπαγοήτευση για τα σνόμπ δεσποινίδια της Αθήνας που τρέφονται με την «Μαντόνα των Σλήπινγκς» !...

ΣΗΜΕΙΩΜΑΤΑ

ΓΙ' ΑΛΛΗ μια φορά επαναλήφθηκε η κωμωδία του Καλοκαιρίνιου διαγωνισμού, Πρώτα πρώτα, στην τριμελή επιτροπή μόνον ένας θεατρικός συγγραφέας ύπηρεξε. Ο και εισηγητής. Οι άλλοι δυο ήσαν άγνωστοι και άσχετοι με την λογοτεχνία κύριοι που λέγεται ότι επαγγέλονται τον... αρχαιολόγο.

Έπειτα, τί χρησιμεύει ο διαγωνισμός αυτός ο οποίος ούδέποτε κατόρθωσε να συστήσει ένα έργο αρκετά ώστε να παιχτεί και από ένα θέατρο; Όσα έντε να παιχτούν άργότερα, άνεβίστηκαν άσχετα έντελώς προς τον τίτλο τους ως «βραβευθέντων». Έτσι έξηγείται και γιατί κανένας πιό αξιόλογος άπισωδήποτε συγγραφέας δέν στέλνει έργο του στο Καλοκαιρίνιο. Είναι ένας διαγωνισμός νεκρός κι' ερασιτεχνικός, χωρίς λόγον ύπάρξεως.

ΟΙ ΕΠΙΤΡΟΠΕΣ ΤΩΝ ΒΡΑΒΕΙΩΝ ΜΑΣ

Για το βιβλίο πεζογραφημάτων

ΑΔ. Δ. ΠΑΠΑΔΗΜΑΣ
ΜΕΛΗΣ ΝΙΚΟΛΑΪΔΗΣ
ΑΓΓΕΛΟΣ ΤΕΡΖΑΚΗΣ

Για το βιβλίο στίχων

ΤΕΛΛΟΣ ΑΓΡΑΣ
ΣΠ. ΠΑΝΑΓΙΩΤΟΠΟΥΛΟΣ
ΑΠ. Ν. ΜΑΓΓΑΝΑΡΗΣ

Και είναι κρίμα αυτό. Γιατί το ύλικό βραβείο, με μιάν επιδέξια οργάνωση της διεξαγωγής του διαγωνισμού, ένα ξαναζωντανεμα δηλαδή, θα μπορούσε να έχει και μια πρακτικότερη σημασία.

ΕΝΑ ΑΥΤΧΗΜΑ στο πιεστήριό μας, που συνέβηκε την τελευταία στιγμή, μίς ανάγκασε να καθυστερήσουμε πολύ την έκδοση του προηγούμενου φύλλου μας. Από το φύλλο αυτό ξονακερδίζουμε χρόνο, έτσι που να φτάσουμε πάλι, από το έρχόμενο, να βγούμε στο πρώτο δεκαήμερο του μήνα, όπως και στην αρχή της έκδοσής μας.

ΑΠΟ ΤΟ ΦΥΛΛΟ αυτό εγκαινιάζουμε, στην τελευταία σελίδα μας την πινακοθήκη των συνεργατών μας, άπ' όπου θα περάσουν όλοι με ένα σύντομο χαρακτηρισμό ο καθένας τους. Το ενδιαφέρον της καινοτομίας είναι ότι ο χαρακτηρισμός αυτός θα γράφεται από συνάδελφο του παρουσιαζόμενου, χωρίς έννοείται, κι' ο πρώτος να μπορεί να γράψει για τον δεύτερο, όταν έρθει η σειρά αυτού του τελευταίου...

ΑΠΟ ΤΟ ΠΡΟΗΓΟΥΜΕΝΟ, επίσης, φύλλο μας, εκάναμε έναξη της δημοσίευσης πολλών μαζί ποιημάτων ενός και του ίδιου από τους νέους ποιητές μας. Έτσι θα δοθεί η ευκαιρία σ' αυτούς να εκδηλωθούν πληρέστερα και άνετώτερα, σ' εμάς δε η ευχαρίστηση να τους διαθέσουμε τις σελίδες μας για να παρελάσουν με τη σειρά τους όλοι οι πιό αξιόλογοι μ' ένα σημαντικόν αριθμό άνένδοτων στίχων τους.

ΑΛΛΗΛΟΓΡΑΦΙΑ

Άρ. Νασ. Ένταυθα. — Σύμφωνοι και περιεμένομενο Όσο για το πείημα, θα δημοσιευτεί στο έρχόμενο, όχι βέβαια στη θέση που

μας ύποδεικνύετε, αλλά πάντως σε αρκετά καλή και μοναχό.—Τ. Τάγκ. Άρταν. — Γιατί κυνηγάτε την σκοτεινή και συβιλλική έκφραση. Δέν πρέπει να νομίζετε πως αυτό δίνει σοβαρότητα στο ποίημα. Αντίθετα, φανερώνει μιάν έζήτηση που δέν είναι ποτέ σε άρμονία με την αναγκαία απλότητα της άληθινής Τέχνης. Όσο για το προηγούμενο μην άνησυχείτε. Το έχουμε ύπ' όψη μας. Μ. Κε. Ένταυθα. — Τα έλάβαμε και σας εύχαριστούμε. Θα δημοσιεύσουμε από το έρχόμενο, Α. Προκ. Ένταυθα. — Μας άρεσε το «Καταφύγιο» και το κρατούμε — Ο. Καμπ. Πειραιά Καλό και το κρατούμε για προσεχή δημοσίευση. Πολύ σας εύχαριστούμε για το ώραίο σας γράμμα.

(Στ' άλλα γράμματα θ' απαντήσουμε στο έρχόμενο γιατί μας λείπει ο χώρος.

ΝΕΑ ΒΙΒΛΙΑ

Άντώνη Γιαλούρη : «Ερμηίτες» Μυθιστόρημα. Έκδοση Άρ. Μαυρίδη Άθήνα 1931.

Β. Δ. Παναγόπουλου: «Η άλήθεια γυμνή» Νουβέλλα. Έκδοση Άρ. Μαυρίδη, Άθήνα.

Γιώργη Κόλλια : «Η Φλογερο της ζωής» Ποιήματα, Έκδοση Άρ. Μαυρίδη, Άθήνα.

Νόντα Αρκάδη : «Μεταπολεμική άγωνία» μυθιστόρημα Έκδοση Άρ. Μαυρίδη, Άθήνα.

Γιώργου Βουγιουκλάκη: «Το φιδίσιο Βλέμμα». Μυθιστόρημα.

Μ. Φιλήνα : «Ανατολίτικες ιστορίες». Έκδοση Φλάμμα. Άθήνα.

Γ. Κοτζιούλα : «Ο Στρατής Μυριβήλης κ' η πολεμική λογοτεχνία». Άθήνα 1931.

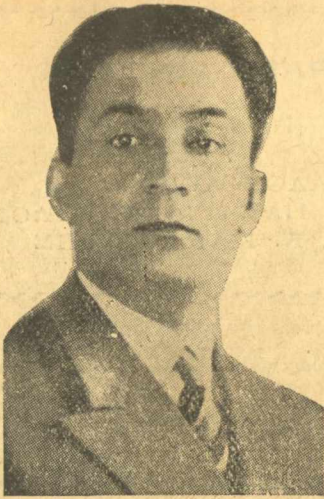
Άγγέλου Κασιόγνη : «Οί τύποι» Περιοδικό Έρευνα. Άλεξάνδρεια.

Ευαγγέλου Σουλτάνη : «Σκιές και φάτα». Ποιήματα. Θεσσαλονίκη 1931.

Κώστα Κομπού : «Τα τραγούδια του χωριάτη». Ποιήματα. Άθήνα 1931.

ΟΙ ΣΥΝΕΡΓΑΤΕΣ ΤΟΥ "ΛΟΓΟΥ."

ΜΕΛΗΣ ΝΙΚΟΛΑΪΔΗΣ

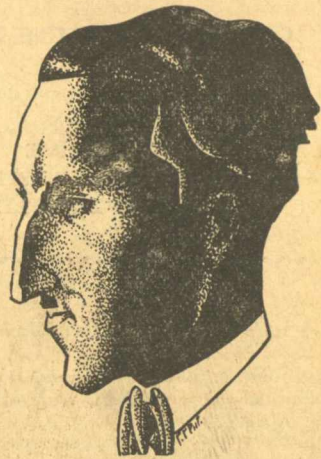
[Γεννήθηκε στην Κύπρο. Δηλώνει εκεί την εφημερίδα «*Ηχώ της Κύπρου*», Έβγαλε δύο βιβλία το «*Κλεισμένο σπίτι*» (1928) και τα «*Από άσπρα γυναιά χέρια*» (1930).

Κάθε φορά που διαβάζω διήγημα του Μελη Νικολαΐδη, συλλογιέμαι πόση ανώτερη ευαισθησία, πόση καλλιτεχνική διαίσθηση χρειάζεται για να συλλάβει κανείς τους άγραφους κι' αιώνιους εκείνους νόμους της αρμονίας που άποτελούν την βαθύτερη ουσία κάθε τέχνης. Συλλογιέμαι πόσο ευκολότερο είναι, κάτω από το πρόσχημα ενός αναμορφωτή ή ιδιότυπου τεχνίτη, να αυτοσχεδιάζει κανείς συνταγές πρωτοτυπίας που, άφου καταπλήξουν πρόχειρα με την έντυπωσιακή τους καινοτομία, αφήνουν τέλος να φανεί μέσα στον γυμνωμένο σκελετό ή χονδροειδής άγνοια κ' ή άνικανότητα της άποδοχής της άποκαλυπτικής εκείνης έννοιας που λέγεται Ρυθμός.

Άληθινά, ό Μελης Νικολαΐδης, μ' όλο που είναι και νέος άνθρωπος και νέος λογοτέχνης, έχει την υπερέμφανη ευσυνειδησία να μην καταφεύγει στο έντυπωσιακό για να επιβληθεί έκπλησσοντας. Το διήγημά του έχει μορφή άπλη, άπείριτη ίσως λίγο «*άκαδημαϊκή*»—για να χρησιμοποιήσω ένα ζωγραφικόν όρο—. Άλλά έχει ψυχή, μία ταπεινή όσο και συγκινημένη, χαμύλοφωνα όσο και όραία ψυχή. Και αυτήν προσφέρει στον ειλικρινή άναγνώστη του, εκείνον που δεν ξητάει να θαμπωθεί τόσο όσο να συγκινηθεί.

Ναι! αυτό είναι το χαρακτηριστικό του Νικολαΐδη: Η συγκίνηση, ή αιώνια συγκίνηση του ίερού πόνου.

ΑΓΓΕΛΟΣ ΤΕΡΖΑΚΗΣ

ΑΠ. Ν. ΜΑΓΓΑΝΑΡΗΣ

[Γεννήθηκε στη Σύρινη στα 1904. Έβγαλε τρεις ποιητικές συλλογές: «*Στα δεσμά του στίχου*» (1920), «*Τό ταξίδι*» (1924) και «*Στον πρώτο σταθμό*» (1929).

Σπανίως έτυχε να διαβάζω ποιήματα που ν' αντιπροσωπεύουν με τωση πιστότητα τον άνθρωπο που τα έγραψε, όπως τα ποιήματα του φίλου μου κ. Μαγγανάρη. Δεν ήθελε να είναι τίποτε παραπάνω, απ' ό,τι πραγματικώς είναι. Ίσως μάλιστα ήθελε να είναι ολιγώτερο.

«*Πολλοί καλλιτέχναι, γράφει κάπου ό Λυλό, παρουσιάζονται εκείνοι που θέλουν να είναι, και ως νομίζουν ότι φαινοιαί όπως πράγματι είναι, ή τέχνη λοιπόν δεν έκδηλώνει πάντα τον δημιουργό*». Η περίπτωση όμως του κ. Μαγγανάρη είναι από τις εξαιρέσεις. Και ή έντύπωση από τους στίχους του συνοψίζεται κυρίως σε μία λέξη: «*μετριοπάθεια*». Θέματα, έντύπωση, εικόνες, αισθήματα, τόνοι, προσδιορίζονται απ' αυτή. «*Κυνηγώ όσο μπορώ την άπλότητα*», λέγει ό ίδιος. Είναι σωστό μόνο που την ξεπερνά κιόλας. Όταν τον διαβάζη κανείς, σκέπτεται. «*Χωρίς άλλο, έδω ό ποιητής έσκέφθηκε πως μπορούσε και να μην είχε γράψει*».

Η καταλυτική αυτή κριτική βλέπω ότι, έκτός από το ποίον, περνά και στο ποσόν. Η τρίτη ή περσινή συλλογή του κ. Μαγγανάρη («*Στον πρώτο σταθμό*») είναι το ένα τρίτο της δεύτερης («*Τό ταξίδι*»). Πρωτοτυπία ή ειλικρίνεια; Τέλος πάντων κ' οι δύο συναντώνται άπάνω σε μιάν ευγένεια, που όσο πάει και τόσο πολύ μεγαλώνει, ώστε να νομίζη κανείς ότι λίγα βήματα άκόμη μένουν ως τη θύρα που άνοίγεται πιά προς τη σιωπή.

ΤΕΛΛΟΣ ΑΓΡΑΣ